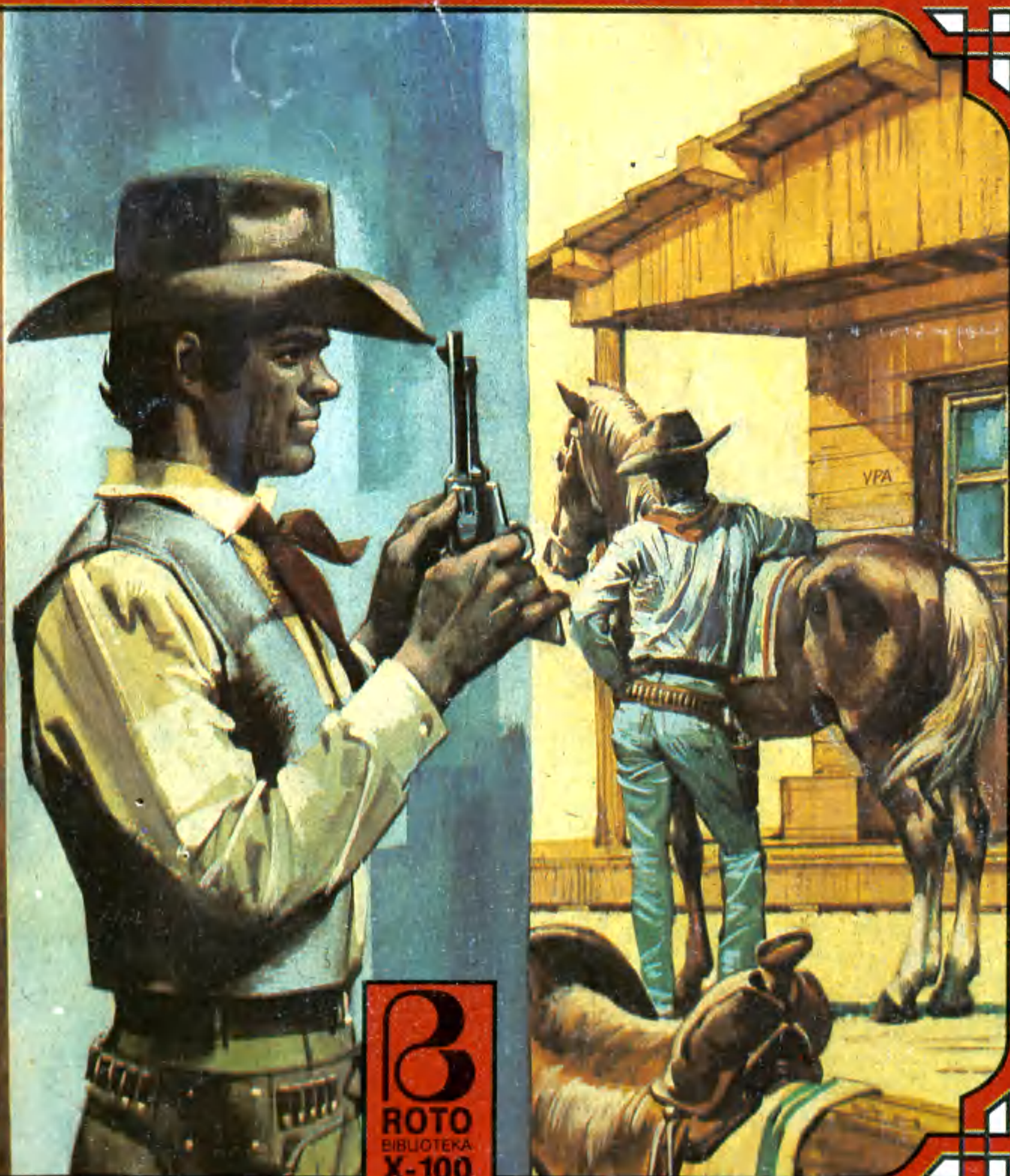

WESTERN

ČEJEN PARK

CENA 5 DIN ● BROJ 1002

FRED STENFILD

B
ROTO
BIBLIOTEKA
X-100

Nemačka 5,00 DEM ● Švajcarska 5,00 CHF ● Austrija 30 ATS ● Makedonija 80 MKD ● Slovenija 390 SIT

YU ISSN 0353-1287

WESTERN

1002

1996

Fred Stenfeld

ČEJEN PARK

DOO »DNEVNIK — IZDAVAČKA DELATNOST« NOVI SAD sa p. o.
Vojvodanskih brigada 7/VI, 21000 Novi Sad

V. D. direktora i glavni i odgovorni urednik
DUŠAN STANOJEV

Urednik:
GRADIMIR L. PAŠĆANOVIĆ

Recenzenti:
PIROŠKA MATIĆ I GRADIMIR L. PAŠĆANOVIĆ

Lektor:
JOVANKA STOJICEVIĆ

Likovno grafički urednik:
BORISLAVKA DIMITROV

Adresa Redakcije:
»DNEVNIK — IZDAVAČKA DELATNOST«, REDAKCIJA KNJIGE, VOJVODANSKIH
BRIGADA 7/VI, 21000 Novi Sad. Tel: 021/24-197

Štampa:
»DNEVNIK« Holding sa p. o. Novi Sad, Bulevar oslobođenja 81, 21000 Novi Sad

Žiro račun: DOO »DNEVNIK — IZDAVAČKA DELATNOST« Novi Sad sa p.o.
Vojvodanskih brigada 7/VI, 21000 Novi Sad ● 45700-603-5-10077
Telefon redakcije: 24-197-
Telefon prodaje: 27-033

Fred Stenfild

ČEJEN PARK

Kiša je padala u mlazevima.

Piter Rajan je išao prema agenciji za prodaju zemlje u Helsfordu. Natukao je šešir na glavu i podigao kragu od jakne, ali je ipak osećao kako mu se kapi kiše slivaju i ispod košulje i hlade mu telo.

Zaustavio se pred vratima i pre nego što je ušao otresao je vlažno blato sa čizama. Otvorio je i za sobom bučno zalupio vrata.

Činovnik za provizornim šalterom podiže bleđunjavu lice i zatrepeta buljavim očima.

— Prokleta vreme! — rekao je, zatim. — Po ovakvoj noći i mrtvi se dižu iz grobova.

Rajan oseti kako mu niz leđa prođu hladni žmarci i nasloni se na vrata iza svojih leđa, a onda shvati da je to bila samo slučajna primedba.

Nikad ranije nije video tog čoveka.

Osmehnuo se i odgovorio mu.

— Da znaš da si u pravu!

Činovnik ga začuđeno pogleda.

— Molim?

— Ništa.

Zatim pride šalteru. Bio je visok, vitak, dobro građen i veoma snažan, što se videlo po mišićima koji su se ocrtavali ispod odeće. Imao je dvadeset i pet godina. Lice mu je bilo nekako uglasto istesano, obrve oštre, jagodice istaknute a usne pune.

Skinuo je mokr šešir i otresao sa njega vodu.

— Rekli su mu da se Klint Rajan naselio negde u okolini — rekao je.

Činovnik kao da se iznenada pretvorio u uvo.

— Rajan?

— Rajan! — namršteno odgovori

Piter. — Šta vas to toliko čudi?

Ovaj brzo odmahnu glavom.

— Ne, ne čudim se.

Činovnikov smeh podsećao je na šuštanje jesenjeg lišća. Sredio je papire koji su stajali ispred njega, ustao i prešao preko sobe, do prozora. Senka štitnika za sunce padala mu je na polovinu lica. Više je ličio na krupijea u nekoj kockarnici nego na državnog činovnika.

— U vašoj agenciji u Liboku nisu uspeli da pronađu njegovo ime među papirima — nastavi Piter. — A ja znam da se Klint Rajan naselio negde gde se završava železnička pruga. Dalje nije mogao da ode.

— Dobro! — promrmlja činovnik, navlačeći zavesu na prozore. — Pogledaću u knjige.

Piter pride peći pored zida. Dok je grejao ruke, razmišljao je o svom ocu, o braći. Šta bi oni rekli kad bi sad mogli da ga vide?

Najviše je mislio o Steli. Kako bi se ona ponašala, pošto je tri godine verovala da je mrtav?

Činovnik je nešto tražio po papirima u polici, odakle je konačno izvuкао nekoliko komada hartije i stavio ih ispred sebe.

— Pa? — rekao je. — Hoćete li zemlju u gradu ili u okolini?

Piter ga oštro pogleda a zatim mu pride.

— Ti kao da me nisi razumeo? Nisam došao da kupim zemlju. Ja tražim svog oca, Klinta Rajana. . .

Vrata iza njega se širom otvoriše. Prostorijom odjeknu buka nepogode. U kancelariju uđu dva čoveka. Jedan od njih bio je visok i mršav.

Na sebi je imao ogrtač od bivoljeg krzna. Imao je oštre, grube crte lica, blede oči i dugačku, plavu kosu koju je sunce izbledelo na krajevima. Drugi je bio onizak i dežmekast, okruglog lica kao u Irca, ali mu je kosa bila tamna i kovrdžava. Voda mu se cedila niz obod šešira.

— Je li to Rajan? — upitao je činovnika.

— Jedan od njih — promrmlja upitani.

— Kako bi bilo da podeš sa nama? — reče Irac Piteru.

— Zašto?

— Kruč želi da te vidi.

Piter se seti da je činovnik navukao zavesu.

Odjednom je postao oprezan.

— Šta sve ovo treba da znači? — upitao je. — Ja vas ne poznajem!

— Ti si Rajan, zar ne?

— Zovem se Piter Rajan. Pokušavam da pronađem oca.

— Možda će Kruč moći nešto da ti kaže o njemu?

— Kruč?

— Da.

— Ko je taj Kruč?

— Ne pretvaraj se! — umeša se plavokosi.

Bio je nervozan i napet i to se videlo po njegovim pokretima.

— Irving Kruč želi da te vidi. Polazi, milom ili silom. Kako ti se više dopada!

— Nikuda neću da idem! — izjasni se Piter.

Plavokosi gnevno laktom podiže kaput od bivoljeg krzna i Piter za njegovim pojasom vide veliki mornarički kolt. Ali, on je četiri godine živio u svetu gde se životom plaćala neodlučnost u sličnim situacijama. Zato je odmah skočio i svom žestinom se bacio na mladića pre nego što je ovaj uspeo da izvuče revolver. Zamahnuo je pesnicom i snažno ga udario u stomak, zgrabio mu revolver i brzo se okrenuo. Iza sebe je začuo ljutito gundanje i kao kroz maglu spazio Irca koji ga je skoro u istom trenutku udario revolverom po vratu. Osetio je užasan bol, zavrte

mu se u glavi. Ispustio je revolver i pao na pod, onesvešćen.

No, to je trajalo vrlo kratko. Brzo se ponovo osvestio. Okrenuo se na bok i zastenjao.

Onaj plavi još uvek je stajao presamićen uz zid pokušavajući da se ispravi, držeći se rukama za stomak.

U njegovim vodnjikavim očima plamsao je bes. Usne mu se razvukoše i otkriše stisnute zube.

Prišao je Piteru koji je ležao i nogom ga udario u rebra. Piter, koji je još uvek bio ošamućen, nije imao snage da se pomeri i izbegne udarac. Udarac vrhom čizme osetio je kao ubod noža tako da je jauknuo od bola.

— Tertine! — podviknu oštro Irac. — Prestani!

Plavokosi zastade, sa nogom podignutom za novi udarac.

Disao je teško.

Nerado je zastao, pogledao u Pitera pa se sagnuo i podigao svoj revolver.

Tada Irac ponovo progovori.

— A sada, gospodine Rajan, kako bi bilo da zajedno pođemo kod Irvinga Kruča? Ništa vam drugo ne preostaje nego da poslušate.

*

Meseca maja 1868. godine, kad se sve ovo događalo, Helsford je tek počeo da se razvija. Još je čekao da do njega stigne pruga Union Pacifik železnice koja se kretala na zapad. Brvnare, šatori i kućice, načinjene od starih železničkih vagona i praga tek su počeli da dobijaju izgled ljudskog naselja.

Na ulicama je bilo debelo blato.

Uvijen do grla u svoju žutu kabinicu, Piter je strpljivo išao kroz blato. Pratili su ga Maks Tertin i Džonas, Irac. Prošli su pored nekoliko teretnih vagona ukopanih u zemlju, iza čijih su vrata promicale nejasne ljudske figure. Glasovi su im se stapali sa beskrajnim šumom prolećne kiše.

Piter se zatetura i Irac ga zgrabi za nadlakticu, da ne padne. Nisu mu oduzeli revolver, ali je Irac još držao šaku na dršci svog kolta.

Mnoga pitanja su mučila Pitera a bes ga je sve više obuzimao.

Da li je sve to imalo neke veze sa njegovim ocem?

Da se stari nije upleo u nešto neprijatno?

Prošli su pored niza brvnara i stračara sklepanih od dasaka i prekrivenih nepromočivim katranisanim papirima i stigli do neke neugledne zgrade nad čijim ulazom je bilo rukom napisano »Zlatna lepotica«.

Unutra ih je pozdravio talas toplog vazduha i ljudski žagor. Pod saluna bio je prekriven grubo tesanim daskama, zidovi su bili goli, a šank napravljen od dugačkih, takođe grubo tesanih komada drveta. Jedina solidna stvar u celoj prostoriji bio je sto za rulet od mahagonija, pokriven zelenom čojom.

Građevina je bila slaba i tresla se i od najmanjeg pokreta posetilaca lokala.

Većina gostiju bili su kopači koji su radili na nivelisanju železničke trase, prethodnici glavnine železničkih radnika, bučni, grubi, svadljivi Irci odeveni u crvene košulje, koji su provodili dane boreći se sa Indijancima, čudljivim vremenom i divljinom, a noći u bučnim pijankama po gradovima na kraju trase. Buka koju su pravili mešala se sa zveketom čaša, promuklim sme hom, monotonim glasovima umornih krupijea i čegrtanjem lopte u ruletu.

Krenuli su uz rasklimatane stepenice, do balkona, odakle su vodila troja vrata. Irac Džonas otvori jedna od njih i udoše u kancelariju. Na podu nije bilo prostirke. Jedan jedini sto od dasaka i stolica sa kožnom presvlakom sačinjavali su ceo namешtaj.

Za stolom je sedeo krupan, snažan čovek grubog i izboranog lica.

U ustima je imao veliku crnu cigaru. Na prstu je imao skupocen prsten a zlatan lanac od sata visio mu je preko grudi.

To je bio Irving Kruč.

Buka u salunu kao da se još više rasplamsala.

Džonson zatvori vrata za sobom a onda upita:

— Da li je ovo taj čovek?

Irving Kruč se namršti i izvadi cigaru iz usta.

— Bio je u kancelariji zemljišne agencije — počeo da objašnjava Džonson. — Zove se Rajan.

— Piter Rajan — dopuni ga Piter. — Sin Klinta Rajana.

Irving Kruč se zainteresovano nagnu preko stola.

— Klint ima samo dva sina. . .

— Tri!

Kruč pogleda Maksa Tertina pa Džonasa.

— Proklete budale! — viknuo je, ljutito.

— Kako smo mogli da znamo? . . .

— pokuša Tertin da se opravda.

— Ne govori, budalo! — viknu na njega Kruč i ućutka ga.

Zavalio se u stolicu pa se nasmejao.

— Zar to nije čudno? — nastavio je zatim, blagim glasom. — Izvini, mladiću. . . Klint mi to nikada nije rekao. Šta se to s tobom dogodilo?

— Kako bi bilo da mi prvo ti ispričaš tvoju priču? — upita Piter.

— Oh, svakako, svakako!

Kruč zatim ustade i izvadi iz stola bocu viskija i dve čaše.

— Ja radim u kancelariji za premeravanje zemljišta — počeo je. — Na svaku milju postavljene pruge vlada daje železnici dvadeset deonica zemlje. Tvoj otac bio je na jednoj od tih deonica pre nego što je izvršeno premeravanje. Stvari su zapetljane ali je železnica spremna na sporazum. Naravno, sve dok ne pro nađem tvog oca neću moći to da sredim.

— Čini mi se da ti stvari sređuješ dosta grubo — upade mu Piter u reč i protrlja vrat.

Irving Kruč pogleda Maksa Tertina.

— Znači, opet ti.

Ovaj potvrdi.

— Morao sam. On me je prvi udario.

— Gubi se odavde! Odlazi!

Maks Tertin se trenutak kolebao a onda se okrete, izađe iz kancelarije i snažno zalupi vrata za sobom.

Irving Kruč se okrete prema Piteru.

— Izvini zbog ovoga mladiću — rekao je. — U gradu kao što je ovaj, čovek nema veliki izbor ljudi.

Piterova ljutnja je popuštala ali bol koju je osećao u vratu i dalje mu je pothranjivala sumnju. On je dobro poznavao gradove kakav je bio i Helsford i pretpostavljao je da stvari nisu tako jednostavne kako je Irving Kruč pokušao da ih prikaže. Ali, Kruč mu je poznavao oca pa je odlučio da prihvati igru.

Prihvatio je čašu sa viskijem.

— Klint svakako zna da ćeš doći?

— upita ga Kruč.

Piter zatvori oči i proguta piće. Osetio je toplinu u stomaku.

— Oni misle da sam mrtav — odgovorio je, tek posle toga.

Kručove rde čupave obrve podi-goše se od iznenađenja.

— Kako je to moguće?

— Rat nas je razdvojio.

— Pa?

— Ja sam bio ranjen. Neko je pomešao imena pa se razglasilo da sam poginuo u akciji. Greška je kasnije ispravljena, ali moja porodica je napustila Misuri, jer im je Kvantrel spalio imanje.

Kručove oči se suziše.

— Kvantrel?

— Da.

— Klint mi nikad ništa o tome nije pričao.

— Da li je i jedna devojka s njima? — upita Piter.

— Stela? Oh, naravno! — odgovori Kruč, smešeci se. — Ala će se Klint iznenaditi.

Pogledao je kroz prozor zamagljen od kiše.

— Ostani ovde da prenoćiš.

— Zašto?

— Ujutro bismo mogli zajedno da odjašemo do Čejn parka.

— Voleo bih da još večeras odem tamo.

— Napolju je gadno nevreme.

— Navikao sam ja na to. Kako mogu najlakše da stignem do tog Čejn parka?

Irving Kruč zavrte glavom.

— Pretpostavljam kako se osećeš. Čejn park nije teško naći. Kreni glavnim putem na zapad iz grada, i oko deset kilometara odavde naići ćeš na raskrsnicu.

— Dalje?

— Tu skreni desno i otprilike posle nekoliko kilometara stići ćeš na očevo imanje. Sa puta se vidi svetlost.

Ustao je i prijateljski mu pružio ruku.

— Poruči Klintu da me poseti pre nego što ode u zemljišnu kancelariju!

Piter ustade i prihvati pruženu ruku.

Stisak je bio čvrst i to kao da je trebalo da mu otkloni svaku sumnju.

Međutim, to se nije dogodilo.

Izašao je iz kancelarije, sišao niz stepenice, provukao se kroz gomilu železničkih radnika koji su mirisali na vlažnu vunu i viski i krenuo ka izlazu.

Maks Tertin je stajao za barom i pio. Iza šanka u velikom ogledalu sa rezbarenim okvirom, primetio je Tertinove vodnjikave oči. Plavokosi ga je pratio pogledom.

Provukao se kroz vrata na ulicu, pritegao kabanicu i natukao šešir. Kiša je i dalje padala. Krenuo je prema zemljišnoj kancelariji, prošao pored nekoliko zgrada, zatim zastao, okrenuo se i pogledao u smeru »Zlatne lepotice«. Nekoliko trenutaka posle toga vrata lokala su se otvorila i na njima se pojavio Maks Tertin.

Piter se oprezno uvuce u zamračeni prolaz između dve zgrade. On je već od ranije poznao ljude kakav je bio Maks Tertin. Bilo je u njima surovosti i divljaštva, nečega nezdravog, nečega što je uvek tražilo zadovoljstvo u grubostima i zlu. Razumom se protiv takvih ljudi nije moglo boriti.

Otvorio je kišnu kabanicu, izvukao revolver iz futrole i, u trenutku kad se Maks Tertin pojavio, izašao je iz zaklona i povikao.

— Stoj, Tertine!

Na ovog je to delovalo kao grom iz vedra neba. Zastao je iznenađen, i odmah zatim laktom pokušao da otvori kabanicu i da zgrabi revolver.

Ali, Piter je već bio pred njim.

— Nemoj to pokušavati! — opomenuo ga je, hladnim glasom.

Tertin primeti revolver u njegovoj ruci i zastade.

Piter mu sasvim pride, oduze mu revolver i baci ga daleko u blato.

Tertin preblede i počeo da drhti od straha.

— Vрати se u lokal i više me nemoj pratiti! — naredi mu Piter. — Ako te ove noći budem još sreo, obećavam ti da ću sav pakao isterati iz tebe revolverom.

U Tertinovim vodnjikavim očima ogledao se strah. Mišići na licu su mu se nekontrolisano grčili. Najzad se okrenuo i bez reči požurio prema »Zlatnoj lepotici«.

Piter oseti gađenje.

Okrenuo se, s namerom da pređe ulicu, a nije čuo da mu se približavaju teretna kola. Zaprega pred njim iskrsla je iz noći kao avet. Konj predvodnik je preplašeno zaništao, propeo se i povukao rudu uvis, Piter je naleteo na rudu i pao u blato.

Vozač kola, koji je stajao na svom sedištu, borio se da obuzda konja. Ali, i druga životinja se približila i počela da skače i da njišti. Kola se zanesošće i prevrnuše se u blato, a sa njima i vozač i gomila kutija i buradi.

Konji su se otimali i pokušavali

da odvuku kola niz ulicu, ali iz blata nisu mogli da se izvuku.

Piter se jedva uspravio, dograbio uzde i umirio konje. Onda se kroz blato s mukom probio do vozača koji je ležao u blatu, zatrpan kutijama suvih jabuka i vrećama brašna. Razgrnuo je kutije i uhvatio vozača za ruku.

— Gubi mi se s očiju slepa pijanico!... Ustaću ja i sama!... Vučeš se ulicama pijan, ne paziš kuda ideš!... Zbog tebe nam je sada svima propao ručak!...

Piter se zbunjeno povuče.

Glas je bio ženski. Iznenađeno je pogledao. Pred njim se nalazila žena. U mraku je samo nejasno mogao da joj razazna oblike.

Žena je na sebi imala kabanicu. Šešir joj se smakao s glave. Pri slabij svetlosti koja je do njih dopirala iz obližnje zgrade, video je pramenove rdeće kose, koja joj je prekrila polovinu lica. I dalje je neumorno vikala na njega, izgovarajući bujicu kletvi, grdnji i uvreda. Nije mogao da se uzdrži pa se nasmejao.

— Polako, gospodo! Uopšte te nisam video!

— Polako? Šta ti tu meni?!... Znaš li da će zbog ovoga naši radnici ostati bez doručka?... I to sve samo zato što se danas neki tip napio u kafani!...

— Čekaj malo!

— Šta da čekam?

— Niko se nije napio!... Da si na vreme zazvonila, ovo se ne bi dogodilo!... Što si toliko jurila?...

— Zašto sam jurila?... Da sam zazvonila!... Ha!... Zazvoniću ja tebi! Odavde do Čejena svi radnici će znati šta si uradio sa našom pitom od jabuka!

Pokajnički se nasmešio.

— Zaista mi je žao!... Izvini, molim te!... Evo, pomoći ću ti da sve ponovo ubacimo u kola!...

Sagnuo se i podigao jednu vreću. Ali, vreća se otvorila i brašno se prosulo u blato. To je podstaklo novu eksploziju besa i grdnje.

— Ne diraj to i gubi mi se s očiju!... Gubi se što pre iz ovog grada, jer ako se ja naljutim nećeš dobro proći!... Odlazi, da te više ne vidim!...

Negde iz blata izvukla je bič i zamahnula na Pitera. Iz »Zlatne lepote«[•] nekoliko radnika izašlo je na ulicu i radoznalo su posmatrali šta se događa.

— Niko drugi nego Dersi! — reče jedan od njih. — Šta se to događa, Dersi?

— Ova skitnica, ova pijanica, ovaj bedni alkoholičar!... Za sve je on kriv!... Pijan je, poplašio mi je konje, prevrnuo mi je kola a sada mi je još i brašno počeo da prosipa u blato!

Radnici pridoše prevrnutim kolima. Jedan od njih zastade pored Pitera, pogleda u kola pa opet u Pitera.

— Ala si uredio ovo!...

— Mi ćemo to nekako već srediti! — reče drugi. — A ti se bolje izgubi odavde! Nestani iz grada dok je ona još mirna!

— Mirna?

— Da, mirna! Kad se Dersi naljuti treba se držati daleko od nje!

Čovek se zatim pridružio ostalima koji su pokušavali da izvuku kola iz blata. Piter opazi Maksa Tertina nekoliko koraka dalje od sebe. Situacija je bila komična i Piter nije mogao da izdrži već se nasmejao.

— Šta je to tako smešno? — namrgođeno ga upita Tertin.

— Kako da nije smešno? Zbog jedne devojke moram da bežim iz grada a ti nisi uspeo da me iz njega isteraš!

II

Pošto je izašao iz grada, Piter pođe glavnim putem onako kako mu je Irving Kruč savetovao. Pokušavao je da na njega ne misli. Znao je da će se sve stvari raščistiti kad ponovo bude sa svojom porodicom. Stelin lik neprestano mu je bio pred

očima, kao uostalom i za sve vreme otkako je napustio Misuri i otišao u rat, pomagao mu je da ostane živ i uspravan, da izdrži.

Otkako zna za sebe, Stela je bila deo njegovog života. Sećao se nje kao devojčice sa pletenicama, kako se penje preko ograde koja je razdvajala njihova imanja, i s njim se sastajala pored jaza gde su se kupali. Sećao se devojke rumenih obraza, nekoliko godina posle toga, svesne promene koje su se u njima s vremena na vreme odigravale i koje su ih ostavljale bez reči pred onim što se postepeno među njima razvijalo.

Sećao se Stele, mlade žene, kako ga je jednog jutra sa suzama u očima ispratila u rat. Njemu i njegovoj porodici bila je toliko bliska, da je bilo sasvim prirodno kada se posle pogibije njenih roditelja, prilikom jednog od Kvantrelovih napada, pridružila Rajanovima. Prirodno je bilo i to što mu je u svakom pismu pisala da nestrpljivo očekuje njegov povratak.

Kada je, daleko od sebe, na desnoj strani puta primetio nejasnu svetlost, kiša je već polako prestajala da pada. Noć je bila toliko mračna da nije mogao da razazna jele oko sebe. Mada se miris jelovine i smole širio svuda unaokolo. Teškom mukom pronašao je puteljak koji ga je kroz mokru jelovu šumu doveo do brvnare.

Svetlost se probijala kroz prozor na kome su umesto stakla bili poređeni redovi praznih boca. Iza brvnare je već mogao da vidi i drugi izvor svetlosti koja se probijala kroz odškrinuta vrata staje sa visokim i ostrim krovom.

Sjahao je pored brvnare, odbacio uzde i zakucao na vrata. Krv mu se popela u glavu a srce mu je snažno lupalo u grudima. Mislio je na oca, braću i Stelu. Klinta, Stelu, Dejda i Erlija.

Vrata se napokon otvoriše. Na njima se pojavila Stela. Silueta joj se ocrtavala spram svetlosti sveća iza

nje. Lice joj je od iznenađenja bilo belo kao kreč. U crnim očima usplamsala joj se vatra strasti.

Video je njen nežni, prćasti nos, nežne i pune usne, kao kod deteta. Obline su joj se nazirale ispod jednostavno skrojene pamučne haljine.

Isprekidano je uzdahnuo i onda je zagrljio. Izvesno vreme stajali su tako, željni da se stope jedno s drugim a nemoćni da to urade.

Čuo je kako kao dete jeca na njegovim grudima.

— Oh, Bože, da li je to istina? Da li je to... Mislili smo da si poginuo!... Reci mi... Kako je to moguće?...

Upleo je prste u njenu kosu, blago joj je odmakao glavu i podigao joj je lice prema sebi. Ljubio joj je oči, obraze, usne a njoj su se suze kotrljale niz obraze.

Osećao je da drhti celim telom. Pošto je šok prvog susreta prošao, obrazi joj postadoše topli i rumeni.

Zabacila je glavu.

Oči su joj blistale, a usne joj behu meke i vlažne. Oboje su osećali istu želju i ponovo se poljubiše. Ali, to je trajalo samo trenutak. A onda, kao da je iznenada podivljala, Stela odjednom poče da ga gura od sebe i da se bori da se izvuče iz njegovog zagrljaja.

— Molim te, Pitere, molim te!...

Istrgla se i povukla, spotičući se. Ušao je za njom u prostoriju, pokušavajući da odgonetne izraz na njenom licu.

— Stela — rekao je. — Pa, u tome nema ničeg ružnog. Zar ne shvataš? Sa mnom je sve u redu. Neko je zamenio imena. . .

Nije mu odgovorila. Stajala je naslonjena na ivicu stola, gledala u njega očima punim suza i neprestano odmahivala glavom. Čuo je nečiji trapavi hod ispred kuće, a zatim Dejnov glas.

— Jesi li spremila toplu vodu, Stela? Dijamant se najzad oždrebila. Ždrebe je crno kao ugalj! Klint kaže da će nam ga poklo. . .

Zastao je na vratima kad je ugledao Pitera. Lice mu je prebledelo i opustio se. Izgledalo je da će se srušiti u dovratku. Od iznenađenja je izgubio moć govora.

Dejd je bio najkrupniji u porodici i ni u licu ni u telu nije izgledao kao ostali Rajanovi. Bio je šest stopa visok, mišićav i veoma snažan. Lice mu je bilo široko i grubo, sa gustim, čupavim obrvama i pitomim, tamnim očima.

Pošto se povratio od iznenađenja, kriknuo je od radosti. Skočio je do brata i razdragano ga obema šakama snažno lupio po ramenima, tako da ga je gotovo oborio na pod.

— Do đavola, Pitere, do đavola, brate moj! . . .

To je bilo sve što je umeo da kaže. Zgrabio je Pitera oko struka i počeo s njim da skače po brvnari. Obojica su se smejali, galamili i pljeskali jedan drugog, radosni zbog ponovnog susreta. Najzad, Dejd ga pusti i pojuri na vrata.

— Klinte! — viknuo je. — Erli! Brzo ovamo! Ostavite to i dodite! Brzo!

Okrenuo se i dotrčao do Skota, dograbio ga za ramena, pa onda počeo da ga drma i udara po celom telu.

— Moram da se uverim da ne sanjam! Moram da se uverim da je ovo zbilja! — vikao je. — Moram da se uverim da si to zaista ti!

Odjednom se setio Stele koja je sada stajala naslonjena na zid brvnare.

Čudan izraz pojavi mu se na licu i on prestade da se raduje. Pustio je Pitera iz svog medvedeg zagrljaja i povukao se, teško dišući. Pravio je čudne grimase, pokušavajući da na najprikladniji način izrazi svoja osećanja.

— Pa — otegao je, pogledavši ponovo Stelu i smejući se isprekidano — da li si ikada mislila da će se nešto ovako dogoditi?

Napolju se začu bat koraka.

Klint i Erli se pojaviše na vratima, ali i oni zastadoše. Ponovo je nastu-

pio trenutak istog iznenađenja i tišine. Onda se otac i mlađi brat baciše na Pitera, tapšući ga po ramenima, vukući ga za ruke, smejući se i plačući u isti mah. Posle nekoliko trenutaka Klint Rajan se odvojio i naslonio na zid. On je nerado ispoljavao svoja osećanja, mada je bilo očigledno da mu ne polazi za rukom da sasvim sakrije ono što je u tim trenucima osećao. Bio je visok i koščat. Zavukao je čvornovate farmerske ruke u džepove od pantalo- na i uzbuđeno progovorio.

— Da smo verovali da si ostao živ, nikad ne bismo napustili Misuri. To i sam znaš. Ostao bih tamo i pretražio ceo svet samo da te pronađem. Ali, dobili smo onaj izveštaj. . . Direktno od ministarstva. U njemu su nam napisali da si hrabro poginuo u akciji. . .

— Znam! — odgovori Piter, klimajući glavom. — Neko nam je pomešao imena. To se dogodilo sa čitavom mojom grupom. Mene su posle toga uhvatili i poslali me u Savanu. U ministarstvu su za sve to saznali tek posle nekoliko meseci.

Mišići zaigraše na Klintovom licu i on još dublje zavuče ruke u džepove.

— Mora biti da su istinu saznali tek pošto smo mi napustili Misuri. Kvantrel nam je sve spalio, sinko. Da smo tamo ostali ko zna šta bi nam se sve dogodilo.

Erli je pažljivo slušao oca, netremice ga gledajući.

— Tako je, oče! — najzad je rekao i ponovo počeo da skače oko Pitera.

Erli je bio najmlađi od trojice braće. Za vreme rata bio je suviše mlad i nije mogao da se pridruži vojsci. Sada je imao osamnaest godina. Još uvek je bio pravo dete. Stideo se pomalo svoje još neoformljene muške lepote, koja je s godinama sve više dolazila do izražaja.

Pogledao je Stelu, koja je još uvek stajala naslonjena na zid i namrštio se. Onda je zgrabio Piterovu kabanicu i ponovo se osmehnuo.

— Treba da se osuši. Pitere, moraš nam sve ispričati.

Piter je primetio da i Klint gleda Stelu. Duboko usadene očeve oči kao da su gorele nekim čudnim plamenom.

Baš su čudni, razmišljao je Piter. Ako je moja želja da budem s njom toliko vidljiva, zašto nas onda ne ostave same?

Ali, u stvari, možda i nije želeo da odu. Želeo je da svi budu uz njega i da uz njih utoli svoju žeđ za ovom pomalo nespretnom porodičnom toplinom, koja mu je u toku poslednjih nekoliko godina mnogo nedostajala.

Prišao je peći i počeo da greje ruke. Nije želeo da priča o ratnim godinama. U njegovom životu bio je to mračan period koji je želeo da što pre i potpuno zaboravi. U samo nekoliko rečenica ispričao im je o Šermanovom dugom i napornom maršu do mora, Atlanti, Nešvilu, Savani, opsadama i paljevinama. Pred kraj marša pogodilo ga je neprijateljsko zrno pa je pao, teško ranjen. Morao je da provede u bolnici u Savani više od godinu dana, čak i posle završetka rata. Posle toga pokušao je da ih pronađe. Jedino što je u Misuriju mogao da sazna o njima bilo je od Kaufmana, farmera iz susjedstva, koji se vratio na svoje imanje posle odlaska Kvantrelovih vojnika. Klint je Kaufmanu rekao da će krenuti na zapad, možda u Nebrasku a možda u Kansas. Godinu dana Piter je lutao tim državama, sve dok slučajno u Omahi nije otkrio nov trag. Tamo mu je neki trgovac ispričao da je Klint Rajan od njega kupio neka kola i da je verovatno krenuo za Montanu. Međutim, i taj trag se pokazao kao pogrešan, pa se Piter ponovo vratio na jug, gde je počeo da traga za očevim imenom po knjigama zemljišnih agencija, jer je znao da će otac jednom morati negde da se skrasi. U Čejenu je pronašao prvi pravi trag.

Kad je završio priču, nastala je tišina. Dejd ga je netremice posmat-

rao. Kad ga je Piter pogledao, on je oborio pogled.

Otac ga je takođe pažljivo posmatrao.

Piter pokuša da se nasmeje.

— Još uvek mislite ga gledate duha?

Klint pogleda u Stelu. U očima mu se videla gorčina.

— Ti mu ništa nisi ispričala?

Odmahnula je glavom, kao neko mučen beskrajnim bolom.

— Ja... Nisam za to imala prilike...

Klint je nastavio da je posmatra, kao da očekuje da ona nešto kaže.

Zatvorila je oči.

Klint se tada okrete prema Piteru.

— Pa, izgleda mi da ću ja morati to da ti kažem, sine — rekao je.

Bore oko Klintovih usana kao da su postale još dublje. Čelo mu se osulo graškama znoja.

— Pa, izgleda mi da ću ja morati da ti to kažem — reče.

— Šta?

— Stela se udala, Pitere. Ona je sada Dejnova žena.

III

Klint Rajan je izabrao lep komad zemljišta. Potok se sa hukom provlačio kroz gustu jelovu šumu i proticao skoro pored same kuće, staje i obora za stoku, koji su bili podignuti na blagoj padini, odakle se mogao videti put.

Piter je sve to video već sledećeg jutra. Proveo je besanu noć i već u ranu zoru izvukao se iz kuće i odšetao do litice ispod koje je izvirao potok, seo je u travu i počeo da puši cigaretu za cigaretom. Osećao je neku bolnu prazninu. Pošto mu je Klint ispričao o ženidbi, došlo mu je bilo da napusti odmah kuću i da ode bilo kuda. Sve mu je ličilo na bolnu melodramu u kojoj su svi oni imali neku ulogu i izgovarali reči koje nisu ništa značile. Izgledalo je kao da na sebe navlače maske koje skrivaju njihovo pravo lice.

Bio je to zaista veliki udarac. On nikad nije potpuno isključivao mogućnost da se Stela uda i to je bila logična pretpostavka ako se uzme u obzir njena lepota, mada se svaki i najmanji deo njegovog bića bunio protiv toga i pothranjivao u njemu veru da njena ljubav nikada neće prestati, pa makar se i uverila da je poginuo. Činjenica da je ona za sve vreme ostala uz njegovu porodicu još više je potkrepljivala to uverenje. Kako se moglo dogoditi da mu to nijednom nije palo na pamet? Jednostavno, on nije mogao ni da pomisli na Dejda. Dejd nikad ranije nije pokazivao ni trunke interesovanja za Stelu.

Nešto se pokrenulo između jela i Piter ustade. Ispod drveća, pojavila se Stela. Umorno je disala. Grudi su joj se užurbano nadimale. Kosa joj je bila uvijena u punđu i pričvršćena češljem. Obrazi su joj se rumenili. Oličavala je i devojčicu i ženu, strast i nežnost, surovost i blagost.

Stala je ispred Pitera ali mu se nije osmehnula.

— Pretpostavljala sam da ću te ovde naći — rekla je.

— Želeo sam da budem sam.

— Onda mi oprosti što sam došla. Ali, morala sam s tobom da razgovaram. Sinoć ništa nisam mogla da ti kažem pred njima.

Pokušao je da u sebi uguši osećaj gorčine.

— Šta si to želela da mi kažeš? — upitao je.

— Puno stvari...

Potražila je na njegovom licu bilo kakav znak ohrabrenja, zatim je zavrtela glavom i sela na stenu, ali je netremice gledala u zemlju.

— Pomozi mi, Pitere. Htela bih da ti sve nekako ispričam.

— Žao mi je što sam se sinoć onako poneo — reče joj on. — Mislim da je stvari trebalo drukčije da primim.

Pogledala ga je a mišići oko usana joj zaigraše.

— Primio si ih onako kako si jedino i mogao da ih primiš — rekla je.

— Pretpostavljam — reče Piter tužno — da ste se svi osećali kao ja.

Pogledao ju je pravo u oči, zatim se okrenuo od nje i zagledao se u dolinu ispred sebe. Cigaretu mu je dogorela i on je baci. Zašto nije mogao da bude iskren? Bilo je trenutaka prošle noći kad je pozeleo da ubije rođenog brata, Dejda!

Ustala je i stala pored njega, tako da je mogao da oseti toplinu njenog tela.

— Venčali smo se pre nekoliko meseci — rekla je, nesigurnim glasom. — Eto, koliko dugo sam čekala. Iako sam mislila da si poginuo, ipak sam te čekala. . .

— Kad bi mogao u to da verujem! — rekao je.

— Tri godine, skoro tri godine je prošlo, Pitere. Šta bi ti uradio posle toliko vremena?

— Ne znam ni sam. Pokušavam da te razumem.

— Ti i Dejd imate nešto zajedničko. Možda je i to na neki način doprinelo. Osećala sam se toliko izgubljena. . .

Naravno, on to nije želeo da pita. Nije želeo da kaže ni jednu reč, a ipak nije mogao da se uzdrži.

— Voliš li ga?

Nije odgovorila. Vetar je zahučao kroz drveće i taj zvuk ga podseti na grmljavinu topova kod Atlante.

Okrenuo se.

Ona ga je netremice posmatrala. Iz njenih krupnih očiju moglo se videti koliko se u tome trenutku mučila. Zavrtela je glavom i prošaputala, kao da neko cedi reči iz nje.

— Oh, Pitere! . . .

— Ja to moram da znam! — rekao je. — Moram!

Glas mu je sada zvučao gorko, i on to nije mogao da sakrije.

— Ti se ne bi udala za čoveka koga ne voliš, zar ne?

Ugrizla se za usnu i stisnula oči.

— Mislila sam da ga volim. . . Mislila sam. . .

— A sada?

Još samo za trenutak netremice je gledala u njega, a onda je ruka-

ma pokrila lice, zajecala i potrčala niz padinu. Pokušao je da je zaustavi, potrčao je za njom, da joj pomogne, da joj kaže da je razume. . . Međutim, pre nego što je mogao da stigne, u drveću se pojavio Klint. Vodio je za sobom zapregu mula.

Ona je potrčala pored njega i on nije ni pokušao da je zaustavi.

Piter oseti sažaljenje prema svom ocu. Ono što je Klint osećao nije mu se moglo pročitati s lica.

— Jeste li se objasnili? — upitao je Pitera. — Situacija je vrlo neprijatna i ja moram da znam šta si odlučio.

Piter nervozno prođe rukom kroz kosu.

— Izvini, oče, ali ti znaš kako se osećam? Da li ga je ona zaista volela?

— Da li je to važno? Pa, udala se za njega.

— Meni je važno.

— Naravno da ga je volela. Ništa tu nije bilo na silu i to ćeš morati da shvatiš. I da prihvatiš. Razumem kako se osećaš, ali s tim je svršeno. Ti si nam svima ovde potreban, ali ako odlučiš da ostaneš, moraćeš stvari da primiš onakve kakve jesu. Ona je sada njegova žena i priča se tu završava.

Takav je bio Klint. Blag ili grub, crn ili beo, ali nikada polovičan, uvek bez senki, bez sumnji, bez potpitanja. Zar nije video kako se Stela osećala?

— Pomozi mi da izvadimo neku od ovih stena, Pitere — rekao je. — Naporan rad će ti pomoći da rešiš tvoj problem.

Zajedno su prešli preko padine do jednog od proplanaka odakle se video puta za Helsingfors a onda počеше da rade.

Otkriće da se Stela udala odvučlo je Piterove misli od Maksa Tertina i Irvinga Kruča. Ali sada, dok je sa Klintom sedeo na gomili povadenog kamenja, ponovo ih se setio i o svemu ispričao ocu.

Kad je završio priču, Klint je namureno progovorio.

— Maks Tertin i Džonas svakako su čekali mene. Kad si rekao da se zoveš Rajan, oni su pomislili da sam to ja.

— Zar ih ti nikad nisi video?

— Nijednog od njih! — odmahnu Klint. — sa Irvingom Kručom sam se nagodio još pre nekoliko meseci, kad je Helsford tek počeo da se razvija, a za ovu dvojicu nikad nisam čuo.

— Šta su želeli da te spreče da uradiš u zemljišnoj kancelariji?

— Hm. Izgleda mi da su želeli da me spreče da pravno osnažim svoje pravo na ovu zemlju.

Zatim je ispričao Piteru celu istoriju oko svog naseljavanja. Kad su se doselili nigde u okolini nije bilo zemljišnog ureda, pa je Klint na svoju ruku raskrčio zemljište i obeležio granice svog poseda, a čim je u Helsfordu otvorena zemljišna kancelarija on je požurio da reguliše svoja prava na imanje. Međutim, tamo su mu rekli da je Vlada obećala železnici dvadeset parcela zemlje za svaku milju podignute pruge i da se Čejen Park, na kome je bio Klintov posed, nalazio na jednoj od dodeljenih deonica. To je Rajanovima bio težak udarac jer su uložili skoro godinu dana teškog rada na krčenju i podizanju zgrade za stanovanje. Još nisu bili stigli ni da skinu prvu žetvu.

— Eto kako se Irving Kruč pojavio — završio je Klint. — On mi je ispričao da se to često dešavalo. Mnogi naseljenici koji su krčili zemlju pre nego što je izvršeno premeravanje, morali su da se sa železnicom nagađaju preko suda. Železnica je obično dobijala spor, ali je to koštalo i mnogo novaca i mnogo vremena. Zato, da se ne bi izlagala nepotrebnim troškovima, uprava železnice je pokušala da se sa naseljenicima nagodi, na taj način što im je zemlju prodavala po dva dolara za jutro.

— To mi zvuči sasvim pošteno.

— I ja sam tako mislio — nastavi

Klint. — Irving Kruč mi je rekao da železnicu jedino interesuje jelova grada sa imanja, pa bi pristali i da im ja ustupim pravo na seču šume. U tom slučaju izgubio bih samo nekoliko jutara zemlje. Ja bih se s tim složio, da mi Irving Kruč nije predložio da odmah potpišemo ugovor po kome bi on imao pravo na korišćenje šume za period od devedeset i devet godina.

— I to je u redu. To se često dešavalo.

— Kome je potrebno devedeset i devet godina da seče železničke pragove? Osim toga, ugovor bi koristilo privatno lice.

— Kompanija U. P. obavlja većinu poslova za železnicu.

— Ali ne i Džonas Kevendiš.

Piter ga značajno pogleda i Klint klimnu glavom.

— Sad i sam vidiš zbog čega sam se dvoumio. Ko je još video da zastupnik zakona sa batinom u ruci ostvaruje svoja prava?

Povetarac je zašumeo po vrhovima jela i doneo do njih miris smole. Iz šume se pojavila grupa od tri jahča. Na čelu je jahao Irving Kruč, a pored njega su bili Džonas Kevendiš i Maks Tertin.

Piter iznenađeno ustade. Revolver je ostavio kod kuće i zbog toga sada besno opsova. Polako se pomakao do ćuskijske koja je stajala naslonjena na iskopano stenje. Dok je grupa jahala uz strmu padinu, jedino se moglo čuti frktanje konja i škripa sedla.

Kada je Irving Kruč stigao do Pitera i Klinta, povukao je uzde, zaustavio konja i osmehnuo se.

— Zdravo, Klinte. Od rane zore si počeo da obavljaš najteže poslove.

— Ja uvek tako radim.

— Pa, vratio ti se sin — reče Kruč, sada mnogo ozbiljnije. — Jesi li zadovoljan?

— Neka je hvala Bogu — promrmlja Klint.

Konj Maksa Tertina se nervozno

trže i sedlo zaškripa. Tertin nije skidao pogled sa Pitera.

Za pojasom je imao revolver.

— Železnica će kroz nekoliko dana stići u Helsford — reče Irving Kruč. — Džonas treba da počne sa sećom šume. Doneli smo ugovor.

Na Klintovom licu ukazaše se duboke bore.

— Uzalud ste dolazili! — rekao je.

— Ja taj ugovor neću da potpišem!

Irving Kruč prestade da se osmejuje. Oči mu se suziše. Stavio je šake na jabuku od sedla i nagnuo se.

— Pa, ti znaš da zemlja još uvek nije tvoja. Potpiši ugovor... i sve će biti u redu!

— Sve će biti dobro i ako ne potpišem ugovor. Možda ti baš zato i ne voliš da dođem u kancelariju za prodaju zemlje.

Džonas Kevendiš, smešeći se pod muklo, pritera konja bliže Klintu.

— Bez razloga si tvrdoglav, gospodine Rajane. Do sada sam obavio na stotine poslova kao što je ovaj i sve je lepo prošlo.

— Videćemo! — odgovori Klint. — Pisao sam u Omahu, pa ako mi odgovore da si ovlašćen da potpisuješ ovakve ugovore, znaćemo obojica na čemu smo.

Džonas Kevendiš ga oštro pogleda.

— Ne možemo toliko da čekamo! Šuma nam je odmah potrebna za pragove. Za svaku milju trase treba nam oko dve hiljade, šest stotina i četrdeset pragova. Zato i žurimo. Skoro smo iscrpli sve rezerve pragova...

— Umukni! — prekide ga Irving Kruč i natera konja na Klinta. — Tako mi svega — besno je vikao — nateraću te da sa ovim završimo jednom zauvek! Džonas Kevendiš ima ugovor i ti ga moraš potpisati!

Piter zgrabi ćuskiju iza sebe i ščepa Kručovog konja za uzde.

— Polako, Kruč! — rekao mu je. — Povredićeš ga!...

— Ti se u ovo ne mešaj! — odseče Kruč, povuče uzde i još jednom po-

tera konja na Klinta. — Postaraj se za njega, Tertine!

Plavokosi čovek obode svog konja i maši se za revolver. Piter pusti Kručovog konja i zamahnu ćuski-jom. Teška poluga polete i plavokosi Tertin se svali s konja. Preplašeni konj naleteo je pravo na Džonasa Kevendiša i skoro ga srušio. Tertinov revolver je bio na zemlji. Piter skoči, uze oružje i uperi cev u Džonasa. Ovaj odmah sjaha i podiže obe ruke iznad glave.

— Ne pucaj, sine! Nemoj! — povika Klint.

Svukao je Kruča s konja oborio ga, opkoračio ga i počeo da ga udara.

Oči su mu plamsale ubilačkim besom. Piter nikad ranije nije video takv bes kod svog oca.

— Ovo je moja zemlja, Kruč! — vikao je, ne prestajući da ga udara. — Jednom ste mi već popalili sve što sam imao. Sve što sam čitavog života s mukom stvarao. Ali, nećeš to ponovo uraditi!

Zgrabio ga je za kosu, podigao mu glavu i još jednom ga snažno udario.

— Klinte! — upozori ga Piter. — Prestani, do đavola! Ubićeš ga!

Dotrčao je do oca i uhvatio ga za ruku.

— Prestani!... Zar si poludio?... Prestani!...

Klint se ispravio i zateturao. Pogledao je u Pitera i polako zavrteo glavom. Zatim je smrknuto pogledao Irvinga Kruča, još jednom zavrteo glavom, okrenuo se i seo na kamen.

IV

P ošto je Džonas Kevendiš podigao Irvinga Kruča i Maksa Tertina na konje i s njima odjahao niz padinu, Piter dugo nije pogledao oca. Sećao se i ranijih očevih nastupa besa, ali Klint se nikad nije ponašao tako kao tog jutra. I prošle noći, dok je

pričao o tome kako mu je Kvantrelova banda zapalila staro imanje. Klint mu se učinio kao potpuno nova ličnost. Šta su sve strah i mržnja, i ljubav za zemlju mogli da učine od ljudi.

Neko je počeo da udara u gvozdeni trougao ispred kuće i Klint se podiže sa trave. Bio je bled i drhtao je.

— Doručak! — rekao je Piteru. — Hajdemo!

Bio je to bedan skup. Niko se nije usuđivao da progovori. Niko nije podizao pogled sa stola. Piter je bez volje dovršio doručak, ustao i izašao bez reči pred kuću da popuši cigaretu. Zlatasta izmaglica bila je pored njega ispod drveća a dim iz odžaka spustio se na zemlju i štipao za oči.

Iz kuće je izašao i Dejd. Stao je pored Pitera i prvi progovorio.

— Treba da razgovaramo, Pitere. Piter duboko uvuče dim u pluća.

— Teško je o tim stvarima razgovarati, brate.

— Nemaš prava da nas osuđuješ.

— Pa, i ja bih uradio isto da sam bio na tvome mestu.

Dejd kao da se sada osećao manje nelagodno.

— Hoćeš li ostati s nama? — upitao je.

— Ne znam — odgovori Piter zamišljeno.

— Nije da te mi ne želimo. Ali, treba da shvatiš jednu stvar. Ona je moja. Više na nju nemaš nikakva prava. Ona je moja žena.

Piter baci cigaretu i zgazi je. Trudio se da uguši i najmanju ružnu misao u sebi. Želeo je da se oseća bratski, da oseti toplinu, razumevanje, ljubav. Hteo je da sačuva taj osećaj i da ne dozvoli da se izvitoperi. Obojica su upali u tu nelagodnu situaciju. I to bez svoje krivice.

Bio je ubeđen da su Dejdove pobude da mu se obrati bile sasvim iskrene. I sam bi se osećao kao Dejd, nesiguran na oprezu, sumnjičav. Želeo je da shvati svog brata. Međutim, između njih je već postojala ne-

ka vrsta barijere koju Piter nikada nije uspevao da prebrodi. I sada nije mogao a da ne oseti taj antagonizam prema Dejdu.

— Zar ne misliš da bi Stela o tome trebala da odluči? — upitao je.

— Ona je to odlučila još onda kad se udala za mene! — reče Dejd i porcrvene.

Mišići na krajevima usana mu zadrhtaše i on nastavi.

— Nemaš više prava da se mešaš!

— Kad bih znao da te Stela voli i kad bih bio ubeđen da i sad, kad zna da sam živ, želi da ostane tvoja, otišao bih odmah odavde.

Dejd je stajao jedva desetak santimetara daleko od njega, stisnutih pesnica i crvenog lica.

— Ona me voli, Pitere!

Piter je znao da je besmisleno nastavljati taj razgovor, ali nije mogao da se uzdrži.

— Zašto ti govoriš u njeno ime? Zar se plašiš da ona sama o tome kaže šta misli?

Iz Dejdovih usta začu se nešto kao težak uzdah. Pokrenuo se celim telom i Piter podiže desnu ruku da odbije udarac. Ali, u istom trenutku na vratima brvnare pojavi se Klint.

— Stoj! — viknuo je.

Dejd zastade, s čudnom grimasom na licu a onda se opusti i duboko uzdahnu.

— Krećemo za Helsford! — reče Klint. — Idem da sredim stvari oko zemlje.

Dejd ga je pogledao, sagnuo glavu, okrenuo se i pošao ka staji. Piter je bio zaboravio do koje je mere Dejd potčinjen ocu, a i koliko su mu ustvari svi bili potčinjeni.

Sa osećanjem krivice pogledao je u Klinta, okrenuo se i ušao u brvnaru.

Ledima okrenuta prema vratima, Stela je stajala kraj kante u kojoj je prala sudove. Najmlađi brat, Erli, sedeo je za stolom i otsutno gledao u prazan tanjir.

Piter uđe u drugu sobu i iz zavešljaja izvadi revolver. Kad se vratio u

kuhinju Stela je i dalje stajala okrenuta leđima. Zastao je i pogledao je. Nije se okrenula.

Erli ustade od stola. Uzeo je svoje oružje i zajedno sa Piterom izašao pred brvnaru.

— Zašto sve mora da bude tako? — pokunjeno je upitao. — Tvoj povratak je najdivnija stvar koja je mogla da nam se dogodi. Zašto sad ovo?

Piter pokuša da se osmehne.

Oduvek je voleo Erlija. Obojica su imali više majčinog nego Dejd i to ih je vezivalo

Zagrlio ga je.

*

Jahali su ćuteći. Sva četvorica osećali su neku neobičnu napregnutost.

Piter se pitao da li ih Irving Kruč očekuje. Tako su prešli nekoliko milja, a onda, iznenada, iza njih se pojavio jahač koji je nemilosrdno gonio konja. Bila je to Stela. Jahala je bez sedla i suknja joj se podigla visoko iznad kolena.

Izdaleka je počela da ih doziva.

— Zapalila se staja!... Zar ne vidite dim?... Nisam sama uspela da ugasm požar!...

Piter pogleda u nebo. Iznad jelove šume uzdizali su se oblaci dima. Sva četvorica okrenuše konje i snažno ih obodoše. Projurili su pored nje pre nego što je ona uspela da okrene konja.

Klint skrenu s puta i potera konja uz padinu pa udari prečicom do grebena ispod koga se uzdizalo imanje. Raspirivan vetrom plamen je suktao iz kuće i staje i gubio se u oblaku crnog dima koji je bio polegao preko cele doline.

Dok su žurili padinom stigla ih je i Stela. Pomešan sa šumom vetra, do Pitera je dopro njen preplašen glas.

— Pokušala sam da isteram konje, ali nisam sve uspela da uradim sama.

Pred kućom Klint brzo sjaha i povika.

— Erli! Dejd!... Donesite sve kante koje imamo! Sve što sada možemo da uradimo je da bar spasemo stoku!

Piter i Klint pojuriše u zagušljivi dim. Konji su najahtali i borili se da pobegnu iz staje. Dugački plameni jezik skoro je počeo da ih dodiruje.

Dejd i Erli su dotrčali sa kantama i prosuli vodu preko razbuktale slame, da Piteru oslobode prolaz do tek oždrebljenog ždrebeta. Ždrebe se uplašeno otimalo i Piter je morao da ga uzme u ruke i iznese iz staje.

Životinje su se odmah u paničnom strahu razbežale po jelovoj šumi, a ljudi, umorni i bespomoćni, stajali su i nemoćno posmatrali kako se njihovi snovi pretvaraju u gomilu pepela.

Stela je stajala pored Dejda i neprestano ponavljala:

— Nisam mogla sama da ugasm vatru!... Otišla sam do potoka za vodu a kad sam se vratila cela kuća je već gorela. Onda sam videla da je i staja u plamenu. Nisam mogla sama da ugasm vatru, nisam mogla...

— Dobro! — besno viknu na nju Dejd. — Nisi mogla i šta tu ima dalje da se priča!

Zid staje se s bukom srušio i varnice se razleteše na sve strane. Klint je netremice gledao u staju i drhtao. Beskrajni bes video mu se u očima.

— Znam ko je to uradio! — reče najzad, isprekidanim glasom. — Znam ko je to uradio!

Na licu je imao isti izraz kao i tog jutra dok je besomučno udarao Irvinga Kruč. Naglo se okrenuo i pojurio ka osedlanim konjima koji su stajali na ivici proplanka.

— Na konje! — povikao je. — Ideмо u Helsford!

Erli dotrča do Pitera.

— Biće bolje da ga zadržimo! — počeo je da kuka. — Kao da je davо ušao u njega! On je uvek bio plahovit, ali otkako nas je Kvantrel zapa-

lio, skoro da ne možemo da ga prepoznamo. Onda, u Misuriju, dani-
ma je bio kao poludeo! Dejd i ja smo
morali da ga vežemo da ne bi odja-
hao za Kvantrelom. Da smo ga pus-
tili, ti južnjački razbojnici bi ga si-
gurno ubili. Znaš i sam koliko mu je
ono imanje značilo!

Dotrčali su do Klinta i upravo dok
se penjao na konja, Piter ga zgrabi
za ruku.

— Smiri se, oče... Pričekaj dok se
smiriš!... Ko zna kako se to dogodi-
lo? Možda je neko od nas zaboravio
da ugasi opušak od cigarete?...

— Da je to u pitanju, ne bi se za-
palila i kuća i staja! — jeknu Klint.

Otrgao mu se i uhvatio za jabuku
od sedla, ali ga Piter ponovo uhvati
za ruku.

— Čak i da je to Kručovo delo, ni-
čim to ne možeš dokazati! — ipak je
ponovo pokušao da ga ubedi.

— Skloni se!

Klint se ponovo otrže. Skoro je
srušio Pitera a onda se vinuo u sed-
lo i nastavio da viče.

— Neće mi to učiniti dva puta ne-
kažnjeno!... Ovo je suviše, Pitere!...
Ne, neće mi to dva puta uraditi!...

Glas mu se prekide i kao da je za-
jecao. Podbo je konja i pojurio pre-
ma putu za Helsford.

Piter pogleda i Erlija i oseti gorči-
nu.

Znao je da moraju da pođu za
ocem.

— Šta je mislio s onim »dva pu-
ta«? To je i Irvingu Kruču rekao.

Erli slegnu ramenima.

— Irving Kruč je za vreme rata
bio član Kvantrelove bande!

V

Devetog maja 1868. godine, Union
Pacifik železnica stigla je u Hel-
sford. Prvi voz spustio se niz strmu
trasu u grad, a tim vozom je prispeo
i šaroliki teret ljudi i opreme. Bučni
nivelaši sa crvenim košuljama u
prvim otvorenim vagonima sedeli
su u grupama na gomilama buda-

ka, ralice i druge opreme. Iza njih,
takode u otvorenim vagonima nato-
varenim šinama i skretnicama bili
su polagači šina — ridokosi Irci,
crnokosi Irci, pijani Irci, raspevani
Irci... U vagonima iza njih bilo je
različite robe, gomile šatora i bara-
ka na rasklapanje, građevinski ma-
terijal, peći za kuvanje, zemljano
posude, konzerve, burad sa viski-
jem... A u poslednjim vagonima
kockari, varalice na kartama, pro-
stitutke, prosjaci, revolveraši i ostali
društveni šljam koji je išao u stopu
za železnicom, »radio« u gradovima
gde se trasa završavala, izvlačio iz
njih i poslednji dolar i železnicom
se selio do sledećeg mesta.

Još pre nego šta se voz zaustavio,
počeli su da iskaču iz vagona. Raz-
miledli su se blatnjavim ulicama Hel-
sforda, a za njima u tu šaroliku go-
milu ujahaše i Rajanovi.

Piter, Erli i Dejd nisu uspeli da
stignu Klinta. Posle više milja jur-
njave, tri brata su morala da uspo-
re, da im konji ne bi popadali od
umora. Stigli su nešto kasnije i u toj
gužvi kretali su se polako, i sami se
gurajući i pokušali da primete Klin-
tovog ridana.

— Ne verujem da je otišao u kan-
celariju za prodaju zemlje — reče
Piter. — Ali, trebalo bi, ipak, da je-
dan od nas ode tamo i da ga potra-
ži.

— Zašto, brate? — upita Dejd. —
Ja mislim da je otac u pravu. Vlasti
neće pozvati Irvinga Kruča na od-
govornost zbog paljevine. Ako neko-
me treba da položi račune, onda
treba da ih položi nama.

— Irving Kruč me ne interesuje!
— odgovori mu Piter. — Interesuje
me Klint. Ako sam počne obračun,
ubiće ga! Zato moramo odmah da
ga nađemo!

Dejd ga je namršteno saslušao a
onda je okrenuo konja i umešao se
u gomilu. Piter je skrenuo niz ulicu
prema salunu. Ali, pre nego što je
stigao do nje, spazio je još jednog ja-
hača kako preko raskršća skreće

prema »Zlatnoj lepotici«. Bila je to Stela na izmučenom vrancu.

— Kazao sam joj da nas ne prati!
— naljuti se Piter.

Zatim je počeo da je doziva, ali buka je bila suviše jaka i ona ga nije čula. Grupa pijanih Iraca počela je da joj dobacuje i ona se pomerila od ulaza u salun i sjahala. Rukama je sa licu umazanog garom sklonila pramenove kose i osvrnula se.

Neki čovek izdvojio se iz gomile i prišao joj. Bio je visok, svetle kose i lepo građen. Skinuo je šešir i oslovio je. Stela mu se osmehnula i još jednom, ženstvenim pokretom sklonila kosu sa lica.

— Ko je taj čovek? — upita Piter.

— Harvej Ken! — obavesti ga Erli.

— Šta je on?

— Geodet na železnici.

Dok su se probijali kroz gomilu, Piter se osvrtao i pogledom tražio Klintovog konja. Stela je i dalje razgovarala sa Kenom, koji je učtivo slušao i klimao glavom. Ali, Piter je primetio kako je u isto vreme pohotljivo posmatra pogledom. Odjednom je osetio ljubomoru. Već je bio zaboravio kako je Stela delovala na druge ljude. Samo, to je bilo smešno. Kako je mogao da oseća ljubomoru zbog žene koja pripada drugom?

Stela podiže pogled u trenutku kad se Piter izvlačio iz gomile. Predstavila ga je Kenu. Piter mu klimnu glavom u znak pozdrava i obrati se njoj.

— Mislim da sam ti rekao da ne dolaziš.

Uvređeno je podigla glavu.

— Nisi taj koji može da mi naređuje!

Ali, odmah se trgla i mekšim glasom dodala.

— Morala sam da dodem, Pitere. Presekla sam put kroz brda. Gospodin Ken je stajao ispred saluna i kaže da nije video Klinta da je ušao.

Piter se osvrte oko sebe.

Osećao je da su mu nervi prenapregnuti i da će se nešto dogoditi, ali

još nije znao šta bi to moglo da bude.

— Da li znate zašto smo u gradu?

— upitao je Kena.

— Pretpostavljam... Zbog Čejen Parka...

— Da li železnica treba da prođe kroz imanje?

— Ne treba.

— Nego?

— Nekoliko milja južnije.

— Šta bi se dogodilo kad bi železnica trebala da prođe preko Čejen Parka? Preko imanja na koje njen vlasnik polaže sva prava?

Ken kao da se zbunio.

— Pa, mislim da bi u tom slučaju morali od vlasnika da otkupe zemljište.

— Koliko bi mu platili?

— Ko zna... Zavisi... Na koga misliš?...

— Na čoveka koji je sve ovo zamešio. Na čoveka koji zna mnoge stvari. Na čoveka koji uvek voli da prigrabi najveći i najbolji komad pre ostalih.

Dok je to govorio, gledao je u salun.

Ken ga je netremice posmatrao.

— Irving Kruč ne bi tako nešto uradio! — reče zatim. — Ovaj salun je stečen na zakonit način. Mnogi od nas trguju zemljom. I ja sam trgovao zemljom u Helsfordu još pre nego što je grad bio izgrađen.

— A možda i sa zemljom preko koje je trebalo da pređe pruga.

Ken ljutito stisnu usne ali pre nego što je odgovorio, pojavi se Dejd.

— Klintov konj je ispod drvoreda! — obavestio ih je.

Piter pogleda Stelu, sjaha i uzde zaveza za gredu ispred ulaza u salun.

— Tvoj prijatelj kaže da ga nije video na ulazu u salun, ha?

Ona se, u neprilici, pemesti s noge na nogu.

— Zaboravi to što sam rekao — dobacio je Kenu u prolazu — i pri-pazi na nju!

Posle toga, Piter, Erli i Dejd uđu u salun. Pošto Klinta tamo nisu vi-

deli, zaključili su da se već popeo u kancelariju. Progurali su se kroz gomilu posetilaca i došli do stepenica. Neki krupni melez stajao je nemarno naslonjen na ogradu stepeništa i zatvarao prolaz. Iz džepa na pantalonama virio mu je dugačak revolver. Vrhom ogromnog noža čačkao je kao sneg bele zube

— Gospodin Kruč nije u kancelariji, gospodo!

— Gde je?

— Izašao je na neko premeravanje.

— Ja sam mislio da taj posao umesto njega obično radi Maks Ter-tin.

— On?... Njemu negde u gradu krpe rebra.

— A Klinta si mogao da propustiš!

— Klinta?

— Da, Klinta. To je jedan farmer sede kose i sav izgaravljen.

— Tako se zove? Znam ga.

Prestao je da čačka zube i sklopio nož.

— Kruč mi je rekao da njega smem da pustim.

— Znači, Kruč je gore?

— Pa, recimo da on tamo ima posla a vi ga nemate.

Piter je znao da više ne sme da gubi vreme i okrete se Dejdu. Dejd ga pogleda i stade da zaobilazi meleza koji se ispravi i pažnja mu za trenutak prede na Dejda. Piter to iskoristi i udari ga nogom ispod kolena. Čovek zaurla i presamiti se. Dejd ga zgrabi za ruku i gurnu ga tako snažno da se ograda pored koje je stajao srušila zajedno sa njim.

Za to vreme tri brata potrčase uz stepenice. Vrata kancelarije bila su otvorena i oni čuše Klintov oštar, piskutav glas.

— Izadi iza tog stola, Kruč!

Piter je prvi ušao. Video je Kruča pored stolice i Džonasa Kevendiša koji je stajao pored prozora. Klint je čuo Pitera i okrenuo se. Šake su mu bile stisnute u pesnice a na licu, be-

lom kao kreč, ogledao se nekontrolisan gnev.

— Šta sve ovo teba da znači? — upita Kruč Pitera. — Bolje ga izvedite da se otrezni.

Klint se ponovo okrete njemu.

— Nisam ja pijan! — viknuo je. — Hoćeš li da izadeš iza tog stola ili treba da te revolverom isteram.

Jedno Kručovo oko bilo je oteklo i potpuno zatvoreno. Iznad obrve drugog oka videla se duboka brazgotina. Dok je netremice gledao u Klintovu ruku koja se nadnela nad dršku revolvera, verovatno je mislio na batine koje je dobio tog jutra.

— Polako, oče! — upade Piter. — Polako!

— Nemoj mi ti govoriti šta treba da radim! — obrecnu sa Klint. — Imam prvo da ga ubijem! Ne misliš da ću ga pustiti... Izlazi, Kruč!...

Irving Kruč je još uvek oklevao.

Piter je video kako Klintova ruka podrhtava nad drškom revolvera a nije se usuđivao da se pokrene. Oči mu preleteše na Kruča, čoveka koji je jahao sa Kvantrelom.

Kvantrel, jedna od najneobičnijih ličnosti američkog građanskog rata, koga su jedni veličali a drugi napadali, bio je podjednako omražen i kod Severnjaka i kod Južnjaka. Koristeći ratni kaos, on je pljačkao i palio na obe strane.

Piter je imao prilike da vidi gradove koje je Kvantrelova banda popalila kao i ljude i žene koje je upropastio. Ako je Irving Kruč zaista bio jedan od Kvantrelovih razbojnika, onda je Piter lako mogao da shvati Klintov bes.

— Kruč! — zasikta još jednom Klint.

Sporo i neodlučno, Kruč se pojavi iza stola. Klintov pogled se spusti na Kručove pantalone, a zatim prede na Pitera. Pogled mu je bio zakrvavljen a oči su mu se sijale kao kod divljih zveri.

— Hteo si dokaz! — viknuo je. — Odakle mu crveno blato na čizama? Jedina ilovača koju znam u na-

šem kraju nalazi se na obali potoka iza naše staje.

Kruč pokušava da se osmehne.

— Jutros smo svraćali na tvoje imanje da se raspitamo gde te možemo naći — počeo je da se pravda.

— Lažeš! — prekide ga Dejd. — Ja sam bio tamo sve vreme. Niko nije dolazio, prokleti lažove!

Kruč htede da protestuje, ali se na stepenicama začu bat nečijih koraka i povici. Strah sa Kručovog lica nestade i on se ponovo zavalio u stolicu, zadovoljno se smejući.

— Tako, znači, izgorela ti je koliba! — podsmehnuo se. — Da sam ja na tvom mestu, Klinte, shvatio bih to kao opomenu. Čoveku se mogu dogoditi i gore stvari.

Klint ponovo počeo da drhti.

— Znači, priznaješ? Priznaješ mi to u lice!...

— Eto, to bih ja uradio! — prekide ga Kruč. — Shvatio bih to kao opomenu. A možda si i ti to shvatio kako treba i zaključio da se čoveku mogu dogoditi i gore stvari, pa si došao da sprečiš da se to ne dogodi. Došao si da potpišeš ugovor...

— Dolazi onaj melez! — prekide ga Erli. — Sa njim je i nekoliko ljudi. Klint kao da ga nije čuo.

Gnevno je kriknuo i bacio se na Kruča. Kruč se izmače, zgrabi revolver i opali. Međutim, Klint ga je udario po ruci i kuršum je odleteo u stranu. Onda se Kruč izmakao i Klint preko stola pade na pod.

Kruč je uspeo da podigne revolver i pokušao je da još jednom opali na Klinta. Samo, sad je i Piter izvukao svoj revolver i od njegovog kuršuma Kruč se iskrivio i svom težinom pao na pod.

Džonas Kavendiš je takode izvukao svoj revolver ali ga je skoro u istom trenutku pogodio Dejd. Dok se on borio sa životom, Klint se podigao iza stola i iz neposredne blizine ponovo opalio na njega.

Situacija je bila više nego mučna. Starac je ispraznio svoj revolver na bespomoćnog čoveka, a onda je ba-

cio oružje i zgrabio Kručov revolver koji je ležao na podu.

Piteru je bilo jasno da Klint name-rava da dotuče ranjenog Kruča i zato mu je priskočio i udario ga sopstvenim revolverom.

Dok je Klint padao, na balkonu ispred kancelarije, ponovo se oglasio Dejnov revolver. Erli je stajao na vratima, zapanjen i neodlučan.

Dejd je pogledao preko ramena, video onesvešćenog Klinta na podu i doviknuo:

— Ja ću ih za trenutak zadržati! Iznesite ga kroz sporedna vrata!

Piter dogradi oca ispod mišica i počeo da ga vuče prema vratima. Morao je da vikne na Erlija koji je sve posmatrao kao u nekom transu.

Dečak se trgao i pored Pitera porjurio do sporednih vrata.

— Zaključano je!

— Provali ih! Pucaj u bravu!

Kuršumi su brzo razbili bravu i Erli otvorio vrata. Odvukli se Klinta do podnožja stepenica gde je starac počeo da se osvešćuje. Postavili su ga da sedi na poslednjem stepeniku.

Okrenuo se Erliju i naredio mu:

— Otrči do ulaza i brzo dovedi konje! Dovedi i Stelu! Bežimo!

Mladić klimnu glavom i otrča.

Piter pomože Klintu da ustane. Nije želeo da misli o onome što se dogodilo, niti da se pita zbog čega bi trebalo da mu pomogne, zbog čega bi trebalo da ga spase posle onoga što se odigralo.

On mu je bio otac to je bilo sve što je u tom trenutku trebalo da zna i da misli.

Klintovo lice bilo je opušteno i si-vo, skoro bezbojno. Izgledao je potpuno nemoćno i upinjao se da shvati šta se oko njega događa.

Piter ga povuče prema konju koji je stajao na ulici iza kuće.

Dejd se sjurio niz stepenice.

Iza zgrade se začuo topot kopita. Pojaviše se Stela i Erli sa konjima.

Neko je vikao i počeo da trči niz

stepenice iza njih, ali su se oni bacili na konje i pojurili niz ulicu, udaljavajući se od centra Helsforda.

VI

Igl Gep se nalazio duboko u planinama, skoro trideset milja daleko od glavnih puteva i do njega se moglo doći jedino jedva vidljivim stazama koje su se pele uz padine pokrivene jelama, a završavale se na ulazu u uzani procep u granitnom masivu.

Rajanovi su do Igl Gepa stigli pred zoru. Cele noći jahali su bez prekida. Pred ulazom u klisuru, Dejnov konj se srušio od umora. Piter je sjahao i, posrćući se dovukao do stena u podnožju litice izbrazdane pukotinama. Seo je i leđima se oslonio na kamen prekiriven mahovinom.

Bio je toliko umoran da nije mogao ni o čemu da misli.

Ostali su pristizali jedan za drugim i odmah sedali da se odmore. Jedino Klint nije hteo da im se pridruži. Stajao je na ulazu u klisuru i netremice zurio u divljinu koju su ostavili za sobom.

— Šta mislite? Da li će poslati poteru? — prvi je progovorio najmlađi, Erli, koji kao da još uvek nije mogao da shvati šta se sve sa njima dogodilo.

Doduše, zakon još nije stigao do Helsforda, ali stvari su tamo postale tako haotične da su građani morali sami da osnuju neki komitet za zaštitu javnog reda.

Piter se namrštio, trudeći se da misli pribrano.

— Irving Kruč je radio za železnicu i za državu pa će za nama sigurno poslati poteru! — rekao je.

Klint se okrenuo. Oči su mu bile umorne i ispijene.

Na obrazima je počela da mu se pojavljuje bela, čekinjasta brada. Bore oko usana još više su mu se produbile. Izgledao je ne samo star, nego i nemoćan.

— Postavićemo stražu, Pitere! —

rekao je. — Ti ćeš paziti prva dva sata a onda ću te ja smeniti.

Zastao je, kao da očekuje negodovanje. Međutim, Piter mu nije odgovorio. Mislio je da ionako neće moći da spava pošto mu slika smrti Džonasa Kevendiša i izbezumljenog Klinta kako puca u njega nikako nije izlazila iz glave.

Dok su ostali skidali stvari sa konja, nameštali se na zemlju da legnu i pokrivali znojnim konjskim ćebadima, Piter je otišao do ulaza u Gep i zastao pored Dejnovog konja. Životinja je još uvek ležala izvaljena na bok i disala je umorno i isprekidano. Bilo je očigledno da se neće oporaviti. Piter izvuče revolver iz futrole i nasloni ga konju na glavu, da mu prekrati muke.

Pucanj odjeknu.

Piter se okrete i pođe niz stazu. Zastao je tek pošto je bio toliko daleko da više nije mogao da vidi ni konja ni ljude.

Seo je na zemlju i leđima se naslonio na liticu. Iz džepa je izvadio pribor za pušenje i zavio cigaretu. Zastvorio je oči i pokušao da ne misli. Lagano je utonuo u neku vrstu dremeža i sasvim je izgubio osećaj za vreme. Kad ga je trgao bat koraka, učinilo mu se da su protekli čitavi sati. Spazio je Stelu kako mu se približava šljunkovitom stazom.

— Mislim da ostali spavaju — rekla je.

— Trebalo bi da i ti malo odspavaš.

— Ne spava mi se.

Stajala je pored njega i posmatrala ga očima punim nesigurnosti i nespokojsva. Haljina joj je bila iscepana i blatnjava, kosa zamršena, obrazi još uvek izgaravljeni, ali sve to nije moglo da sakrije njenu lepotu. Usne su joj bile jedre i vlažne.

— Šta se dogodilo, Pitere? — upitala ga je.

U glasu joj se osećalo neverovanje i nerazumevanje.

— Sve sam videla, ali to još uvek jednostavno ne mogu da poveru-

jem. Ne mogu ništa da shvatim. Osećam se kao da me davi neka čudna mora.

Ustao je i zavio još jednu cigaretu.

— Ponekad nam se čini kao da se ceo svet srušio na nas, Stela. Za vreme rata sam verovao da sam se na to navikao. . .

Pružio joj je cigaretu ali je ona oklevala da je uzme.

— Sećaš li se kako smo nekada zajedno pušili cigarete od kukuruzne svile, iza naše štale?

Klimnula je.

— Znaš, ja ponekad uzmem koji dim iz Dejdove cigarete. Naravno, jedino kad me Klint ne vidi — rekla je, i uzela cigaretu.

— Te stvari, taj duvan ponekad smiruje čoveka — reče on. — Ne znam zašto.

Zatvorila je oči i duboko uvukla dim.

— Smiruje — prošaputala je.

Za trenutak, vreme se vratilo čitavih šest godina unazad. Osećali su se kao nekada u svom začaranom svetu, zavereni protiv svih, Dejda i ostalih dečaka, protiv čitavog sveta. Ali, Stela je otvorila oči i u njima se pokazalo staro nespokoјstvo.

— Šta ćemo sad, Pitere? — upitala ga je.

Za trenutak joj nije odgovorio. Pogledao je u prostranstvo pred sobom i nakašljao se.

— Pa, mislim da ćemo morati da nastavimo sa bežanjem. Šta drugo ubice u ovakvim slučajevima čine? Svi će o nama govoriti kao o bandi ubica. Banda Rajanovih! — nastavio je, sa gorčinom u glasu. — Svi smo bili tamo kad je Džonas Kevendiš ubijen.

— Ali, to je bilo u samoodbrani. Kevendiš je prvi potegao revolver. . .

— To je bilo ubistvo, Stela. Obično, hladnokrvno ubistvo. A to ubistvo počinio je moj otac!

Te reči su mu u glavi neprestano odzvanjale kao nešto što čuje, govori i želi da shvati a ipak ne može.

Bacio je cigaretu. Bio je kao lud.

Bio je kao malo dete. Morao je sa svim tim da se suoči. Nijednog trenutka više nije smeo da luta po magli. Morao je stvari da sagleda onakve kakve su bile i da odluči i za sebe i za sve ostale. Pogledao je u Stelu. Kako je uopšte moguće da još uvek oseća bol i žudnju za njom? Ceo svet se raspao na komade a on je i dalje, i pored svega, mislio jedino na nju.

— Zar to nije smešno? — glasno je rekao. — Još koliko juče mislio sam da je najgore već prošlo. Mislio sam da će najteže pitanje koje ću imati da rešim biti pitanje nas dvoje.

Stavila je šaku preko očiju.

— A sad to izgleda skoro beznačajno, zar ne? — upitala je.

— Zar tebi izgleda beznačajno?

Lagano je spustila ruke. Oči su joj bile tamne i kao bez dna. Nagnula se kao da je želela da mu pride. Cigareta joj je iskliznula. Trgla se, jer se čulo kotrljanje šljunka na stazi.

Dejd se oprezno pojavio iza litice. Zastao je a na licu mu se mogla primetiti sumnja. Dugo ih je gledao pre nego što im se obratio.

— Dobar si mi ti stražar! — rekao je i pogledao niz planinu. — Skoro su stigli do nas.

Piter oštro pogleda niz dugačak i strmi obronak padine i spazi grupu jahača kako grabi stazom. U daljini su izgledali kao dečije igračke. Na čelu grupe bio je Indijanac tragač koji je pažljivo ispitivao tragove. Vođu grupe Piter je čak i sa te udaljenosti mogao da prepozna. Bio je to visok čovek u odelu braon boje i sa svetlom, crvenom maramom vezanom oko vrata.

— To je Ken! — reče Piter. — Harvey Ken.

— I potera! — podrugljivo ga dopuni Dejd. — Da niste možda mislili da ih pozovete na kafu?

Piter uhvati Stelu i povede je prema ulazu u klisuru. Tamo su Erli i Dejd već osedlali preostala tri konja.

— Koliko ih ima? — upita Klint.

— Otprilike dvanaestorica ! — odgovori Dejd. — Ne smemo da ih čekamo. Nemamo nikakve šanse. Nemamo čak ni puške.

Klin je pobledeo i razrogačenim čima pogledao u Dejda. Zatim zapovednički mahnu rukom.

— Ti uzmi Stelinog konja. Ona može da se popne iza tebe. Ako se nekim slučajem razdvojimo, naći ćemo se kasnije kod Rolings izvora.

Provukli su se kroz uzani prolaz između stena i krenuli preko gole zaravni u smeru gusto pošumljenih padina koje su se na drugoj strani planine širile pred njima kao beskrajno more. Čoveku se činilo da je u tim šumama mogao da se sakrije od čitavog sveta. Ali, Piter je znao da će im to, zbog Indijanaca tragača, teško poći za rukom.

Dojahali su do prvih četinara. Klint je počeo micati usnama kao da namerava da donese neku odluku.

— Nekoliko kilometara kasa potpuno bi dotuklo ove životinje — primeti Piter.

Klint ga oštro pogleda. Po prvi put iz očiju mu se moglo videti da je u nedoumici i da ne zna šta da preduzme.

— Moramo nešto da uradimo — promućao je.

— Treba jedino da držimo odstojanje — odgovori Piter. — Ne smemo im dozvoliti da se približe niti da nas primete. Možda ćemo u toku noći uspeti da ih se otresemo.

— Indijanac će otkriti da su tragovi sveži i znaće da nismo daleko — reče Dejd.

— I njihovi konji su umorni. Nadajmo se da neće pojačati tempo sve dok nas ne primete.

Bez prekida su jahali sve do večeri. Na svakom grebenu su zastajali da pogledaju iza sebe. Potera im se postepeno približavala. Stigli su do nekog potoka i nastavili put njegovim koritom, kroz vodu, u nadi da će tako zamećnuti tragove. Ali, potera se podelila u dve grupe i jedna od njih, koju je predvodio Indijanac,

krenula je uz vodu, istim smerom kao i Rajanovi i ponovo im je otkrila trag.

Nisu mogli da zastanu. Nisu mogli ni za trenutak da odmore konje. A i njih je umor toliko savladao, da je predveče Erli zaspao u sedlu i pao s konja.

Piter je jahao iza ostalih i povremeno se zaustavljao da proveriti koliko im se potera približila. Pošto je pala noć i pošto su uspeali da se prebace preko još jednog grebena, on je pustivši ostale da mu odmaknu, stao.

Više od svega bio je željan sna. Klimao se u sedlu i osećao da skoro više i nema volju da se bori. Znao je da su Ken i njegovi ljudi podjednako umorni i da su i sami štedeli konje, u nadi da će Rajanovi konačno posustati i da će uspeti da ih pohvataju.

Odjednom se trgao i pogledao iza sebe. Desno od njega nešto je zašuštalalo. Zatresao je glavom da odagna san i izvadio revolver. Jedna veverica pretrča preko borovih iglica i Piter sa olakšanjem odahnu. Čelo mu je bilo orošeno znojem.

Zatim se još jednom čuo šušanj, ali ovoga puta na levoj strani. Sporo se okrenuo i podigao revolver. Petnaestak metara dalje spazio je jedva primetnog čoveka, koji kao da je iznikao iz žbunja.

Bio je to Indijanac. On je takođe primetio Pitera. Viknuo je pa se ponovo uvukao u žbunje. Prvi Piterov impuls bio je da puca, ali se uzdržao. Ostali su već čuli Indijančevu viku i sada se na padini jasno mogao čuti bat ljudskih koraka i topot konja.

Piter je okrenuo konja i dao se u bekstvo. Životinja se zateturala i skoro pala. Za to vreme potera se pojavila na vrhu padine. Otvorili su vatru. Konj se uplašio ali je bio do te mere izmučen da ga više ni strah nije mogao naterati da stoji na nogama. Pretrčao je pedesetak metara pa je bokom udario u drvo i sručio se na zemlju.

Piter se preko debelog sloja rastresitih borovnica nekoliko puta prevrnuo niz padinu. Po navici, za sve vreme je rukom držao revolver da mu ne ispadne iz futrole. Konačno se zaustavio u čestaru.

Zaklonjen od potere žbunjem, video je kako se konj ponovo podigao i potrčao. Međutim, zbog mraka, niko ni je video kad je pao.

Zemlja ispod Pitera zatresla se od topota konjskih kopita i potera je bučno projurila pored njega, za konjem bez konjanika.

Čim su jahači prošli Piter se ispravio, ali je zastao kao ukopan kad je ponovo začuo topot. Bio je to Indijanac. I on je sada bio na konju i projurio je za ostalima, ne primetivši Pitera.

Daleko ispred njega, u šumi, puške su još jednom zapraštale. Piter je znao da su Ken i ostali otkrili Rajanove. Osetio je kako ga nešto steže u grudima i pojurio je u smeru odakle se čula pucnjava. Ali, divlji povici i pucnjava sada su se udaljavali, a kako više nije mogao da trči, stao je. Pucnjava je postajala sve ređa da bi na kraju sasvim utihnula.

Stajao je i osluškivao, ali nije mogao ništa da čuje. Nije verovao da se sve tako brzo završilo.

Oprezno je krenuo kroz šumu. Znao je da se potera podelila čim je stigla do potoka i da nije bilo dovoljno ljudi da se obračunaju sa Rajanovima. Nadao se da su se njegovi podelili i razbegli se na sve strane.

Posle pola sata stigao je do dna dubokog kanjona. Koliko je mogao da zaključa, pucnjava je prestala na tome mestu. Ako su ih i uhvatili, onda je to jedino moglo biti tu. Ali, ako su se razišli, njemu više nije ostajalo mnogo nade da ih, bar za sada, ponovo pronađe. Zavukao se između stena, pokrio lišćem i borovnicama osi odlučio da tamo ostane do zore.

Proveo je nemirnu noć a probudio se s prvim zracima jutarnjeg sunca. Osećao je nesvesticu, glad i žeđ. Oprezno se provukao između stena i spustio se do dna kanjona

gde je potražio tragove. Po otiscima konjskih kopita u vlažnoj ilovači, zaključio je da su Rajanovi u grupi stigli do kanjona i da su se tu razdvojili. Svi su pošli u različitim smerovima. Kenovi ljudi verovatno nisu videli da su se begunci razdvojili, pa su nastavili za jednim od Rajanovih.

Nastavio je da prati tragove, sve dok nije došao do kraja kanjona gde su se oni izgubili u širokom pojasu šljunka i krupnog kamenja. Sa visine, video je ispred sebe beskrajnu retku šumu kržljivog rastinja. Osećao se očajno. Od sada će morati sve snage da usredsredi na pronalaženje svoje porodice. Stisnuo je prste u pesnice i skoro zaplakao od nemoći. Kad je pomislio na Stelu skoro se razboleo. Ako je uspela da pobegne onda je postojao samo jedan način da je ponovo pronađe. Morao je da otkrije gde se nalaze Rolins izvori.

VII

Tokom celog proleća 1863. godine, Union Pacifik železnica probijala se na zapad preko Nebraske, Vajominga, Omahe i konačno stigla do Helsforda. Jedan za drugim, gradovi koji su se nalazili na trasi cvetali su kao egzotično cveće onim redom kako je do njih dopirala pruga i venuli su čim su radnici produžavali svoj nezadrživi put na zapad.

U vreme kad je Piter ponovo stigao do železnice, pruga je već bila odmakla od Helsforda čitavih dvadeset kilometara. On se trudio da se što više približi Helsfordu, ali nije želeo da se vrati u grad. Trebalo je, pre svega, da otkrije da li je neko od Rajanovih uhvaćen.

Izgubio je čitava tri dana dok se peške vratio do pruge. Treće noći je naišao na grupu radnika koji su sekli šemu i pravili pragove i obratio im se za pomoć.

Rekao im je jedino svoje ime i ispričao im da je član grupe geodeta

koja je radila na određivanju trase i da se izgubio u divljini. Oni su ga nahranili i od njih je saznao stvari koje su ga interesovale.

Noć pre toga, jedan od radnika došao je iz Helsforda gde je video Kenovu poteru koja se praznih ruku vratila u grad.

To otkriće pomoglo je Piteru da donese definitivnu odluku. Potražiće Rolins izvore. Idućeg jutra spustio se četiri kilometra daleko od Helsforda gde je sačekao da naiđe voz sa radnicima i materijalom i uskočio u njega. Kočničaru je rekao da želi da se pridruži polagačima pragova i da namerava da živi u logoru na kraju trase. Pitao ga je i za Rolins izvore. Čovek mu je rekao da se izvori nalaze u planinama iza pustinje, skoro dve stotine kilometara daleko od mesta na kome su se završavali radovi na železnici.

Piter je znao da na put do izvora neće moći da pođe bez hrane i konja, pa je zaključio da će biti najbolje ako se za neko vreme zadrži na železnici, nađe neki posao i zaradi nešto novca.

Već ranije, u Omahi, Piter je imao prilike da vidi početak radova na železnici, a ipak, fantastična dinamika i atmosfera gradilišta još uvek je na njega ostavljala najdublji utisak. Na površini od oko deset kvadratnih kilometara, pet hiljada ljudi brazdalo je zemlju i polagalo čelični put preko kontinenta. Oblak prašine koji je podizalo na hiljade radnika zaklanjao je horizont. Na obe strane pruge koja se gubila u toj prašini stajali su nizovi teretnih kola, zaprega stoke za vuču, gomila pragova i šina spremnih za polaganje, vagoni preuređeni za noćivanje, pokretne kuhinje, stotine šatora i provizornih zaklona koji su se prostirali ravnicom dokle je oko moglo da vidi.

Ispred voza, velika, dugačka dresina natovarena još svetlim šinama, lagano je klizila ka svršetku trase gde su je čekali polagači, stotine njih, goli do pojasa i oznojeni.

Bio je to zaista neverovatan prizor i Piter za trenutak prestade da misli o svojoj zloj sudini i svojim problemima.

Kočničari pritegoše kočnice i ceo voz stade da klopara, škripi i da se trese, a kad je usporio, Piter skoči sada vagona i pride prvoj grupi polagača šina, pitajući za nadzornika sekcije. Pokazali su mu u smeru gde su se šine završavale.

— Potraži Šona Karmodija, čoveka sa ridim zulufima.

Izmučen gladu, Piter se jedva držao na nogama. Pošao je niz prugu i posle nekoliko stotina metara spazio krivonogog čoveka ridih zulufa. U ustima je držao veliku zemljanu lulu čiji se smrad širio unao-kolo.

— Jesi li ti Šon Karmodi? — upita ga Piter.

— Za tebe sam gospodin Karmodi! — odgovori čovek, a onda počeo besno da maše rukama i da viče na radnike. — Spuštajte tu šinu, nespretnjakovići, budale! Stigla je i nova količina a mi još ni sa tim nismo završili!

— U Helsfordu su mi rekli da bi kod tebe moglo da bude posla! — insistirao je Piter.

Ali, Karmodi je i dalje mlatarao rukama.

— Zar ne vidiš da je taj klin kriv, Berke?

Pitera nije ni pogledao, ali ga upita.

— Jesi li bio u Korku?

— Nisam.

— A u Atonu?

— Nisam.

— Galveju?

— Ni tamo.

— Henesiju?

— Ne!

— Pa, čoveče, kakav si mi to ti Irac?

— Bojim se da sam vrlo slab — odgovori Piter, jer je znao da bi prezime Rajan moglo sada za njega da bude vrlo opasno. — Zovem se Piter, dodao je.

Karmodi se okrenuo i pogledao

ga. Lulu nije ispuštao iz usta. Dohvatio je Pitera za bradu i podigao mu glavu pa je opet spustio i okrenuo je desno i levo.

— Mora da si Kelt! Bogami, jesi! Crni, brbljivi, lažljivi, podmukli Kelt! Ja njih odmah pročitam!

— Dobro! — progunda Piter. — Pristajem da budem sve to, samo da dobijem posao.

Karmodi mu opipa rame.

— Nisi baš mišićav. Valjda ne pokušavaš da iskamčiš od mene ručak.

— Priznajem da sam gladan.

— Prvo posao, pa onda ručak. Dogovoreno?

— Pa, s tim sam i računao.

— E, ako je tako, onda te ne primamo. . .

Piter ga iznenađeno pogleda. Karmodi izvuče lulu iz usta i počne da se smeje.

— Nikad nisam video takvog mučenika. Kad si poslednji put pristojno jeo?

— Pre nekoliko dana.

Karmodi izvadi duvan iz džepa i stade da nabija lulu.

— Jednom, dok sam bio bez novca, neki Kejsment nahranio me je pre nego što sam počeo da radim i od tada sam ti ja bogat čovek. Idi u kuhinju, dobro se najedi, pa zatim dodi ovamo, na preznojavanje.

Dok se punog stomaka vraćao ka svršetku trase, Piter prođe pored nekoliko vagona preuređenih za spavanje i izvučenih na sporedni kolosek. Ispred jednog od njih desetak motki stajalo je ukopano u tle a na njima behu zategnuti konopci sa rubljem. Mašina na kraju trase počela je besno da hući. Sa obe strane pruge ljudi su odbacivali alat i pojurili prema vagonima sa kuhinjama.

Piter je bio potpuno nespreman kad je prva grupa dojurila. Neki džin slučajno ga je u trku udario u rame. Piter je izgubio ravnotežu i svalio se na rublje. Dok je padao, uhvatio se za konopac i povukao ga za sobom. Jedna motka se rušila a za njom druga, pa treća i ceo sistem

za sušenje rublja srušio se kao kuća od karata. Kad je sve bilo gotovo, Piter je ležao zatrpan hrpom konopca i mokrim košuljama. Dok je pokušavao nekako da se izvuče iz svega toga, začuo je nečiju izbezumljenu kuknjavu.

— Nesrećniče! . . . Ko se to tako natio u sred bela dana? Ko te je pustio ovamo da upropastiš sve što sam celog dana radila?

Piter se skupio kao da ga je neko udario u stomak. Pokušao je da se izvuče iz rublja, ali mu se nečija mokra košulja bila omotala oko glave i ništa nije video. A ona žena je i dalje vikala.

— Poslaću ti ja Karmodija pa ćeš onda videti svog boga! Izvlači se iz tog veša da ti vidim lice, pijanico irska!

Piter najzad uspe da se ispetlja i pogleda je. Stajala je nad njim crvena od besa. Bila je odevena u mušku košulju i široku vunenu suknju. Plave oči su joj sevale. Lice joj je bilo toliko pocrvenelo od besa da joj se pegice na prčastom nosu nisu ni primećivale.

Odmah ju je prepoznao.

Zamahnula je na njega drškom od metle, ali je on nekako uspeo da izbegne udarac pa se najzad i uspravio.

— Polako, gospodo Karmodi! — rekao je, smejući se. — Nisam ništa kriv! Ovi divljaci su naleteli na mene a onaj Mik sa cigarom me je gurnuo i. . .

Mašući osvetnički metlom doterala ga je do vagona. Tu je stala i zapanjeno se zgledala u njega.

— Ti? — zaurkala je.

Znao je da mu one noći u Helsfordu nije mogla videti lice.

— Drago mi je što vidim da se sećaš mog glasa — rekao je.

— Drago ti je! . . . A kako i da ga zaboravim? . . . Znaš li šta mi je Karmodi uradio kad sam se pojavila sa brašnom punim blata? Bolje da ti i ne govorim! Ali, ako iko ovog puta treba da dobije batine, onda si to ti!

— Kako to da se nas dvoje uvek srećemo pod ovako smešnim okolnostima?

— Smešnim? Tebi je to smešno?

— Pričekaj malo!

Podigao je ruke, kao da će time prekinuti njeno besno vikanje.

— Evo, ja sam spreman da platim za sve moje grehe! Radiću i dawaću ti polovinu od svake moje nadnice!

Ni to nije pomoglo. Ponovo je počelo vikanje, bila je to prava poplava reči od kojih nije mogao da se odbrani, metla je ponovo proradila... Izmicao se udarcima i ponovo podigao ruke.

— Čekaj!... Imam ja i bolji predlog!...

*

Na povratku iz kuhinje, Karmodi i njegovi ljudi imali su šta da vide. Najpre ih je zastalo samo desetak, a za nekoliko minuta i čitavih sto radnika. Karmodi se progurao između njih i stao napred, izbuljio oči i počeo da miče usnama. Neko od ljudi je pljunuo.

— Ti reče da je on iz Konahta! — podsmehnu se jedan od radnika. — Ali, nije! Niko iz Konahta to ne bi radio!

— Tišina! — prosikta Karmodi i gomila zaneme.

Napravio je nekoliko koraka, raskoračio se, isprsio se, zavukao palčeve za prsluk i nakašljao se.

— Milo mi je što vidim da si pronašao način da platiš ručak — rekao je Piteru. — Ne bih voleo da te otpustim a da ga nisi platio!

Na vratima vagona za spavanje pojavila se Dersi sa metlom u ruci.

— Samo ga otpusti, pa ćeš ostati bez košulje!

Karmodi iznenađeno podiže obrve. Ljudi oko njega počеше da se podgurkuju. Piter je bespomoćno stajao pored korita. Bio je skinuo košulju i ruke mu do ramena behu pokrivenne penom od sapunice. Osećao se glupo i pocrveneo je od stida.

— Kako sam ja shvatila — produži Dersi — to i nije bila njegova krivica. Neko od vas glupaka gurnuo ga je na rublje koje sam oprala. Čini mi se da je to bio neki Mik sa cigarom. Da nisi to bio ti, Miki Dane?

Miki Dan, grdosija od čoveka, visok dva metra, mišićav i širok, uvređeno je stao da se vrpolji i pokuša krišom da izvadi cigaru iz usta.

— Izvinite, gospodo Karmodi, ali ja nikada u životu nisam nikoga srušio bez uobičajenih formalnosti — natmureno je rekao. — A ja čak i ne poznajem tog finog gospodina.

Radnici se nasmejaše ali se Dersi sada ustremi na Mikija i ponovo podiže metlu.

— On se zove Piter a ako se ne budeš pristojno ponašao, lako se može dogoditi da mu se i ti pridružiš!

Karmodi zvanično nakrivi glavu.

— Polako, Dersi! Znaš i sama da ne mogu da ti ostavim Mikija, jer ćemo izgubiti bar dva kilometra na poslu!

— On je kriv! — nastavila je ona uporno! — Ili će prati ili ćete nedelju dana svi nositi prljavo rublje! Birajte!

Ljudi pogledaše u Mikija a Karmodi tužno zavrte glavom.

— Do đavola, Miki, izgleda da ćemo morati da te žrtvujemo. Bilo bi smešno da neko slučajno sazna da je družina Šona Karmodija cele nedelje radila bez gaća...

VIII

Usuton, prve grupe radnika ponovo su krenule ka vagonima u kojima je bila kuhinja, zastajući pored Pitera i Mikija koji su još uvek prali rublje. Svi su pravili šale na njihov račun ali je pranje ipak privedeno kraju.

Piter se obrisao ubrusom i obukao košulju. Dersi Karmodi se nije pojavljivala pa obojica krenuše ka logorskim vatrama. Miki Dan je spustio rukave na košulji i smrknuo to merkao Pitera.

— Hm... Metar i osamdeset i pet santimetara...

— Metar i osamdeset i šest! — ispravi ga Piter.

— Imaš oko devedeset kilograma.

— Osamdeset i osam! — ispravi ga Piter, ponovo. — Zašto te to interesuje?

— Uvek volim da premerim čoveka pre nego što se s njim potučem.

— Zar se tučeš sa svim novajlijama?

— Skoro sa svim! Ovog puta ti si mi samo ubrzao stvari. Pred svima si me osramotio pa moram da povratim autoritet. A baš sam večeras nešto umoran!...

— Kako bi bilo da prvo večeramo?

— Upravo sam na to i ja mislio.

Piter je još u vojsci imao priliku da upozna ovu vrstu ljudi. Jednostavne emocije i jednostavan život. Kao deca, lako padaju u vatru i lako zaboravljaju. Nije želeo da se tuče s Mikijem jer mu se Miki dopadao. Nadao se da će posle obilne večere Miki izgubiti volju za tučom.

Na stotine logorskih vatri plam-salo je oko vagona sa pokretnim kuhinjama i radnici su već sedeli oko njih i večerali. Pošto se večera završila, Miki je izvukao cigaru iz džepa, zapalio je o ugarak i popeo se na gomilu pragova.

— Hej, Miki! Još su ti uši pune sapunice! — povika jedan od radnika.

— Tačno! — važno mu doviknu Miki. — Upravo sam hteo nešto u vezi s tim da vam objasnim. Pre svega, večeras imam nameru da isprebijam gospodina Pitera. Posle njega vi dolazite na red. Jedan za drugim. Izračunao sam da ću oko ponoći moći da odem na spavanje. A sada, gospodo, molim vas da se poredate na desnoj strani. Samo, nemojte da se šalite i da mi cigaru izbijete iz usta.

Vičući i smejući se, ljudi počеше da ustaju. Ali, pre nego što je i polovina bila na nogama, začuo se topot konja i jedan konjički narednik ujah u gomilu.

— Pogasite vatre! — povikao je — Ako ne želite da budete dobra meta! Izgleda da ćemo imati nemirnu noć. Skauti su na severu primetili veliku grupu naoružanih Indijanaca.

Sve se najednom izmenilo.

Ljudi prestaše da viču i požuriše da pogase vatre. Zaboraviše na Mikija Dana. Za nepunih trideset sekundi u logoru se nije mogao videti ni tračak svetlosti. Sa automatskim puškama u rukama, ljudi su se disciplinovano rasporedili oko vagona.

*

Medutim, ni posle jednog sata iščekivanja, ništa se nije dogodilo, pa radnici postaviše straže oko logora i počеше da ulaze u vagone za spavanje. Piter je bio iscrpljen i umoran i zaspao je čim je legao na krevet, postavljen ispod samog krova vagona. Ujutru ga je probudio poziv na doručak.

Skauti iz vojničke pratnje obavestili su ih da tog jutra nisu primetili Indijance u okolini i radnici u grupama krenuše na trasu. Samo, ovog puta su bili naoružani.

Jutarnji voz već je stigao iz Helsingforda natovaren tonama gvožđa i hiljadama železničkih pragova. Još pre nego što se zaustavio, radnici su počeli da istovaraju materijal. Po dvanaestorica su skidali jednu šinu i prebacivali je na dresinu koja je stajala spremna da šine preveze do kraja pruge.

Svi poslovi obavljani su sa vojničkom preciznošću. Nijedan pokret nije bio uzaludan. Ali, mada je sve bilo organizovano tako da se radi umerenom brzinom i bez preterane žurbe, Piter je ubrzo počeo da oseća zamor. Još od vojske nije se bavio tako teškim radom i znao je da će mu biti potrebno vremena da se privikne na tako težak posao.

Miki Dan je bio glavni radnik u Karmodijevoj grupi. Obavljao je posao za trojicu a ostale je podsticao na rad svojom neprekidnom aktiv-

nošću, oznojen, bučan i veseo u isto vreme. Primetio je da je Piter teškom mukom uspevao da drži korak sa ostalima, pa mu je prišao i obratio mu se.

— Odmori se malo. Ne smem da te pustim da mi se premoriš do večeras. Znaš šta te čeka?

Piter mu je bio zahvalan zbog toga. Leda su ga bolela a oči su ga pekale od umora.

Popodne, radnici su stigli do jednog useka u brdima, preko koga je već ranije bio podignut drveni most, a sada je trebalo postaviti i šine. Od sredine mosta do kamenitog dna useka kojim je promicao potok, bilo je otprilike šest metara. Do početka mosta šine su prenošene dresinom koju je vukla zaprega mazgi a odatle su ih radnici nosili i postavljali sami. Šina za šinom i posao je napredovao. Ali, kad su već bili skoro pri kraju, na uzvišicama severno od gradilišta pojavile su se siluete konjanika. U velikoj žurbi oni su projahali pored vagona za spavanje i nestali u oblaku prašine. Zatim se i sa južne strane pojavila druga grupa vojnika na konjima i odjurila u istom smeru.

Jedan od konjanika odvojio se od grupe i pojurio prema mostu. Zaglušujuća buka od zakivanja šina postepeno se stišavala jer su radnici primetili da se nešto neobično dešava. Posle izvesnog vremena, u daljini, na istoku, začuo se prasak pušaka.

Usamljeni jahač stigao je do Šona Karmodija koji je stajao na početku mosta. Zaustavio je konja i Karmodiju nešto brzo i ispričao, pokazujući rukom prema istoku. Karmodi stavi šaku na lice i preko useka odjeknu njegov piskutav glas.

— Sklanjajte se s mosta! Indijanci su napali teretni voz iz Helsforda! K oružju! Brzo! . .

Ljudi potrčaše. Miki Dan i Piter su zajedno radili u grupi koja je baš postavljala novu šinu. Nalazili su se na zapadnoj strani mosta i među poslednjima su obišli dresinu i po-

trčali prema istočnoj strani mosta. Dok su odmicali, Piter je desno od sebe začuo ratne poklike napadača i u istom trenutku na njih se sručila kiša krušuma. Jedan od radnika ispred njih zajaukao je i srušio se između šina. Tek tada je Piter video kako su Indijanci u velikim grupama navalili sa desne strane, izvirući između stenja na zapadnoj strani. Tela su im bila obojena ratničkim bojama i bljeskala su na popodnevnom suncu kao bakarni novčići. Piteru je odmah bila jasna njihova taktika. Dok je jedna grupa napala teretni voz da zavara vojničku pratnju i odvoji je od mosta, glavnina ratnika se sručila na polagače šina.

Nastavili su da trče. Olovo je udaralo u šine a zviždanje kuršuma, žestoka pucnjava i ratni poklici stapali su se u stravičnu muziku. Nekoliko radnika već je uspeo da se dokopa pušaka i počelo je da odgovara na pucnjavu. Dvojica Indijanaca dotrčali su do mosta i sakrili su se iza dresine. Pucnji njihovih pušaka zaglušujuće su odjekivali usekom. Jedan kuršum udario je u prag pored Pitera. Drugi je pogodio Mikija Dana.

On i Piter bili su nepunih pet metara daleko kada je Miki zastenjaio, nakrivio se i pao.

Piter ga je pratio u stopu i dok je Miki padao, sapleo se o njegove noge i pao između šina. Pad ga je ošamutio, pa je s teškom mukom uspeo da se podigne na ruke i kolena.

— Lezi! — začuo je Karmodijev piskutav glas. — Ako ustaneš, preseći će te mecima na pola! . . Moraćeš da puziš, Pitere!

Većina Indijanaca bila je zauzela busiju na zapadnoj strani mosta gde obala nije bila previše strma, ali je bila niža od nivoa na kome se nalazila pruga i Piter nije bio izložen njihovim kuršumima. Jedino su ona dvojica iza dresine mogla da ga pogode. Njima je on bio kao glineni golub i ostao je živ jedino zahvaljujući Karmodijevoj spenserki. Ali, u

spenserku je moglo da stane samo sedam metaka i Karmodi je već pozivao druge radnike u pomoć i tražio od njih da mu donesu novo oružje.

Piter je, preplašen, počeo da puzi između šina. Kuršumi su mu i dalje leteli iznad glave. Znao je da će biti pogoden ako se samo za koliko santimetara podigne iznad pragova. Ispod sebe je mogao da vidi debele balvane koji su držali konstrukciju mosta. Odjednom je dole, u plicaku, primetio Mikija Dana, licem okrenutim prema stenama na obali. On je sa mnogo napora pokušavao da se izvuče na kamenitu obalu, ali ga je brza struja vukla natrag u potok, a i olovo je počelo da udara u stene oko njega.

Piter se, za trenutak, zaustavio. Kasnije se samo nejasno sećao onoga što se posle toga odigralo. Čovek u takvim situacijama obično ne razmišlja, nego se ponaša onako kako mu diktiraju impulsi. Prevrtao se dok nije došao do šina a onda se iznenada celom dužinom tela prebacio preko šina i skoro pao u vodu. Indijanci sa obale počеше da pucaju u njega, ali on se dočepao jednog od poprečnih balvana.

Kroz jaku buku ipak je čuo Karmodija.

— Jesi li poludeo, Pitere? Vрати se!... Ubiće te!

Nije mogao da mu odgovori. Između balvana je bio prilično dobro zaštićen od Indijanaca sa druge obale.

Miki Dan se još uvek mučio da se izvuče iz vode. Počeo je da gubi snagu i bilo je očigledno da neće sam uspeti da se spase. Struja ga je dovukla ispod jednog od poprečnih stubova koji ga je štitio od pušaka. Ali, struja ga je vukla niz vodu i noge mu ponovo postadoše izložene vatri, a kad je još jednom pokušao da se uspuže uz stene, prsti mu skliznuše sa vlažnog kamena i lice mu potonu u vodu. Ako ga Indijanci i ne pogode, odneće ga reka.

Piter skoči sa poslednje poprečne grede na kamenitu obalu. Uzdaјуći se u sreću, istrčao je na čistinu. Tri koraka, pet koraka... Kuršumi počеше da šaraju granit oko njega i sa zviždukom da se odbijaju od stena. Još nekoliko koraka. Odozgo se začuše novi pucnji, ali ovoga puta sa Karmodijeve strane. Za to vreme Piter se bacio na obalu u zaklon grede, jednom rukom zgrabio je Mikija za košulju a drugom za kosu i podigao mu glavu iznad vode.

Miki se zakašlja i počе da povraća. Upola se već bio udavio i nije mogao da govori, ali je prepoznao Pitera i oči mu zasijaše od iznenađenja. Trzajući se od svakog metka koji je blizu njih udarao u obalu, Piter nastavi da vuče Mikija u zaklon.

Ali, zaklona više nije bilo. Kuršumi sa druge strane počеше da razbijaju granit oko Pitera i naterаше ga da pogleda uz potok. Šestorica polunagih ratnika oprezno su se spuštali niz obalu u kanjon. Bilo je očigledno da u želeli da pređu rečicu i napadnu radnike s boka. Krupni Irac još jednom pokuša da se uspravi uz stenu i ponovo počе da povraća. Lice mu je bilo bleđo i opušteno.

— Beži! — rekao je, slabim glasom. — Zar ne vidiš da su nas uhvatili u unakrsnu vatru? Samo je pitanje vremena...

— Možeš li da hodaš?

Miki Dan odrečno zavrte glavom.

— Slab sam kao pile. Ništa ne mogu da učinim kako treba. Vrti mi se u glavi. I sve to od male rane u ramenu. Kako je to moguće?

Piter je znao da je to bila posledica gubitka krvi. Nije mogao da ga odvuče do mosta, a ko zna da li bi to uopšte bilo od neke koristi, jer su se Indijanci već približavali kroz kanjon.

Za trenutak ga je obuzela panika. Shvatio je da su se nalazili u klopci. Onda, kao kroz san, začu kako ga neko zove.

Pogledao je gore. Nešto je blesnulo na suncu. Shvatio je da Karmodi želi da mu dobaci pušku. Ispravio

se i sačekao je u ruke. Još nešto je poletelo odozgo za puškom. Redenik.

— Pitere! — čuo je Mikija iza sebe.
— Dolaze!

Okrenuo se i spazio šestoricu ratnika kako preko stena koje su virile iz vode preskaču na njegovu obalu. Prva trojica koja su prešla potok nisu znali da ima pušku, i pucajući i podvrisnujući, potrčase prema njemu i Mikiju.

Piter se bacio na tle. Kuršumi su udarali svuda oko njega, rovali pesak i odbijali se o kamenje. Najednom, kao u snu, učinilo mu se da kroz neprekidnu, zaglušujuću buku čuje jedva razgovetan zvuk vojničke trube. Jedan Indijanac se pojavio na suprotnoj obali i počeo da se dovikuje sa onima u kanjonu. U isto vreme ratnici oko njega počese da beže iz zaklona i da trče ka konjima.

Međutim, trojica na Piterovoj strani nisu ništa čuli. Njihovi povici zaglušili su zvuk trube. Nastavili su da trče, viču i pucaju. Sve što se posle toga odigralo stopilo se u vrtlog, u ludilo sudara, u zaslepljujući kaleidoskop zvukova i pokreta.

Ispružen na pesku, Piter je povlačio okidač smireno i hladno kao da se nalazi na strelištu. Vidik mu je zatvaralo telo bakarne boje i on je pucao. Video je kako protivnik širi ruke kao pogodena ptica, a onda licem pada u vodu.

Okrenuo se da blokira nalet ostale dvojice. Jedan kuršum udari kraj njegove glave i pesak mu zasu lice i zaslepi ga, ali je povukao okidač i čuo jauk smrtno pogodenog čoveka. Čak je osetio kako je tle zadrhtalo od njegovog teškog pada.

Oči su mu bile pune peska i još uvek nije mogao jasno da vidi, ali je čuo kako kuršumi trećeg ratnika riju pesak i razbijaju granit oko njega. Okreno je spenserku u smeru odakle su dolazili poklici i nasumično opalio.

Pet metaka koje je ispalio što je brže mogao skoro su ga zaglušili.

Pošto je i poslednji eho zamukao, nastala je tišina. Obrisao je pesak iz očiju koje su ga bockale i kao kroz maglu video dva tela ispružena pored njega na pesku.

Miki Dan ga je gledao razrogačenih očiju.

IX

Čim su Indijanci nestali, desetak radnika se sjurilo u kanjon da pomogne Piteru i Mikiju Danu. Na vrhu useka približili su im se i ostali, tapšali su Pitera po ramenu i nudili su ga cigaretama i vinom.

Rana na Mikijevom ramenu nije bila opasna. Dok mu je Dersi Karmodi ispirala ranu i nežno ga previjala, on se šepurio na jednom praznom buretu, pušio novu cigaru i šalio se sa prijateljima.

Komandant vojnika, Louler, dojahao je do grupe, obrisao znoj sa čela i rekao:

— Otišli su sada ćemo neko vreme biti mirni. Trebalo mi je samo nekoliko trenutaka da shvatim da je napad na voz bio trik. U toj grupi nije ih bilo ni desetak.

Piter se zagleda u daljinu.

— Ne treba ih osuđivati. Već više od sto godina oduzimamo im zemlju a u tome je poslednja etapa železnica. Naseljenici su počeli u masama da pristižu. Indijanci verovatno shvataju šta to za njih znači.

Posle desetak minuta posao je nastavljen. U suton su već bili čitav kilometar daleko od mosta, na drugoj strani potoka. Onda se začuo poziv za večeru i ljudi pojuriše prema vagonima sa pokretnim kuhinjama. Posle obroka podelili su se u grupe. Piter je sedeo pored Karmodija koji je spram svetlosti logorske vatre grupi radnika čitao tekstove iz novina koje su se zvale »Glasnik granice«. U prvo vreme Piter ga je nezainteresovano slušao ali, kad je Karmodi posle kraćeg predaha, počeo ponovo da čita, sav se pretvorio u uho.

— »Helsford, 14. maj 1868. godine. Istraga u vezi sa ubistvom Džonasa Kevendiša nije otkrila ništa novo. Irving Kruč se oporavlja od rane i njegova verzija događaja će verovatno biti prihvaćena kao poslednja reč u citavoj aferi. U pogrešnom ubeđenju da će im železnica oduzeti zemlju, Rajanovi su došli u grad da teraju lisicu a isterali su vuka. Na svoju nesreću, Džonas Kevendiš je ispao vuk. Javljaju da su Rajanovi poslednji put viđeni oko tvrđave Helsford...«

Šon Karmodi prede na drugi tekst, ali Piter ga više nije slušao. Obuzela ga je bujica najraznovrsnijih osećanja. Naporan posao i događaji u toku dana ostavljali su mu vrlo malo vremena da misli na Stelu i ostale. Tvrđava Helsford. To je negde na severoistoku. Da li to znači da su odustali od namere da odu na Rolins izvore? Želeo je da u to veruje. U svakom slučaju oni su od izvora bili dva puta dalje nego od njega, a to mu je dozvoljavalo da na železnici ostane još neko vreme da zaradi dovoljno novaca da kupi konja i stigne na Rolins izvore pre njih.

A onda, i druga pitanja počеше ponovo da ga muče. Pa šta ako su već i stigli na izvore? Još su oni begunci, a Stela je još uvek bila Dejnova. I kakve bi svrhe imalo da se opet svi sastanu? Samo bi se ponovo vratili sukobi i gorka razočaranja. Možda je Stela i želela da tako bude? Možda ih je namerno navela da skrenu sa puta za Rolins izvore, ubeđena da će za sve biti najbolje ako se više nikad ne sretnu s Piterom?...

Ustao je, i sa nespokojstvom u srcu se udaljio od logorske vatre. Bežanje jednih od drugih nije bio odgovor. Stela je to morala da zna. Morao je još jednom da je vidi. Morali su još jednom da se sretnu i da nađu odgovore na sva ta pitanja. Ako budu mogli da dopru do Rolins izvora, to će biti jedino mesto gde ih on može naći. Morao je u to da veruje.

Primetio je da je odšetao čak do kola za spavanje. Nekoliko koraka daleko od njega sedela je Dersi Karmodi naslonjena na jedan od velikih gvozdениh točkova, u mraku se njena figura jedva nazirala. Primećila ga je da dolazi, ali joj je pažnju odvlačio Miki Dan, koji je na svome buretu, sa cigarom među zubima, bučno komentarisao poteze jedne grupe radnika koja se zabavljala nabacivanjem konjskih potkovic na štap. Na slaboj svetlosti Piter je mogao da vidi kako je sa žarom u očima netremice gledala krupnog Irca.

— Je li Miki tvoj momak? — upitao ju je.

Podigla je glavu i sada je svu svoju pažnju prenela na Pitera.

— Nije i to nikad neće biti! — odgovorila je. — Stalno se tuče, pijan je po tri dana u nedelji i svaku paru potroši pre nego što je zaradi.

— Možda bi žena uspela da izmeni to u njemu?

— Neka to pokuša neka druga. Nije to za mene!

Stajao je pored nje. Neuredno očešljana kosa jedva joj je dopirala do grudi. Nije imala visok stas ali je bila obla i lepo građena, kao da je priroda time želela da joj nadoknadi nedostatak visine. Imala je oble grudi, uzan struk i bokove koji su privlačili poglede mnogih muškaraca.

— Jesi li nekad buļa u Korku? — upitao ju je.

— Nisam.

— A u Galveju?

— Ne.

— A u Altonu?

— Nisam ni tamo.

— Pa kakva si ti to Irkinja?

Nasmejala se.

— Ja sam ti više železničar nego Irkinja, gospodine Pitere. Rođena sam u Ilinoisu gde je Šon polagao šine za Galenu i Čikago. Dok je on radio po Ohaju i Baltimoru, ja sam išla u radničku školu. U Sinsinatiju mi je majka poginula prilikom ek-

splozije kotlova. Ceo život sam sa Šonom provela po gradilištima.

— I misliš da tako nastaviš? Jedinna žena među pet hiljada muškaraca?

— Šon ne bi znao šta da radi bez mene! — rekla je, glasom koji nije trpeo pogovora. — Naravno da ne mislim tako da nastavim. Šon polako stari. On bi voleo celog života da polaže šine, ali železnici uskoro više neće trebati. Ovo mu je poslednji posao i mi smo već počeli da tražimo mesto gde da se skrasimo. Ima jedno imanje ispred nas na Grin Riveru. To je divno mesto i Šon će tamo na miru moći da provodi stare dane. Na jednoj litici iznad reke mogli bismo da podignemo kućicu odakle bi po celu noć mogao da sluša vozove kao dolaze i odlaze.

— Takvu kućicu bih voleo da posetim — rekao je, ne krijući nostalgiju u glasu.

— Uvek ćeš biti dobrodošao.

— Čak i ako ti ponovo srušim rublje?

— Čak i tada.

Bilo je u njoj puno života i duhovne čvrstine.

— Ono što si danas učinio bilo je hrabro — prošaptala je, gledajući ga poluzatvorenim očima. — Osvojio si im srca.

— To me raduje.

— A ipak, kao da to nisu voleo da učiniš.

Zagledao se u mrak.

— To mi se često dešavalo. Ne znam čak ni koliko sam ljudi ubio. Nijednog od njih nisam poznavao. Nijednog.

Senka joj pređe preko lica.

— Život je velika stvar. Retko kada nađemo odgovore na sva pitanja koja nam on postavlja.

Trenutak je ćutala a zatim ga upitala?

— Bio si vojnik?

— Dugo. Godinama.

— Da li je to ono što te muči?

— Muči? Mene?

— Čita ti se iz očiju. Ima nešto što te muči, gospodine Pitere.

Zastala je i opet mu postavila nezgodno pitanje.

— Da nije neka žena?

Oklevao je.

— Da — reče najzad. — Žena.

Plave oči joj se ispuniše prekorom.

— Pa ti onda nemaš prava da me tako zavodnički gledaš! — otvoreno je rekla.

Postideno se osmehnuo i okrenuo se od nje.

— Ti si kao sunce, Dersi — rekao joj je. — A svi se okreću suncu.

Napućila je usne. Htela je nešto da mu odgovori, ali je prekide graja pored logorske vatre. Miki Dan je stajao pored prevrnutog bureta i sa nekim se bučno raspravljao.

— Izvini, Kone, Dempseju! — grmeo je. — Bilo ih je desetorica. Vikali su, jurili su na nas a on ih je sve hladno zbrisao!

— Polako, Miki Dane! — prekide ga Dempsej, čovek visok i snažan kao i Miki. — Izvini, ali ja sam video samo dvojicu!

— Izvini ti, Kone Dempseju, još jednom! Dvanaestorica, kad ti kažem. Ostali su popadali u reku! Odnela ih je voda.

— Bogami, neće biti tako! Kako je mogao da ubije dvanaestoricu, ako je u pušci imao samo sedam metaka?

— Molim? — prekide ga Miki.

Izvadio je cigaru iz usta i pažljivo je spustio na zemlju. Svi odjednom počеше da viču i Šon Karmodi prešade da čita »Glasnik granice«.

— Dosta je bilo prepiranje, Miki! — promumlao je. — Hajde na spavanje. Večeras nisi baš za tuču.

— Nikada se nisam bolje osećao! — reče Miki i okrete Dempseju leđa.

Kon se takođe okrenuo, teatralno podigao ruke i počeo da objašnjava.

— Kad vam kažem... Ne želim da imam bilo kakve veze sa ovim. Ti si ranjen, Miki! Bio ti lažov ili ne, ali ti si ranjen i ja s tobom ne mogu da se tučem.

Dersi ustade i potrča prema nji-

ma. Piter pode za njom. Za to vreme Šon Karmodi i desetak drugih radnika okružiše Mikija i počеше da ga ubeduju da ne treba da se tuče. On se otimao i ljutito mumlao.

— Sad sam ispao i lažov! Ja, najiskreniji i najispravniji čovek... Nazvao me lažovom i sada želi da ocrni i čoveka koji mi je spasao život, hoće da ocrni čak i sveto ime čoveka koji je bio spreman da žrtvuje svoju plemenitu dušu da bi spasao mene, najobičnijeg siromaška!

Pre nego što je Dersi uspela da se probije do njega, Miki se otrgao od Šona i ostalih i pojurio prema Konu Dempseju, vičući.

— Bilo ih je četrnaest!...

— Maločas si rekao da ih je bilo dvanaest...

— Četrnaest!...

Snažan udarac svalio je Kona Dempseja na zemlju za punu dužinu daleko od Mikija Dana. Kon zatrese glavom i polako i nesigurno ustade. Pre nego što su ostali uspeli da ih spreče, tuča se već rasplamsala.

Čim su shvatili da Miki i sa ranom može da se bori, ljudi ih okružiše i pustiše ih da međusobno srede račune.

Bila je to veličanstvena borba i kada je sve bilo gotovo, Kon je onesvešćen ležao na zemlji, dok se Miki, ošamućen od udaraca teturao iznad njega.

Dersi mu je prva pritrčala.

— Opet ti se otvorila rana! — preplašeno je uzviknula.

Pogledao je okrvavljenu košulju i nasmejao se.

— Kakva bi bila tuča bez ijedne kapi krvi?

Spazio je Pitera i odgurnuo je Dersi od sebe. Doteturao se do njega i stavio ruku preko njegovog ramena.

— Tvoja reputacija je sada čisto kao suza! — rekao mu je. — Petnaest Indijanaca! Postigao si rekord!

Ostali ih okružiše. Bučno su komentarisali tuču, smejali se i tapšali Mikija i Pitera po leđima. Piter je

znao da ga sad svi prihvataju kao svog. Prvi put posle rata uživao je naklonost sudbine. Sa rukom na Piterovom ramenu, Miki je pobedonosno posmatrao Kona Dempseja.

— Baš je dobro što si mi spasao život! — reče Piteru. — Sad ne moram da te istučem.

Piter se veselo nasmeja.

— Bogami ne znam, Miki — rekao je.

— Šta ne znaš?

— Sve što umeš to je da tresneš čoveka po glavi. A da te je samo malo dohvatio po stomaku. Sa dva tri dobra udarca u tvoju mešinu, mogao te je...

Miki važno podiže ruku, isprsi se i potapša po stomaku.

— Hajde, probaj! Udari što jače možeš!

Piter ga odmeri pogledom pa mu opipa stomak iznad kaiša od pantalone.

— Prilično si mekan, Miki. Piješ mnogo vina.

Miki se još jednom zadovoljno potapša po stomaku i važnim glasom reče:

— Mogao bih stomakom da zaustavim lokomotivu. Samo ti udari. Hajde, probaj!...

Nije mogao da završi sa hvalisanjem jer Piter zamahnu pesnicom i pogodi ga u pleksus.

Nakrivio se i lice mu se izdužilo a oči samo što mu nisu iskočile iz očnih duplji. Usta mu se opustiše a oči mu se prevrnuše. Bez glasa je celom dužinom pao na leđa. Dersi prestrašeno viknu i kleknu pored njega.

Šon Karmodi ga samo pogleda i zamišljeno zavrte glavom.

— Imaš pravo! — rekao je zatim Piteru. — Zaista mu je malo mekan stomak!

X

Ostatak nedelje Piter je proveo radeci, ali je sve vreme mislio na Stelu.

U subotu se delila plata i Piter je za pet dana rada dobio dvanaest i po dolara. Posle večere otišao je u konjušnicu i kupio jednog indijanskog konjića, koga niko nije smatrao dobrim za jahanje. Platilo ga je jevtino a onda je kupio i jedno staro sedlo i odlučio da sledećeg dana krene za Rolins izvore.

Ujutru je kuvaru platilo pedeset centi za obilan doručak, a za ostatak novca kupio je brašno, komad slanine, nešto kafe i malo piva. Zatim je potražio Šona Karmodija.

— Odlazim! — rekao mu je.

Oprostio se sa prijateljima i pozdravio sa Dersi.

Do Rolins izvora jahao je tri dana. Za sobom je ostavio mnoga brda išarana jazbinama prerijskih pasa i prostrane ravnice pokrivene niskim travama. Prešao je reku Medison Bou i Severni plato. Jahao je dolinama potoka i vododerinama u strahu da ga Indijanci ne primete. Bio je to dug, napregnut, nervozan i zamorani put na konju u kome je život jedva tinjao.

Izvori su se nalazili visoko u brdima a pored njih je bilo nekoliko koliba koje je godinu dana ranije podigla grupa železničkih geodeta. U jednoj od njih živela su dva traperi od kojih je saznao da su Rajanovi prošli pored izvora nekoliko dana pre njegovog dolaska i da su nastavili put prema Zelenoj reci.

Nije znao šta da preduzme. Nekoliko dana ostao je sa traperima, ali nije uspeo da donese odluku. Po stotinu puta se pitao da li da pođe za svojim, da još jednom pokuša da ih nađe. Znao je da bi to moglo da bude sasvim uzaludno. Stela je ionako odlučila da ostane sa Dejdom. Da je drukčije, uspela bi da ubedi ostale da ga sačekaju na Izvorima, dok ne stigne. Njegovo prisustvo bi jedino podstaklo nove sukobe i novu gročinu. Zaključio je da će za sve biti najbolje da ih ostavi, da pokuša da zaboravi Stelu i da na nekom drugom mestu počne novi život. Izgledalo mu je da bi najbolje bilo da se vrati

na železnicu, ali ga je u toj odluci omeo dolazak grupe radnika koja je radila na pripremanju trase i od kojih je čuo da se glavni geodet spremao da se preseli iz Helsingforda na zapad, bliže kraju trase, a to je značilo da će i Irving Kruč uskoro biti u Rolins izvorima. Izvori su postajali nesigurni i Piter je morao da beži dalje. Pred njim se otvarao prostrani Zapad u kome je svako mogao da nađe sebi skrovište. Pošto je bio bez novca, neko vreme je radio s radnicima na pripremanju trase, pa je zarađenim novcem kupio pušku, snabdeo se hranom i pošao.

Prolazili su meseci. Na kraju je stigao u Points of Rocks gde su geodeti već označavali put buduće železničke trase. Tu se pridružio grupi kaubojica koja je krotila mustange i sa njima je proveo nekoliko nedelja. Od njih je čuo da će uskoro ceo taj kraj postati glavni snabdevač železnice stokom i konjima, pa se neko vreme nosio mislju da sa njima krene na sever gde su nameravali da podignu ranč da bi na njemu uzgajali stoku. Međutim, kad je došlo vreme da se krene, predomislio se.

Juli. Nastavio je put na zapad. Stenoviti izvori. Iseljenički karavan. Pridružio se iseljenicima i od njih slušao priče o dalekoj dolini snova u kojoj su želeli da se nastane. I ovog puta je želeo da im se pridruži ali je opet u poslednjem trenutku promenio odluku.

Sada je već dobro znao šta se sa njim dešavalo. Duboko u njemu tinjala je otvorena rana koju je samo vreme moglo da zaleči i koja ga je sputavala da donese konačnu odluku da se negde skrasi. Sve što je mogao da uradi bilo je da nastavi da luta dok ta rana potpuno ne zaraste. Možda će tada moći jasno da vidi svoj put.

U septembru je stigao do Zelene Reke. Na severnoj obali izgrađivao se istoimeni gradić koga su podigli špekulanti koji su čekali da stigne železnica. Nove zgrade, od kojih mnoge još nisu bile ni obojene,

prašnjave ulice, drvene fasade sa stubovima ispred saluna — sve je to Pitera neodoljivo podsećalo na Hel-sford.

Zaustavio se u predgradu i dugo se borio sa željom da prošeta gradom. Odelo mu je već bilo iznošeno i trebalo je da nađe načina da kupi novo. Konj mu je bio gladan i umoran.

Krenuo je ulicama.

Već na uglu prvog bloka zgrada u Zelenoj Reci, na jednoj od kuća primetio je natpis koji mu je odmah privukao pažnju. Garet Kolins — zemlja na prodaju.

Setio se da mu je Dersi Karmodi jednom spomenula to ime. Ako je Kolins bio prijatelj Karmodijevih, možda će moći da mu pomogne da nađe neki posao. Sjahao je ispred zgrade podignute od sveže istesanih jelovih oblica, zavezao je konja za gredu ispred ulaza i ušao kroz otvorena vrata. Pušku je ostavio u futroli obešenoj uz sedlo.

U prašnjavoj kancelariji u koju je ušao video je krupnog i proćelavog čoveka koji je sedeo za jednim stolom, zadubljen u čitanje nekih papira. Čim je primetio Pitera, ustao je i stavio papire na sto.

— Izvolite, gospodine — pozdravio ga je ljubazno. — Drago mi je što ste došli u naš gradić. Zelena Reka će uskoro procvetati. Ostanite ovde i u to ćete se uskoro i sami uveriti. Želite li lep komad zemlje u brdima, ili možda želite da podignete kuću u gradu?

— Ni jedno ni drugo — odgovori Piter. — Na železnici sam radio sa Šonom Karmodijem. Dersi mi je jednom spomenula vaše ime.

— Ah... — priseti se Kolins. — Dersi... Pa kako je taj mali davo? Okrenuo se i privukao stolicu.

— Sedite, gospodine...

— Zovem se Piter.

— Sedite, gospodine Piter. Šonovi prijatelji su i moji prijatelji. Čekajte... Ovde negde imam malo lepe kajsijevače...

Otvorio je fijoku i počeo da pretu-

ra po pisaćem stolu i između kutija sa pismima. Konačno je pronašao flašu.

Piter je i dalje stajao.

— Možda bi bilo bolje da vam odmah kažem — reče Kolinsu. — Potreban mi je posao.

Kolins se nasmeja i pređe na intimnije oslovljavanje.

— Za dobrog radnika ovde ima mnogo poslova. Razumeš li se u potkivački zanat?

— Prilično.

— Onda ništa ne brini.

Odmahnuo je rukom, napunio čašice i ponudio Pitera.

— Uskoro će u grad stići radnici za podizanje trase. Biće na hiljade konja koje će neko morati da potkuje. Naše konjušnice radiće punom parom dvadeset i četiri sata.

Zastao je sa pričanjem i lice mu se odjednom smračilo, a onda mu se pogled ukoči negde iza Piterovih ramena. U isto vreme začu se i bat nećijih koraka i Piter se hitro okrete. Dva čoveka su ulazila.

Jedan od njih bio je visok i mršav i hodao je trapavo. Oči su mu bile sitne i jedva su se nazirale iza upola zatvorenih kapaka. Uz desnu nogavicu izmašćenih pantalona od jelen-ske kože nosio je privezan revolver.

Drugi je bio nešto niži rastom, ali mnogo snažnije građen. Hodao je kao po konopcu. Lice mu je bilo široko i mesnato i išarano ožiljcima. Jedno uvo mu se jedva videlo.

— Dobar dan, gospodine Kolinse — promrmljao je ovaj drugi — Došli smo da obavimo naš mali posao.

Nastade kratka pauza a onda Kolins reče.

— Da nije malo prerano, Tou? Ja još nemam tapiju.

Tou zavrte glavom.

— Nećeš je ni dobiti dok ne potpišeš ugovor — rekao je. — I moraćeš da pokažeš dobru volju...

Zatim pokaza na svog pratioca.

— Kembridž bi želeo da počne sa sećom pragova što je moguće pre.

Ako nam spremiš papire, odmah ćemo početi sa poslom.

Kolins nervozno steže usne.

— Ne mislite li da suviše forsirate?

Touovo lice za trenutak preblede. Zatim se isceri i oči mu se skoro izgube u salu na licu.

— Zašto forsiramo? Naš ugovor je potpuno u redu i ti si se sa tim potpuno složio.

— Ali, ne mogu da vam ustupim zemlju koja još nije moja.

— Zemlja je tvoja. Tapije će već stići. Kompanija neće početi ništa u ovom kraju dok ne dobije taj ugovor. Tako stoje stvari, Kolinse. Već sam ti to ranije objasnio.

— Nije mi baš sve jasno.

— Hoćeš li da kažeš da odustaješ od ugovora?

— Nemojte da izvrćete stvari. Ja jednostavno želim da sve bude obavljeno po zakonu.

Kembridž počne da pokazuje znake nervoze.

— Ja sam mislio da o tome više ne treba razgovarati — rekao je, na kraju.

— Naravno da ne treba — upade mu Tou u reč. — Gospodin Kolins će potpisati taj ugovor, mi ćemo mu platiti i posao će biti obavljen.

Kolinsovi obrazi pocrveneše od besa.

— Ostavi se takvog razgovora. Tou. Ne pokušavaj da me nateráš na nešto što ja ne želim. Potpisaću ugovor kad za to dođe vreme. Ne pre.

Tou se okrete prema Piteru. Još uvek se osmehivao.

— Tvoj klijent može i kasnije da dođe.

Piter nije propustio da zapazi izraz na Kolinsovom licu. Trgovčeve oči su izražavale molbu, preklinjanje. Obrazi mu usahnuše i na kraju usana pojavise mu se duboke bore. Piter je često imao priliku da vidi zastrašene ljude, a Kolins je u ovom trenutku upravo tako izgledao. Zato

se okrenuo Tou i na njegov prazan osmeh odgovorio na isti način.

— Vrlo rado ću vas napustiti, ukoliko zaključim da vas dvojica zaista imate neki posao, gospodo.

— Naravno! — upade Kolins. — Molim te, Tou, pričekaj. O tome možemo i kasnije da razgovaramo.

— Nemamo mi o čemu da razgovaramo! — odgovori mu Tou, pride stolu i iz džepa izvadi papire. — Ovde je ugovor. Potpiši ga a novac je kod mene u džepu.

— Neću, kažem ti... — Još neću, Tou! Ne sada!

— Sada! — reče Tou i u istom trenutku iznenadjujućom brzinom podiže svoju mesnatu šaku, ščepa Kolinsa za kaput i privuče ga k sebi. — Hoćeš li da potpišeš, Kolinse, ili hoćeš da te nateramo da to učiniš?

— Pusti čoveka na miru? — umeša se Piter.

Ne okrećući se, Tou doviknu Kembridžu.

— Izbaci ga!

Ali, Piter je to i očekivao i skočio je na Touovog saučesnika i udario ga pre nego što je Kembridž uspeo da izvuče revolver. Udarac je revolveraša prilepio uz zid, a Piteru je to dobro došlo da se povuče i još jednom krene u napad i da svom snagom udari Kembridža u stomak. Revolveraš se presamitio i bespomoćno kliznuo na pod.

Za to vreme, Tou je pustio Kolinsa i okrenuo se prema Piteru. Ali, Piter je brzo reagovao i pre nego što je Tou uspeo da dohvati revolver, dograbio ga je za ruku i povukao uvis. U isto vreme udario je i njega u stomak i Tou je jeknuo i ledima naleteo na sto. Ramenom je pokušao da odgurne Pitera, da oslobodi ruku i da na vreme blokira sledeći udarac. Zatim se naglo povukao i svom silinom udario Pitera levicom u lice.

Da još uvek nije držao Toua za ruku, udarac bi Pitera verovatno oborio. Tou je ponovo pokušao da se oslobodi, ali ga je Piter povukao, izba-

cio ga iz ravnoteže i ruku mu zavrnio na leđa.

Za trenutak su stajali okamenjeni. Na podu, Kembridž je zastenjao i pokušao da se podigne. Kolins je skočio i ledima stao uz zid. Naravno, Tou je ovo hteo da iskoristi i da ispravi ruku. U sledećem trenutku bi je verovatno i ispravio da ga Piter nije naglo pustio i Tou se kao podivljao okrenuo ali je licem naleteo na udarac obe Piterove pesnice istovremeno. Taj strahovit udarac ga je sasvim izbacio iz ravnoteže. Zaneo se natrag, naleteo na sto, prevrnuo se preko njega i svom težinom tresnuo na pod. Ošamućen, pokušao je da se ispravi i da izvuče revolver, ali se Piter preko stola još jednom bacio na njega i udarcem čizme isterao mu revolver iz šaka. Oružje je preletelo preko sobe i udarilo u zid.

Gotovo u istom času odjeknu i Kolinov glas.

— Pazi, Pitere!

Na drugoj strani stola, Kembridž se s mukom podigao na kolena i počeo da izvlači revolver, ali ga Piter preseče pogledom.

— Zar ti batine nisu bile dovoljne?

Kembridž pogleda u revolver koji je Piteru visio za pojasom. Poraz mu se čitao iz očiju. Spustio je ruku sa revolvera i s naporom se uspravio. Tou se takode podigao. Povredenu šaku zavukao je ispod ramena leve ruke jer ga je bolela. Lice mu se bilo iskrivilo u bolnu grimasu. Onda se ponovo, iznenada, osmehnuo.

— Ti si ovde nov? — upitao je Pitera.

— Pogodio se.

— Moraćeš da naučiš neke stvari.

— Kad se otvara škola?

Tou se zlobno nasmeja.

— Uskoro ćeš saznati.

Okrenuo se da podigne svoj revolver sa poda ali mu Piter to ne dozvoli.

— Ne brini za pucaljku! — rekao je. — Kolins će ti je već poslati.

Tou slegnu ramenima. Obišao je sto i glavom dao znak Kembridžu

da pođe za njim, pa obojica izadoše iz kancelarije.

Buka borbe privukla je radoznalce. Sa strahopoštovanjem su propustili Toua i Kembridža pa se proguraše u kancelariju.

— Šta se to dogodilo, Kolinse? — upita jedan od građana. — Da nije Tou pokušao da te obrađuje?

— To bi obojica uradili da ih Piter nije sprečio.

Jedan od pridošlica sa dugom, svetlom kosom i odeven u radnički kombinezon s nevericom nakrivi glavu.

— Siguran si da se ne šališ?

— Video si ih kad su izašli, Simse — odgovori mu Kolins osmehujući se a glavom je pokazao Touov revolver koji je ležao na podu. — Razoručao je Toua a svoj revolver nije ni dodirnuo. Tražili ste nekoga da ukroti ovaj grad, gospodo. Kako bi bilo da ovog čoveka uzmemo za šerifa?

— Stranca? — upita Sims.

— Nije više stranac! — odgovori mu Kolins a onda pride Piteru i prijateljski ga potapša po ramenu. — Evo, upoznao se sa desetak najuglednijih građana, stekao je doživotnog prijatelja u licu najvećeg trgovca zemljom zapadno od Misurija i za ceo život navukao sebi na vrat dvojicu najopasnijih ljudi iz ovog kraja. Većina od vas, gospodo, to nije uspela da učini čak ni u toku nekoliko nedelja, koliko ste ovde.

Jedan od građana se namršti i zagleda se u Pitera.

— Ali, ni ne znamo čak ni ko je on.

— Sam nam se već dovoljno predstavio, Morse! — ubedljivo nastavi Kolins. — Da li je pošten? Zar ima bilo šta poštenije nego skočiti u odbranu čoveka samo zato što misliš da je on u pravu? A da li je hrabar? Ko bi se od vas usudio da se goloruk suprotstavi Tou i Kembridžu? Ko? A da li će umeti da obavlja svoj posao? Razoručao je dvojicu najopasnijih tipova u Zelenoj Reci a da

čak nije izvukao ni revolver iz futrole. . .

— Pa, nismo čoveka ni pitali da li pristaje — primeti Sims.

Kolins se okrete Piteru.

— Maločas si me pitao za posao, zar ne?

— Jesam, ali mi ovako nešto nije bilo ni na kraj pameti.

— Potkivanjem konja bi u najboljem slučaju uspeo da zaradiš četrdeset dolara mesečno. Naš šerif dobija tri stotine dolara mesečno plus deset dolara dnevno dok se železnica bude gradila u ovom kraju. Mi imamo i gradonačelnika i gradsko veće i sva zakonska prava da sebi izaberemo ljude koji će čuvati **red i zakon**.

Okrenuo se i ponovo obratio ostalima.

— Ne smemo više da čekamo. Uskoro će stići radnici. Svake subote uveče u gradu ćemo imati najmanje pet stotina pijanih Iraca, gospodo. Ja sam u nekim gradovima imao priliku da vidim šta to znači. Ako vam je stalo do toga da grad ostane čitav i čist, onda izvolite i organizujte vlast.

Ljudi zagrajaše a Mors zamišljeno reče.

— U pravu si, Kolinse. Nema ničega lošeg u tome da o tome već sada razgovaramo. Ako želiš da postavimo ovog čoveka, ja sam spreman da sazovem gradsko veće.

— U tom slučaju — odgovori Kolins — on je već postavljen.

Piter je dobro znao da će se kao šerif izložiti raznim opasnostima. Sećao se šta se odigravalo u Čejenu i Helsfordu. Ali, novac mu je bio preko potreban. Znao je da je nerazumno i što je svraćao u gradove na kraju trase, jer je uvek postojala mogućnost da u njima sretne nekog iz Helsforda ili nekog od saučesnika Irvinga Kruča. Međutim, trebao mu je i bolji konj i nešto više od gollog revolvera, da bi mogao da nastavi lutanje kroz divljinu.

— Dobro! — rekao je. — Prihva-

tam naimenovanje za šerifa. Ali, odmah želim da vam kažem da ne očekujete da ostanem u gradu kad prođe gužva sa železnicom. Vas ionako interesuje samo čovek koji će održavati red u gradu dok u njega svraćaju radnici sa trase.

— Pa, neka bude! — klimnu Mors glavom. — Bićeš šerif privremeno.

Okrenuo se i izašao na ulicu a ostali pođoše za njim.

Kolins pride vratima, zatvori ih pa se vrati do stola. Podigao je bocu sa poda i sa tužnim uzdahom stavio je na njeno mesto jer je bila prazna.

— Kakav si to ugovor imao sa Touom? — upita ga Piter.

Kolins se nagnu i počeo da skuplja razbacane papire.

— Ja trgujem zemljom, Pitere — objasnio mu je. — U mom poslu ima mnogo škakljivih stvari ali u osnovi je sve zakonito. U Čejenu sam, na primer, na prodaji zemlje na kojoj je kasnije podignut grad, zaradio dosta novca. Ali, sada je sve drukčije. Čini mi se da će Zelena Reka biti divan gradić pa sam odlučio da ostavim posao i da se ovde zauvek nastanim.

Prišao je prašnjavom prozoru i zagledao se kroz njega. Iz sobe su se u daljini mogle videti visoke kamene litice iza kojih se pružala prostrana zaravan i on pokaza rukom na te litice.

— Mi ih zovem Palisade. To je najlepší deo grada i duž cele Union Pacific železnice nema boljeg mesta za stanovanje. U njih sam uložio i poslednji dolar koji sam imao.

— A onda te je kompanija obavestila da je načinjena greška — reče Piter. — Da Palisade ne ulaze u zonu koja je predviđena za podizanje grada i da su Palisade državna svojina i deo dvadeset blokova zemlje koje železnica dobija za svaku milju pruge koju postavi.

Kolins ga zapanjeno pogleda.

— O čemu to govoriš?

— I tako, odjednom se pojavljuje Tou koji ti kaže da na Palisadama nema ničega što bi železnica mogla

da upotrebi i predlaže ti da se nago-
dite na taj način što ćeš dati Kem-
bridžu dozvolu da za vreme od de-
vedeset i devet godina za svoj račun
seče šumu na celom prostranstvu
odavde do indijanske teritorije. . .

Kolins obide oko stola.

— Da tebe nije poslala železnica?

— Nešto vrlo slično tome već se
jednom odigralo u Helsfordu — re-
če Piter. — Čime se Tou bavi?

— On je zamenik glavnog merača
zemljišta.

— Ali radi za vladu a ne za želez-
nicu?

— U stvari, ni za jedne ni za dru-
ge. Ti zamenici merača su privatni
preduzimači i rade sa glavnim me-
račem zemljišta za pojedine oblasti,
od posla do posla.

— U oba slučaja — nastavi da za-
ključuje Piter — očigledno je da oni
pokušavaju da preuzmu kontrolu
nad pojedinim parcelama. Prava na
seču šume ne vrede toliki rizik. Da
li postoji mogućnost da železnica
prođe kroz Palisade? Glavni merač
bi to trebalo da zna pre ostalih, pa
bi mogao da se dokopa zemlje i da
je kasnije skupo preproda železnici.

— Ne bih se složio s tobom — reče
Kolins. — Prvo, sve bi to bilo suviše
providno, a drugo, zbog čega bi bilo
potrebno da železnica skreće preko
Palisada kad je mnogo jednostavniji-
je da preseče reku kroz dolinu?

— A kako stoji stvar sa pravima
na mineralna bogatstva ovog kra-
ja?

— Do đavola! — reče Kolins. —
Ako ima bilo šta vredno u zemlji,
onda to Union Pacifik svakako zna.

— Pa šta bi onda moglo da bude?

— Ne znam. Nego, rekao si da je i
u Helsfordu bilo isto?

— Da.

— Kako se završilo?

— Ljudi koji su bili u to umešani
izgubili su sve što su imali.

Kolins se namršti.

— To zvuči prilično ružno.

Piter se zagleda u trgovca. Setio

se oca, braće i Stele. Natmureno je
odmahnuo glavom.

— Ružnije nego što ti možeš i da
zamisliš! — rekao je.

XI

Zajedno su večerali i posle toga za-
jedno pošli u kancelariju u kojoj su
se prodavale parcele. Glavni činov-
nik bio je Mors. On je Pitera detalj-
no upoznao sa situacijom oko Pali-
sada.

Po prvobitnim planovima, Palisa-
de je trebalo da spadaju u gradsku
zonu i kao takve ih je i prodao Ko-
linsu. Međutim, pre nego što je Ko-
lins dobio tapiju na zemlju, Morsu
je stigao naknadni izveštaj po kome
se moglo zaključiti da Palisade spa-
daju u jednu od dve alternativne
sekcije zemljišta koje je država ga-
rantovala železnici. Kolinsu je no-
vac bio vraćen, ali to je bio samo
deo svote od one koju je on bio ulo-
žio u poslove oko krčenja i oko ogla-
šavanja zemljišta za prodaju. Taj
deo novca Kolins bi izgubio ako ne
uspe da osnaži svoje pravo na zem-
lju.

— Od koga si dobio planove? —
upitao je Piter Morsa.

— Od glavnog merača.

— Dali su planovi nekim sluča-
jem prošli kroz ruke Irvinga Kruča
u Helsfordu?

Mors klimnu glavom.

— Jesu.

— Da li se ti planovi zasnivaju na
Touovim originalnim merenjima
zemljišta u ovom kraju?

— Naravno. On je zamenik glav-
nog merača zemljišta.

— Šta bi se odogodilo da se u
glavnim premeravanjima potkrala
greška?

— Touovi poverenici bi izgubili
novac.

— A to se nije dogodilo?

— Nije.

— Pa, ipak, greška se pojavila.

— Verovatno je u pitanju neka ad-

ministrativna greška. Tou s tim nema nikakve veze.

Skot mu se zahvalio i sa Kolinom je izašao iz kancelarije. Stajali su na ulici u toplo prolećno veče, pripalili po cigaretu i nastavili razgovor.

— Ne verujem da železnica o tome bilo šta zna — iznese svoje mišljenje Piter. — Siguran sam da su rezultati samo jednog premeravanja poslati u kancelariju glavnog merača. Stvari se zapliću negde usput.

— Zbog čega! Union Pacifik je spreman da mi proda zemlju bez obzira da li je u gradskoj zoni ili u jednoj od dve alternativne sekcije.

— Da li bi ti uopšte potpisao onaj ugovor o seči šume kad ne bi morao?

— Naravno da ne bih.

— Možda se tu krije objašnjenje. Oni su morali da te dovedu u položaj u kome moraš da potpišeš taj ugovor. Možda merač uopšte i nije stavio Palisade u gradsku zonu i prvi plan, plan koji si ti video, običan je falsifikat. A kada je izmena izvršena, ti si zaključio da moraš da potpišeš taj ugovor da bi na neki način spasao novac koji si uložio u kupovinu zemljišta. Morsu, naravno, ništa nije moglo biti sumnjivo. Rezultati originalnog premeravanja potiču od Toua, a konačni planovi prolaze kroz Kručove ruke. Na putu od Toua do Kruča, mnoge stvari mogu da se izmene.

— Ali, zašto je potrebno da to urade? Da je njima zemlja bila potrebna, oni su i sami mogli da je kupe.

— Kako ne shvataš? Da li bi voleo da celom svetu objaviš da si umešan u neki prljav posao? Zemlja bi se vodila na tvoje ime, ugovor o seči šume na Kembridžovo i cela stvar zvanično ne bi imala nikakve veze ni sa Touom ni sa Irvingom Kručom.

*

Tu noć Piter je proveo u prostoriji iza Kolinsove kancelarije. Ustao je u ranu zoru i izašao na ulicu. Grad se polako budio. Usamljen jahač prošao je ulicom pored njega. Na kraju bloka, nekoliko vozača teretnih kola bučno su razgovarali.

A onda, spazio je kako mu se ulicom približavaju teretna kola do vrha natovarena kuhinjskim priborom, raznim stvarima i gomilama prljavog rublja. Ona ista kola koja ga jednom zamalo nisu pregazila a vozila ih je ista devojka.

Zatim je i ona njega primetila. Porcrvenela je i nije krila zadovoljstvo što ga ponovo vidi. Pomogao joj je da siđe s kola i za trenutak je nije ispuštao iz ruku.

— Da nije dan, možda bih te i pregazila! — veselo je rekla.

Oboje su se nasmejali i Piter oseti želju da je uopšte ne pusti. A onda mu se u mislima pojavio Stelin lik koji se kao san isprečio između njega i Dersi. Ona to kao da je osetila. Blago ga je odgurnula i upitala.

— Jesi li pronašao tvoju devojku?

— S tim je odavno završeno! — odgovorio je.

— Zauvek?

— Da, zauvek.

— Žao mi je.

— Ne treba da ti bude žao. Tako je moralo da bude.

Vragolasto se osmehnula.

— A možda mi u stvari i nije žao...

Stelin lik kao da počeo da nestaje.

— Zar je železnica već toliko blizu grada? — upitao je, tek nešto da kaže.

— Oko trideset kilometara — odgovorila je. — Trebalo bi da ovamo stignu za petnaest dana. Ja sam došla ranije. Ima ovde jedna pralja kod koje ću stanovati. Imaćemo puno posla dok ne stigne Šon. Onda ćemo zajedno da izaberemo kućicu

i dok on završi posao sa polaganjem šina, sve će biti spremno za useljenje.

Probudio je i Kolinsa, pa svi troje, zadovoljni što su se sreli, podoše da potraže udovicu Kasidi, pralju kod koje je Dersi nameravala da stanuje.

*

Kasnije u toku dana, pošto je Kolins odjahao da se raspita za odluku Gradskog saveta u vezi sa Piterovim postavljenjem za šerifa, Piter je pomogao Dersi da sredi rublje koje je donela u grad a kad je to bilo gotovo predložio joj je da se odvezu do Palisada.

Seli su u njena kola i krenuli glavnom ulicom. Na ivici grada, pred njima se pojavio jahač. Neki nervozan čovek na nervoznom konju. Odeća mu je bila prekrivena peskom i prašinom a kosa ulepljena od znoja i izbledela od sunca.

Maks Tertin!

Prepoznao je Pitera i iznenađeno je povukao uzde. Oči su mu ličile na dve rupe probušene u čebetu.

— Poznaješ li ga? — upita devojka. — Izgleda veoma zao!

Piter se osvrte. Nije želeo da Tertinu okrene leđa, mada je Tertin, u oblaku prašine, nastavio put. Obuzeo ga je talas gorčine. Osećao se kao i svaki begunac. Šta li je Maks Tertin tražio u gradu? Da li će i Irving Kruč uskoro doći u Zelenu Reku?

Nije očekivao da se to tako brzo dogodi. Verovao je da će u gradu moći da se zadrži bar nekoliko nedelja i ispuni obavezu koju je primio kad je pristao da preuzme posao šerifa. Pogledao je u svoje ruke. Bile su blede oko zglobova i podhrtavale su.

Do vrha litice vozila su se čuteći. Dersi kao da je osećala šta se u njemu događa i ništa ga više nije pitala.

Kolins je već počeo da gradi novi put do vrha litice, ali nije stigao da

ga završi pa su put morali da nastave starom, zaobilaznom stazom. Stali su na samoj ivici litice. Pogled je bio predivan. Grad ispod njih ličio je na dečije igračke poredane u pravilnim redovima. Reka se kao srbrna traka provlačila kroz dolinu. Na zapadu se širila prostrana, titrava i užarena pustinja.

— Kakav pogled! Kakav divan vazduh! — uzdahnula je Dersi. — A tek kad vozovi budu počeli da prolaze dolinom. . .

Osećaj da će se vozovi uskoro pojaviti, da su tako reći već u gradu, da će ga oterati, da će zbog njih morati ponovo da beži, odjednom je u njemu probudio neobičnu želju da baš tu, u tom kraju, zauvek ostane. Poželeo je to više od svega na svetu. Okrenuo se prema Dersi sa jednostavnom željom koja mu se mogla pročitati s lica. Ona se celim telom nagnula prema njemu, željna da mu pomogne da odagna tamne misli, da otera strah.

Posle poljupca prvi put ju je video zbunjenu.

— Možda sam uzeo nešto što meni nije pripadalo — rekao je. — Da nije Miki Dan? . . .

— Šta će mi Miki?

— Možda ti ja nisam potreban?

— Nemoj tako. . .

— Šta ti je, onda?

— Ne znam. Ima u tebi nešto mračno i opasno.

Ispravila je glavu i dlanom ga dotakla po obrazu.

— Nešto što stoji između nas dvoje. Htela sam da ti pomognem ali to uvek stoji između nas. Kao neka senka. . .

— Pa, rekao sam ti da sam s njom prekinuo.

— Ipak postoji još nešto. Da nije onaj čovek? . . .

— Maks Tertin?

Zavalio se u sedište i zagledao se u daljinu. Daleko na istoku, na drumu koji je iz pustinja vodio prema gradu, pojavila su se kola. Stisnuo je usne a senke na licu kao da mu postadoše još tamnije.

— Vreme je da se vratimo u grad!
— rekao je.

*

U suton su stigli do praljinog stana. Od nje je Piter saznao da je Kolins dolazio i da mu je ostavio poruku da je Gradsko veće prihvatilo njegovo naimenovanje za šerifa i da će ga čekati u svojoj kancelariji.

Pozdravio se sa Dersi i krenuo niz glavnu ulicu. Noć se postepeno spuštala. Karavan teretnih kola ulazio je u grad sa istoka. Škripa točkova odjekivala je ulicama. Oko ulaza u salune i ispred berbernice stajale su gomile ljudi. Maksa Tertina nigde nije video.

U prvi mah oseto je želju da se odrekne svoje nove titule. Nije imao pravo da ostaje i da Dersi uvlači u sve to. To je shvatio još na Palisadama. Ali, šta će se dogoditi ako napusti grad? Šta će se dogoditi sa zemljom na vrhu litice, sa Kolinsom i njegovim snovima o mirnom gradiću, sa starim železničkim radnikom i njegovom ćerkom, sa kućom gde je nameravao da provede starost slušajući vozove kako zvižducima paraju noć. Bila je to ista vrsta snova koja se onako bedno raspršila u Helsfordu. Zar da pobegne i da dozvoli da se i sa njima to dogodi? Kolins, Šon Karmodi, Dersi...

Skrenuo je niz aleju i krenuo prema Kolinsovoj kancelariji. Tu i тамо, niz ulicu, slabe svetiljke borile su se sa sve gušćim mrakom. Skoro je prešao polovinu ulice kad iza sebe začu nečije prigušene korake. Zastao je i okrenuo se. Na početku aleje pojavio se krupan i visok čovek i krenuo za njim. Na drugom kraju ulice nešto se takođe pokrenulo. Šušanj je postajao sve jači dok Piter nije razaznao figuru čoveka. Čovek se kretao nemarno i polako. Piter se ledima naslonio na zid odakle je mogao pogledom da prati obojicu. Bili su otprilike podjednako udaljeni od njega. Duboko je udahnuo.

Sad su bili na otprilike pet koraka.

— Stanite! — naredio im je.

Obojica stadoše. Visoki i snažni čovek, koji je prvi krenuo niz aleju, prvi je i progovorio.

— Škola još uvek nije otvorena, Rajane.

Touov glas.

— Da! — reče drugi. — Mi samo želimo da razgovaramo.

Kembridž.

— Neko želi da te vidi u »Rojal Flešu« — reče Tou.

— Ko? Maks Tertin?

— Irving Kruč.

Piter se još više priljubi ledima uz zid.

Svetlost sa ulice osvetljavala je blede Kembridžovo lice.

— Hoćeš li doći? — upitao ga je.

Da su želeli da se s njim obračunaju, mislio je Piter, to su mogli i ovde da učine. Znači da Irving Kruč zaista želi da ga vidi. Zbog čega?

— Šta možeš da izgubiš? — upita ga Tou.

Pitanje nije zvučalo nelogično.

— Dobro! — rekao je. — Podite ispred mene. Obojica.

Pošli su uz aleju. Piter izvadi revolver. »Rojal Fleš« nalazio se u zapadnom delu zgrada i bio je od ostalih saluna odvojen sa nekoliko blokova građevina. Tou je otvorio vrata kroz koja se ulazilo u malo predvorje patosano sveže istesanim daskama. Još jedna vrata. Tou ih otvori i prvi put se okrete i pogleda u Pitera. Video je revolver i široko se nasmejao.

— Napred! — naredi mu Piter.

Prvi čovek koga je Piter video u prostoriji bio je Maks Tertin. Stajao je, ledima naslonjen na zadnji zid sobe i gledao u vrata. Oči su mu divlje sijale. Pred velikom mapom okačenom o zid, na kojoj je bio iscrtan plan grada i okoline, stajao je Irving Kruč. U ruci je držao čašu s viskijem čiji je miris ispunjavao celu prostoriju. Ožiljci od tuče sa Klin-

tom Rajanom još uvek su mu se videli na licu kao crte ispisane školskom kredom. Spazio je revolver u Piterovoj ruci i rekao.

— Do đavola! Šta to treba da znači?

Otpio je gutljaj viskija i polako spustio čašu.

— Nije pametno da ostaneš u gradu.

— Hoćeš da odem?

— Da sam na tvom mestu, to bih učinio.

— A ako čoveku dosadi stalno bežanje?

— Šta drugo da radi?

— Da počne da postavlja pitanja.

— Kakva pitanja?

— Ona zbog kojih si želeo da dođem.

— Hteo sam da ti dam šansu. Svi znamo da je tvoj otac ubio Džonasa Kevendiša.

— Zašto to nisi izjavio pred sudom?

— Jesam. Novinari su to izvrnuli. Ceo slučaj predat je vlastima i koliko je meni poznato savezni šerif se trenutno nalazi u Bentonu. Samo bi trebalo da mu kažem nekoliko reči.

— Zašto to ne uradiš?

— Želeo sam da ti pružim šansu.

— Ili ne želiš da budem uhvaćen?

— Zar je to zahvalnost, Rajane — umeša se Tou.

— Zahvalnost! — nastavi Piter, ne skidajući pogled sa Irvinga Kruča.

— Očekivao si da ću pobeći a ja sam još uvek u gradu. Bojiš se da ću im mnogo toga ispričati ako me uhvate. Znaš da bih im otkrio sve što se krije iza tog poslovanja.

— Šta ti misliš da ja ovde radim?

— Isto ono što si radio u Helsfordu.

— Obavljam samo svoje poslove zamenika merača zemljišta.

Sve do tada razgovor je bio uviđen, ali je Piter osetio da Irving Kruč počinje da se brani. Mogućnost da je na pravom tragu navela je Pitera da pokuša sa blefom.

— Mi znamo šta si radio u Helsfordu... Zar misliš da bi neko ži-

veo u Čejen Parku duže od godinu dana, a da nije znao šta si ti name-
ravao da uradiš sa tom zemljom?...

— Ne znaš ti ništa Pitere!

Piter se nasmeja.

— Zašto onda hoćeš da razgovaraš s mnom?

Irving Kruč se razbesne. Stisnuo je pesnice i počeo da viče.

— Zakon je sad bliži od Bentona. Ako kažem samo jednu reč ti ćeš u ovom gradu biti uhapšen i optužen za ubistvo.

— Šah-mat, Kruče!

— Ko će me uhapsiti? Od danas sam ja zakon u Zelenoj Reci.

XIII

Piter je izašao iz »Rojal Fleša« sa neobičnim osećanjem trijumfa. Sećao se svoje želje da pobegne iz grada, svih pitanja koja su ga mučila i svih ranijih sumnji. Sada je sve to bilo prošlo. Otkrio je pukotinu u Kručovom oklopu i želeo je da ostane i da se bori do kraja.

Uspeo je da ih iz osnove prodrma. Sledećih nekoliko dana sve će se brže odvijati. Ako blef nije uspeo oni će ga otkriti vlastima. Ali, ako su se uplašili onoga što je mogao znati, onda će biti bezbedan. Pored toga, osećao se dovoljno snažnim da prihvati borbu.

Vratio se do kuće gospođe Kasidi. Dersi mu je otvorila vrata. Pozvala ga je u predsoblje i ponudila ga šoljom čaja. Seli su. Sve joj je ispričao. O Steli, Helsfordu, Dejdu i Erliju, Irvingu Kruču i Čejen Parku.

— Želim da ostanem, Dersi! — rekao je na kraju. — Želim da se borim a ti si mi pomogla da to odlučim. Da nije bilo tebe, mislim da bih pobegao. Zato više nisam mogao da te obmanjem. Moram znati da li me prihvataš kao Pitera Rajana ili ne?

Nije mu odmah odgovorila. Jedva čujno je uzdahnula a onda je ustala i prišla mu.

— Potpuno te razumem, Pitere i verujem ti sve što si mi ispričao. Ti nisi ubica. Već sam čula za Rajanove i mislila sam da su oni zli i opasni. Ali, ti nisi takav. Ti bežiš od nečega što nisi uradio. Morao si da se pretvaraš i da kriješ istinu. Mislim da bi trebao da ostaneš, pa zato i želim da ostaneš.

Ustao je, zagrlio je i poljubio. Dugo ju je držao uz sebe. Osećao je kako joj srce uzbuđeno kuca. Konačno, izvukla mu se iz zagrljaja i zagledala mu se u lice.

— Trebalo bi sve da ispričaš Kolinsu — rekla je. — Njemu se možeš poveriti.

Zatim su zajedno pošli u Kolinsovu kancelariju. Piter mu je ispričao celu svoju istoriju. Kad je završio, Kolins namršteno zavrte glavom.

— Želeo sam da ti pružim priliku da se izvučeš iz svega, barem što se tiče mog šerifovanja — završi Piter.

— Znam da bi imao neprilika kad bi se saznalo da si podržavao Pitera Rajana.

— Zar je to važno? — odgovori Kolins. — Ako Dersi u tebe veruje, onda verujem i ja. Što se tiče članova gradskog veća, sve će zavisiti od toga kako se druge stvari budu razvijale. Ako budeš uspeo da održiš red, sve će biti dobro, ali ako im sada otkrijemo ko si, možda će odbiti da te podrže.

— Šta mi onda predlažeš?

— Prihvati posao ako ti je do nje ga stalo. Irving Kruč će možda otkriti ko si, ali probaćemo tu prepreku da predemo. Ako bude ćutao, potrudićemo se da sa žalezničarima bude sve u redu i onda ćemo većnicima otvoreno reći ko si.

Piterove oči zadovoljno zasijaše.

— Divno je kad čovek ima prijatelje kao što ste vas dvoje.

Kolins ih je ispratio do izlaza iz kancelarije. Piter je preko njegovog ramena pogledao niz ulicu kojom su prolazili pešaci, konjanici i velika teretna kola. Jedan čovek pojavio se na vratima bara na suprotnoj

strani ulice, pošao niz trotoar i zavukao se u uzan prolaz između bara i susednog hotela. Piter je odmah poznao njegova široka, opuštena ramena i dugačke ruke.

Kolins se trže i zatvori vrata.

I Dersi je primetila Kembridža. Stisnula je pesnice i naslonila se na Piterove grudi.

— Plašim se, Pitere! — rekla je.

Izašli su na zadnja vrata. Piter je ispratio Dersi do kuće gospođe Kasidi, a onda se vratio i Kolinsovu kancelariju. Kembridž je i dalje stajao u prolazu između bara i Jutahotela. Pošto je za sobom zatvorio vrata, Piter zamoli Kolinsa za papir i olovku pa sede za sto i poče da sastavlja listu budućih pravila ponašanja na javnim mestima u gradu.

Pljuvanje po trotoarima, pet dolara. Ometanje saobraćaja, pet dolara ili dan zatvora. Razbijanje boca na ulici, dvadeset dolara. Svirepost prema životinjama, deset dolara ili pet dana zatvora. Razbijanje prozora, pet dolara ili dan zatvora. Ležanje na ulici, petnaest dolara ili pet dana zatvora.

Kolins je preko Piterovog ramena čitao pravila.

— Šta će ti to? — iznenađeno je upitao. — Zar očekuješ da će se neko valjati po ulici?

— Uskoro ćeš saznati odgovor! — odgovori Piter, osmehujući se.

*

Idućeg jutra, u provizornoj sali iza Holičekove konjušnice, Piter je pred osmoricom članova Gradskog veća položio zakletvu. Dobio je i značku. Potom je otišao i na kredit kupio novo odelo, a zatim je krenuo u svoju novu rezidenciju. Šerifova kancelarija i gradski zatvor nalazili su se smešteni u novoj građevini podignutoj od tesanih stabla pored "Tsaluna.

Dugo je sedeo sam. Misli mu ponovo odlutaše od Stele. Gde li se

ona sada nalazi? Nervozno je ustao i prišao prozoru.

Na ulici se pojavio Tou. Zastao je ispred radnje preko puta Piterove kancelarije, ležerno se naslonio na zid, iz džepa izvadio cigaru i pripalio je.

Irving Kruč je i dalje pratio svaki Piterov pokret.

XIV

Celo popodne Piter je patrolirao ulicama. Očekivao je da glavnina železničkih radnika svakog časa stigne u grad. Duge kolone kola sa arnjevima počese da ispunjavaju ulice. Kolins mu je rekao da u gradu već ima nekoliko hiljada ljudi i da će se taj broj uskoro udvadestostručiti.

Predveče u grad stigoše i dvoja kola puna ljudi. Zaustavili su se u samom centru i odmah pojurili u najbliže salune. Železnica je pristizala. Ovo je bila samo prethodnica, sačinjena od trasera. Ridokosi Irci, crnokosi Irci, raspevani Irci, pijani Irci. Zatim se pojaviše nova kola. Iz jednih od njih iskočio je visok i snažan mladić i pojurio prema »T« salunu. U ustima je držao napola izgorelu cigaru. Pre nego što je utrčao u salun, video je Pitera i zastao, zatreptao u čudu i zaurlao od radosti.

— Da li me to oči varaju, Pitere, prijatelju, spasioće, nesrećo jedna? Jesi li to zaista ti?

U sledećem trenutku bacio se na njega i počeo razdragano da ga pljeska po ramenima. Miki Dan. Za njim dojuriše i ostali iz Karmodijeve grupe polagača šina. Kon Dempsej, Kridon, Fleneri i drugi.

— Valjda niste postali traseri? — upita ih Piter, pošto je prošao prvi talas oduševljenja.

— Naravno da nismo! — povika Miki Dan. — Nismo mogli više da čekamo. Još od Bentona nismo okusili ni kap pića, ako u to ne računamo malo vrućeg piva. Karmodi nas je pustio da pre ostalih utolimo žeđ.

Dograbio je još jednom Pitera za ramena i prodrmao ga.

— Kakva ti je to značka, prijatelju?

— Postao sam šerif. Sada od mene očekuju da vas sprečim da ovaj grad sravnite sa zemljom.

— Da ga sravnimo sa zemljom! — zaurla Miki, grcajući od smeha. — Pa, naravno! Tamo gde mi prodemo ne ostaje ni kamen! Nego, hajde lepo da popiješ čašicu s nama. Malo pića i jedna dobra cigareta i da vidiš. . . Isprebijaću sve trasere u Zelenoj Reci!

Radoznao da čuje novosti od starih prijatelja, Piter je za trenutak zaboravio na svoje obaveze i ušao u salun. Odnekuda iza njih, nečiji pijani glas nadjačao je opštu galamu.

— Šta polagači šina mogu bez nas? Dok se oni izležavaju i piju, mi za njih rijemo kamenjar i borimo se sa Indijancima i nevremenom a njima ne ostaje ništa oko čega bi se pomučili.

— I to mi je neki posao! — podsemnhnu mu se Miki.

Traser se okrenuo i namrštio. Bio je visok i snažan. Lice mu je bilo pokriveno slojem prašine i ličilo je na masku.

— Trebalo bi bar ti da znaš šta je loš posao. Kažu da polagači šina koji rade za Central Pacifik mogu da postave i po dvadeset kilometara pruge na dan.

Miki Dan tresnu šakom o šank.

— Polako, Miki! — opomenu ga Piter. — Nemoj da počinješ svađu jer to je upravo ono što ja treba da sprečim.

— Sprečavaj ti to sutra uveče! — odbrusi mu Miki. — Ovi traseri mnogo galame.

Probio se između ostalih i stao ispred krupnog radnika.

— Povuci optužbu! — reče mu. — Još nijednom se nije dogodilo da neka grupa postavi više od dvadeset kilometara na dan.

— Ti si običan lažov! — reče traser.

Istog časa Mikijev kroše svalio ga

je na pod. Čovek je ošamućeno zavртеo glavom i s naporom ustao s poda.

Piter je izvukao revolver i pokušao da se probije do njih. Znao je da će se svađa pretvoriti u opšti kaos ako ne uspe da ih smiri. Neki traser je već bio skočio na bar sa stolicom u rukama i vrebao pogodan trenutak da se umeša. Za to vreme Miki je još jednom udario krupnog radnika i ponovo ga srušio na pod.

Piter je konačno uspeo da se ispreči između njih i počeo je da preti revolverom.

— Tucite se u kampovima, a ne ovde! Ako još samo jedan od vas pokuša!...

Glas mu zastade u grlu. Radnik sa šanka bacio je stolicu i pogodio ga u sredinu glave. Piter pade. Ošamućen od udarca, pokušao je da se ispravi. Lice mu je bilo utrnulo i krvarilo je. Nečije koleno udarilo ga je u rebra. Onda ga je nečija noga tresnula po glavi i ponovo je pao. Jedva se nekako podigao na kolena ali se tada neko prevrnuo preko njega. Tuča se sve više rasplamsavala. Sav isprebijan, Piter je pokušao da se dovuče do šanka. Negde iznad njega prsnulo je veliko ogledalo i komadići stakla se razleteše po sali. Uhvatio se zašipku od bara i s mukom se uspravio. U glavi mu se vrtele. Jedva je mogao da razazna ono što se oko njega događalo. Ljudi i delovi nameštaja leteli su okolo. Sto za kartanje se raspao, a lampa koja se na njemu nalazila razbila se i proliveni petrolej planu i vatra počela da se širi.

Vlasnik bara se doteturio do Pitera.

— Za ime sveta, šerife, zaustavi ih! Oni će za deset minuta srušiti grad!

Piter odmahnu glavom. Niti je mogao da misli, niti su ga noge slušale, a više nije imao ni revolver. Okrenuo se i skoro je pao na lice. Teturajući se između ljudi, jedva je uspeo da se probije do ulaznih vrata odlakle se pružao još žalosniji

prizor. Tuča se rasplamsavala duž cele ulice. Stotine građana tuklo se sa stotinama polagača šina. Svi prozori na kućama u okolini već su bili razbijeni. Zaprega od šest konja se otrgla od kola i preplašeno je jurila kroz gomilu. Plamen je svom žestinom počeo da zahvata salun.

Trotoarom je do Pitera dotrčao sudija Fogerti. Odelo mu je visilo u ritama a lice mu je bilo okrvavljeno. Dograbio je Pitera za ramena i zajauckao.

— Kako si mogao da dozvoliš da počne ovaj kaos? Kakav si to ti šerif? Idem po Morsa i Holičeka! Gde ti je oružje?

— Oružje? Zar hoćeš da počnemo krvoproliće?

— Moramo ovo da zaustavimo! — nastavi Fogerti sa kuknjavom. — Poludeli su! Ako se tuča proširi strađaće žene i deca!

— Da li u gradu postoje neka vatrogasna kola?

— U Holičekovoj garaži su!

— Pronađi mi desetak građana! Izguraćemo kola na ulicu!

Teturajući se, Piter se s naporom provukao kroz gomilu koja se neumorno tukla i vikala i prešao je na drugu stranu ulice. Video je Morsa pred vratima kancelarije za prodaju zemlje i viknuo ga. Pred zatvorom je našao i Kolinsa pa sva trojica požuriše do Holičeka ispred čije je konjušnice gomila već počela da se proređuje. Holiček je stajao pred vratima konjušnice sa ogromnim čekićem u rukama, spreman na sve i gotov da se brani od napada pijane svetine.

Ogromna vatrogasna kola brzo su izvukli na ulicu kroz zahuktalu gomilu počeli da ih guraju prema rezervoaru sa vodom koji se nalazio ispred »Tikemp« bara. Usput im se pridružilo i desetak drugih građana. Dok je Fogerti stavljao početak platnenog creva u vodu, Holiček je već zgrabio drugi kraj i uperio ga na železničare. Ostali počеше da pumpaju i uskoro iz creva pokulja

najpre tanak pa zatim sve jači mlaz vode. Pred vodenim naletom borci sa ulice počеше iznenađeno da se povlače, a mnogi i popadaše na zemlju, mokri do kože. Glupo su sedeli na blatu i zurili jedni u druge, ne shvatajući šta im se dogodilo. Holiček je okrenuo mlaz na grupu koja se tukla na trotoaru. Voda ih je šokirala i prikovala za zid a nekolicinu je kroz vrata odbacila natrag u salun. Holiček je sistematski polivao oko sebe i rezultati počеше da se pokazuju. Ljudi stadoše da se povlače. Piter je pomagao na pumpanju vode. Znojav i bez daha, otrčao je u svoju kancelariju, uzeo pušku, izjurio natrag na ulicu i oružje uperio na najbližu grupu mokrih radnika.

— A sada, natrag u logor! — naredio im je. — Večerašnja predstava je završena!

Ulica se pretvorila u pravu kalju-gu. Grupe trasera i polagača šina nemo su stajale okolo ili sede na ivičnjacima i drhtale od zime. Voda ih je otreznila i u njima ubila svaku volju za daljom tučom.

Polako počеше da napuštaju grad.

Požar u salunu bio je već ugašen. Na mnogim kućama vrata su bila razvaljena a prozori razbijeni. Nameštaj je ležao razbacan po ulici. Većina kola bila je prevrnut a teret im se rasuo po blatu.

— Biće potrebno čitavo bogatstvo da popravimo štetu! — javio se Bob Tener, vlasnik »T« bara i onda se okrenuo Piteru. — Zašto smo te uopšte angažovali? Ako ovo svake večeri treba da se ponavlja, onda će biti najbolje da nađemo novog šerifa.

Sudija Fogerti, takode zadihan i znojav, ostavio je vatrogasna kola i prišao Morsu i ostalima.

— Tener je u pravu! — rekao je. — Mislim da bi o tome ujutru trebalo da razgovaramo.

XV

Toplo jutarnje sunce brzo je sušilo

mokre ulice. Ljudi su užurbano uklanjali tragove sinoćne tuče.

Sastanak gradskog veća bio je zakazan za deset sati istog dana, u sali iza Holičekove konjušnice. Gradonačelnik Krejg, sudija Fogerti, Mors, Holiček i drugi okupili su se u zakazano vreme i zauzeli svoja mesta oko grubo tesnog stola. Među njima je bio i Irving Kruč. Pred vratima improvizovane sale bio je Ed Kembridž.

Piter se pojavio među poslednjima. Zastao je pored Krejga pokazao glavom na Kruća i upitao:

— Da li je to novi većnik?

— Gospodin Kruč ovde zastupa železnicu. I njima je, kao i nama, stalo da u gradu vladaju red i mir.

Na suprotnom kraju stola stajao je Gordom Sims i bučno raspravljao sa Morsom.

— Stotinak naoružanih ljudi mogli bi da spreče železničare da uđu u grad! — govorio je nervozno.

— I grad bi onda prestao da postoji! — umeša se Bob Tener. — U toku sledećih nekoliko nedelja železničari će biti glavni potrošači. Nama jedino treba šerif koji će biti spreman da upotrebi oružje.

— To bi dovelo do još većih nepri-lika od onih sinoć! — prekinu ga Kolins. — Radnici će na silu uzvratiti silom. Zašto Piteru ne pružite šansu da stvari dovede u red? On je šerif tek jedan dan. Nema čak ni pomoćnike.

— Vama je, gospodo, za taj posao potreban iskusan čovek! — javio se i Irving Kruč. — Zašto ne uzmete Eda Kembridža?

Većnici mu odgovoriše bučnim negodovanjem.

— Naći ćemo mi pogodniju ličnost! — promrmlja Sims. — Makar morali nekoga da dovedemo sa istoka.

— A ko će za to vreme predstavljati zakon u Zelenoj Reci? — upita Kolins.

Ljudi ponovo počеше da graje i da se prepiru sve dok konačno Kolins nije rukom udario u sto.

Predlažem da zadržimo sadašnjeg šerifa sve dok ne pronademo pogodnije lice.

Ostali prihvatiše predlog.

Irving Kruč je za sve vreme netremice gledao u Pitera. Pogled mu je bio leden i ukočen i Piter je dobro znao o čemu Irving Kruč razmišlja. Pogledi im se sretoše.

Progovori, Kruč, pa ću i ja, mislio je Piter.

Većnici ustadoše i krenuše prema izlazu. Bili su zbunjeni i nisu se usuđivali da pogledaju u Pitera. Kruč se svojim širokim šakama odupro o sto, odgurnuo stolicu i ustao.

— Žalosno je kako su se poneli! — promrmlja Kolins. — Da sam na tvom mestu vratio bih im značku, pa neka se snalaze bez tebe!

— Ne mogu ih osuđivati! — reče Piter. — Možda ću ipak uspeti da ih nateram da promene mišljenje pre nego što nađu drugog čoveka. Da li si otkrio nešto novo u vezi sa Irvingom Kručom?

— Nisam. Juče sam ponovo bio na Palisadama i pretražio sam svaku stopu zemlje ali ništa nisam uspeo da pronadem. Pisao sam u Vašington i u Omahu. Ako su planovi zemljišta falsifikovani, uskoro ćemo znati ko se iza toga krije.

— Moramo se strpiti, Kolinse. Možda će nam se uskoro ukazati neki novi trag.

Na suprotnoj strani ulice, naslonjen na gredu za vezivanje konja, stajao je Ed Kembridž.

— Jutarnja smena! — zaključio Piter.

Kolins zastade.

— Zar te još uvek uhode?

— Ili me uhode ili pokušavaju da mi slome nerve — reče Piter. — A meni se ni jedno ni drugo ne dopada!

Ostavio je Kolinsa i uputio se preko ulice prema Kembridžu.

— Ne volim kad me uhode, Kembridže.

— Ja samo stojim ovde.

— Znači, ne želiš da se skloniš?

— Zašto bih se sklanjao? Ne po-

stoji zakon protiv onoga što ja sada radim.

— Postoji. Za leženje na ulici plaća se petnaest dolara ili se dobija pet dana zatvora.

— Ja ovde samo stojim. Ne ležim.

— Ležiš! Sudija Fogerti je u Juta hotelu i naplatiće ti kaznu.

— Ko leži na ulici? Zar si poludeo?

Piter ga zgrabi i gurnu preko grede. Kembridž pade u prašinu. Opsovao je i mašio se za revolver ali mu Piter stade na šaku. Oduzeo mu je revolver o okrenuo se prema Kolinsu.

— Jesi li video da ovaj čovek leži na ulici?

— Naravno da leži.

Piter pogleda u Kembridža.

— Hoćeš li da platiš kaznu?

Kembridž je ležao u prašini pokušavajući da oslobodi ruku.

— Neću! Idi do davola!

— Onda ideš u zatvor!

*

Sa zatvorenikom iza rešetaka, Piter se sada osećao gotovo kao pravi šerif pa se latio poslova sa mnogo više autoriteta. Poručio je da se na pet drvenih tabli napiše »Traseri« a na drugih pet »Polagači šina« pa ih je okačio na ulazima u lokale. Posle toga se ponovo vratio u kancelariju. Na njegovoj stolici, okružen oblakom dima od cigara, sedeo je Irving Kruč.

— Rekoše mi da si Eda Kembridža strpao u zatvor — namrgođeno je rekao. — Za šta ga optužuješ?

— Za ležanje na ulici.

Kruč se nervozno nakašlja.

— Kakva je to vrsta prekršaja?

— Tako stoji u knjigama. Petnaest dolara kazne ili pet dana zatvora.

— Šta time misliš da postigneš?

— upita ga Kruč. — Ne zaboravi da moje strpljenje nije beskrajno i da ti nisi u situaciji da nastaviš tako da se ponašaš.

— U istoj sam situaciji kao i ti, Kruč.

Kruč ustade sa stolice a oči mu se skupiše.

— Ako već toliko znaš, zašto već jednom ne progovoriš?

— Šta misliš, zbog čega?

Naravno, Kruč je znao da Piter ne može da ga prijavi vlastima a da i sam ne padne u ruke zakona. Nasmešio se. Piter bi u tom slučaju bio optužen za saučešće u ubistvu Džonasa Kevendiša. Prišao je prozoru i namrštio se.

— Dobro — rekao je, otežući — Ako dam izjavu kojom ću te osloboditi svake odgovornosti za Kevendišovu smrt, hoćeš li onda napustiti grad?

— Neću!

Kruč pomirljivo slegnu ramenima.

— Tvog oca ionako ne bih mogao da zaštitim. Uostalom, on je ubio Kevendiša...

Kruč se spremao da nastavi ali se ispred prozora začuše koraci. Vrata se otvoriše i na njima se pojavi visok čovek sa stetson šeširom na glavi od glave do pete prekriven slojem fine bele pustinjske prašine. Skinuo je šešir i otresao ga o pantalone. Pogledao je u Kruča.

— Šerif?

Kruč pokaza glavom na Pitera.

Čovek se okrenu Piteru, izvadi iz džepa novčanik sa dokumentima i otvori ga da pokaže identitet.

— Ja sam Džon Olvis, savezni šerif vlade Sjedinjenih Država.

Piter je stajao kao gromom pogođen. Nastala je pauza za koju mu se učinilo da je trajala čitavu večnost. Onda je mehanički pružio ruku i kao iz daljine začuo sopstveni glas.

— Drago mi je što smo se upoznali, Olvise.

Olvis vrati novčanik u džep, ali Piter primeti da je revolver držao ispod ruke.

— Tragom za bandom Rajanovih — produži savezni šerif. — Poslednji put su primećeni u okolini Ben-

tona i kažu da su pobjegli na Zapad. Da li imate nekih vesti o njima?

Piteru se učinilo da mu se na grudi svalio ogromni teret. Nije uspeo da udahne dovoljno vazduha. Poželeo je da Irving Kruč nešto kaže.

— Nemamo! — odgovorio je, a glas mu je zvučao kao tuđ. — Niko ovde o njima ništa nije čuo.

Ponovo nastade tišina. Nije trajala duže od jedne sekunde ali se Piteru činilo da traje celu godinu, čitav život. Pogled mu je i mimo volje skrenuo na Kruča. Kručove oči bile su sjajne i širom otvorene. Ličio je na mačku koja se sprema da svakog trenutka skoči na miša. Došao je i taj trenutak. Ako je mislio da progovori, Kruč će to učiniti sada. Pogledi im se ponovo sretoše...

— Vas dvojica svakako želite nasamo da govorite — reče Kruč. — Koliko treba da platim za Eda Kembridža pa da idem?

— Moraćeš da platiš sudiji Fogertiju a on će mi poslati potvrdu.

Kruč klimnu glavom pa se okrete Olvisu i osmehnu mu se.

— Ja sam Irving Kruč — rekao je. — Radim u kancelariji glavnog geodeta. Ako vam moja pomoć ikada bude bila potrebna...

Okrenuo se i izašao na ulicu. Olvis očigledno nije bio impresioniran. Piter mu rukom pokaza na stolicu i savezni šerif sede. Piter se leđima naslonio na zid trudeći se da savlada uzbuđenje.

— Kako to da se savezna vlada umešala u taj slučaj?

Olvis ga zagonetno pogleda.

— Čovek koga su Rajanovi ubili bio je savezni šerif.

— Džonas Kevendiš? Ja sam mislio da je trgovao pragovima?

— To je bilo samo prividno! — reče Olvis. — Poznato ti je da vlada i železnica zajedno učestvuju u podizanju pruge. U tako velikom poduhvatu uvek postoji mogućnost za prevare raznih vrsta. Kevendiš je prvobitno bio poslat u Omahu da tamo otkrije ko se krije iza špekulacija sa

zemljom a kasnije je zadržan na tom poslu. Na osnovu njegovog poslednjeg izveštaja verujem da je i u Helsfordu naleteo na nešto veliko. Međutim, nismo saznali šta je to bilo.

— Misliš li da to ima neke veze sa Rajanovima?

Olvis izvadi iz džepa nožić, otvori ga i poče njime da čisti nokte.

— Ne znam. Rajanovi nisu imali tapiju na zemlju. U vreme kad sam ja stigao u Helsford, zemlja je bila zavedena na drugo ime.

— Čije?

— Nekog Maksa Tertina.

Piter se okrete i pride prozoru. Više nije verovao svom licu niti je mogao sam sebe da kontroliše. Izvukao je iz džepa pribor za pušenje i pokušao da zavije cigaretu. Prsti su mu nervozno podrhtavali. Sad je mogao da sagleda kako su se odvijale stvari u Helsfordu posle ubistva Džonasa Kevendiša. Irving Kruč je zadržao kontrolu nad Čejen Parkom, a ipak je uspeo da se prikrije, tako da ni Olvis nije mogao da pronađe nikakav dokaz. Jedina pomoć bi bila da se dokaže veza između Irvinga Kruča i Maksa Tertina.

Pripalio je cigaretu. Za trenutak se borio sa željom da Olvisu sve ispriča, da sve stavi na kocku, ali sumnje ponovo počese da ga nagrizaju. Ionako ništa nije mogao da dokaže. Nije mogao Olvisu ni da pomene svoje sumnje ni u pogledu Palisada, jer bi u tom slučaju negde morao da mu otkrije ko je. Jedina nada bila mu je da će se negde nešto uskoro otkriti i pružiti mu nov trag, novu šansu.

Okrenuo se i pogledao u Olvisa. Sive i hladne oči saveznog šerifa počivale su na njemu. Da nije nešto posumnjao?

— Baš je to smešno! — reče Olvis. — jedan od momaka u bandi zvao se Piter Rajan!

Piterova usta kao da se ispuniše pamukom.

— To je zaista zanimljivo! — jedva je uspeo da izgovori.

U toku popodneva Piter je angažovao petoricu pomoćnika, među kojima i Holičeka. Svi ti mali šerifski poslovi ličili su mu na farsu u vreme kad je svakog minuta cela stvar mogla da mu eksplodira u lice. Ličio je samom sebi na čoveka koji šeta po rubu litice kanjona i čeka da se kamen odroni i zajedno s njim strmoglavi u ambis.

U pet sati, kad su senke počele da se izdužuju na ulicama, naredio je zamenicima da vatrogasna kola isteraju u deo grada gde su se nalazile kafane i da ih sakriju u prolazu između Tikemp bara i Juta hotela i da ih pokriju daskama da ih radnici ne primete. Zatim je svakome od njih odredio po dva saluna da vode računa da u njima ne izbiје nered. Nadao se da će uspeti da trasere i polagače šina drži odvojene jedne od drugih.

Krenuo je ulicom na sever od glavne raskrsnice. Prošao je pored saluna, agencije za prodaju zemlje, Holičekove konjušnice i stigao do početka aleje prekoputa »T« bara, do istog onog mesta odakle su ga Tou i Ed Kembridž odveli na prvi sastanak sa Kručom.

— Pitere! — pozva ga neko iznenada.

Zastao je, kao gromom pogođen. Bio je to ženski glas, nežan, grlen glas koji nije mogao da zaboravi. Okrenuo se i ušao u aleju. Najpre ju je jedva nazirao u tami, ali svakim korakom konture njenog tela postajale su sve određenije. Stao je pred njom, ispunjen nevericom. Borio se sa željom da je uzme u naručje.

Stela je još jednom prošaputala njegovo ime i bacila mu se na grudi. Lice je priljubila uz njegovo. Drhtala je celim telom i plakala. Na licu je osećao dodir njene kose.

Konačno je prestala da drhti. Odvojila se od njega i ledima naslonila na zid kuće pred kojom su stajali.

Rukom je podigla pramen kose koji joj je pao na lice.

— Nisam ni sanjala da ću te ovde naći! — rekla je. — Dejdova stara rana. Bio je ranjen u ruku one noći kod Helsforda. Tek posle Rolins izvora uspeli smo da nađemo lekara da mu očisti ranu. Ali, ili doktor nije sve obavio kako treba, ili su Dejda pogodila dva metka... tek... od tada mu je sve gore. Ruka mu je otekla i ceo dan je u bunilu...

— Gde ste se sklonili?

— Pronašli smo jednu kolibu desetak kilometara uz reku.

— Naći ću ti doktora. Poći ću sa tobom...

Zastao je. Govorio je onako kako je u tom trenutku osećao. Okrenuo se i pogledao uz ulicu.

— Potpuno sam zaboravio — rekao joj je. — Moram da ostanem u gradu. Ja sam ovde šerif.

— Ti? — rekla je zapanjeno.

— Sigurno ti to zvuči neverovatno. Po svim pravilima trebalo bi da i ja budem begunac kao i vi svi. To sam i bio. Dugo. Ali, sada mi se ovde pružila šansa, Stela. Možda je to šansa za sve nas.

Stajala je naslonjena na zid i molećivo klimala glavom.

— Zar zaista ne možeš da podeš sa mnom? Samo na nekoliko sati. Ne zovem te radi sebe nego zbog njih. Nije u pitanju samo Dejd nego svi mi. Ne mogu više sama da izdržim. Ti ne znaš kako nam je bilo poslednjih nekoliko meseci. Bili smo kao zveri, progonjeni, bez dovoljno hrane, bez dovoljno sna... Klint je sve gori. Nešto je smislio u vezi sa Irvingom Kručom, nešto ružno, Pitere... Ja sam na izmaku snaga i ne mogu više da se borim. Ni sama ne znam da li sam ovamo došla po doktora ili da pobegnem i da se nigde ne zaustavim...

Nije znao šta da radi. Lomio se između dužnosti i osećanja. A ipak, šta su u ovom trenutku bile dužnosti a šta osećanja? Za ovaj grad takođe su ga vezivala i osećanja i obave-

ze — Dersi, Kolins, Holiček i svi oni koji su u njega verovali i koji su uz njega stajali. Trebalo je da ova noć pokaže koliko je bila opravdana vera koju su u njega polagali. Nije mogao da izneveri njihovo poverenje. Nije mogao da ih napusti.

— Pokušaj da izdržiš još večeras! — rekao joj je. — Daću ti nešto hrane i naći ću ti doktora, a ujutru ću vam se pridružiti čim budem mogao.

Ćuteći ga je posmatrala. Klimnula je glavom i odgovorila mu glasom u kome nije bilo života.

— Dobro. Pokušaću.

Ćuteći je pošla za njim do obližnje radnje i, dok je on naručivao hranu, ona je otišla po konja koga je ostavila na ulazu u grad. Posle toga je Piter potražio doktora Gendija. Doktor je bio sumnjičav čovek pa je morao da bude obazriv. Ispričao mu je kako je jednu grupu naseljenika napala grupa Indijanaca i da im je potrebna pomoć.

Dok ih je posmatrao kako nestaju u mraku, ponovo je osetio želju da pode za njima. Shvatio je da je potpuno izgubio osećaj sigurnosti koji ga je pratio poslednjih nekoliko dana, uz Dersi, uz njeno pouzdano prosuđivanje vrednosti stvari. Samo jedan trenutak proveden uz Stelu ponovo je u njemu uzburkao hiljade pitanja na koja nije uspevao da pronađe odgovore. Kako je uopšte mogao biti toliko naivan da veruje da je tako jednostavno može izbrisati iz svog života?

Okrenuo se i ponovo pošao glavnom ulicom. Pred zatvorom je naišao na Kolinsa.

— Stižu železničari! — reče mu Kolins uzbuđeno.

Piter je video gomilu koja je prolazila ulicom ispred sada već osvetljenih prozora. Iz daljine se čuo priгуšeni žagor njihovih glasova. Međutim, jedva da je na njih obraćao pažnju. Misli su mu bile na potpuno drugoj strani.

— Danas sam imao mali razgovor

sa Maksom Tertinom — nastavi Kolins. — Sa njim i onim ružnim tipom. . . Touom. Ponovo su tražili da potpišem onaj ugovor. Malo su pretili ali ja se nisam predavao. Uterao si im strah u kosti, Pitere.

— Ne plaše se oni mene. Zbog čega bih ja za njih bio opasan? Ovaj savezni šerif je za njih kočnica. Neko će već morati da načini grešku. Cele noći sam razmišljao o jednoj stvari. Šta se vrši s planovima kad se vrši premeravanje?

— Pa, terenci na licu mesta prave skice, a svake noći zamenik glavnog geodeta te skice doteruje i precrtava ih u svoje knjige koje na kraju posle predaje glavnom geodetu.

— To znači, ako neko podvaljuje, onda se ta podvala odigrava u toj fazi, pre nego što glavna služba dobije definitivne nacрте.

— Verovatno.

— Ko su bili Touovi terenci?

— O tome sam već razmišljao. Čovek koji je pravio originalne skice Palisada poginuo je u jednom prepadu Indijanaca.

— Šta se dogodilo s njegovim skicama?

— Ili su propale ili ih je neko uništio.

Piter nemoćno zavrte glavom. Više nije bilo vremena za razgovor. Ljudi su počeli da se okupljaju ispred ulaza u Tikemp, Rojal Fleš i druge salune i da se podsmevaju na račun tabli koje je Piter postavio pred vratima lokala.

Pred »T« barom okupila se najveća gomila. Neko je među njima nešto bučno objašnjavao. Piter poznađe Mikijev glas.

— Ko, do đavola, ima pravo da nam određuje koji salun smemo da koristimo? Ako nekoga treba lišiti viskija onda su to traseri a ne mi!

Piter obiđe grupu i ispred samog lokala ponovo se pope na trotoar. Jedan od njegovih zamenika stajao je pred ulazom.

— Niko vas ne sprečava da pijete! Ali, vi imate svoje salune a traseri imaju njihove.

Miki Dan se samouvereno popeo na trotoar. Palčeve je držao zadenu te za pojas. Jedno oko bilo mu je upola zatvoreno od sinoćne tuče.

— Tu si, znači, prijatelju! — rekao je Piteru. — Kaži onim tvojim mangupima da nas propuste! Celog života će nam se smeјati ako se sazna da su traseri mogli da uđu u neki salun a mi nismo.

— Te table sam ja postavio.

Miki otvori usta od iznenađenja. Žagor prestade. Ljudi su sa nevericom zurili u Pitera.

— Ti? Čovek koji je radio s nama? Čovek koji je pevao s nama, polagao šine s nama i znojio se s nama?

— Ja sam još uvek uz vas! — reče Piter. — Ali, to ipak ne znači da ću vas pustiti u ovaj salun!

Miki se glasno nasmeја.

— Valјda ne misliš da nas u tome sprečiš?

— Upravo sam to mislio.

Žagor se još jednom utišа. Miki preblede. Zatim je zinuo i pustio da mu ostatak cigare ispadne iz usta. Ne skidajući pogled sa Pitera, podigao je desnu ruku. Kon Dempseј mu pride i stavi mu u šaku novu cigaru. Miki je stavi među zube a Kon Dempseј pritrča da mu je pripali.

— Izvini, ali ja ću ući!

— Izvini, ali nećeš!

Miki nešto progunda i baci se na Pitera ali je ovaj to i očekivao. Sagnuo se i izbegao udarac a zatim se naglo ispravio i udario ga u pleksus. Imao je utisak da mu je pesnica prošla kroz Mikijev stomak. Irac je eksplodirao, presavio se i telom pritisnuo Pitera uz zid zgrade. Oboјica su tako trenutak stajali. Onda se Piter izvukao i skočio u stranu. Ali, umesto da pojuri za njim, Miki se samo još više prilјubio uz zid, uhvatio se rukama za stomak i polako kliznuo na drveni trotoar. Cigara mu je još uvek bila među zubima. Lice mu je omlitavilo i prebledelo. Zapanјeno je pogledao u smeru gde se nalazio Piter pa se lagano i veličanstveno ispružio na tle.

Gomila oko njih stajala je bez glasa. S nevericom su gledali u Mikija Dana. Njihov svemogući bog ležao je na zemlji, nemoćan. Za samo nekoliko sekundi borba se završila. Za nekoliko bednih trenutaka najbolji među njima dobio je strašnu lekciju.

— Da li još neko od polagača šina želi da uđe u ovaj salun? — upita Piter, ni sam ne verujući u ono što se dogodilo.

Niko mu nije odgovorio.

— Dobro! — nastavio je. — Miki Dan je bio najjači u Karmodijevoj družini. Prošle noći je počeo tuču i sada je imao nameru da učini to isto. Uvek je tako. U svakoj družini postoji voda. Ako bude još nereda, kažem vam da ću svakoga ko započne nered isprebijati, da ću ga pronaći ma gde se krio i da ću ga strpati u zatvor, a ako bude potrebno tući ću se sa svakim od vas posebno.

Znao je da su bili impresionirani. Ali, predstava još nije bila završena. Sagnuo se, dohvatio Mikijeve naramenice i počeo da ga vuče u smeru zatvora.

XVII

Piter se namučio dok je dovukao Mikija u zatvor i strpao ga u ćeliju. **Zatim je seo pored njega na pod i sačekao dok se snažni Irac nije povratio iz nesvestice, podigao i naslonio na zid.**

— Ono je bio pomalo nepošten način da se dobije borba — nasmešio mu se Piter.

— Sve je bilo fer! — promrmlja Miki. — Nikad nisam oklevao da protivnika udarim u glavu ako sam verovao da je tu najslabiji.

Uto se napolju zučuše koraci. Pojavila se Dersi i brzo ušla u kancelariju. Videla ih je kako sede na podu i ciknula je. Prvi gest bio joj je da potrči prema Mikiju. Piter joj se blago osmehnuo.

— Samo napred! — rekao joj je. — Njemu je pomoć potrebija nego meni.

— Kome je potrebna pomoć? — pobuni se Miki. — Meni svakako nije!

Dersi se ipak okrenula k Mikiju i kleknula pored njega.

— Da ti nisu polomljena rebra? Zašto ne legneš i ne čutiš?

Vrata se još jednom otvoriše i u oblaku dima od cigare pojavi se i Šon Karmodi.

Zastao je na pragu i nezadovoljno progundao.

— Sram vas bilo! Dva najbolja i najjača momka u gradu a tuku se kao deca!...

— To kaži svom kavgadžiji! — nasmeja se Piter.

Šon Karmodi izvadi novčanik.

— Ti si sada šerif. Pretpostavljam da ću za Mikija morati da platim kaznu?

— Moraće da provede nedelju dana u zatvoru ili da plati kaznu u visini polovine mesečne zarade.

Kormodi nezadovoljno podiže glavu.

— Ne isplati mi se da ostanem bez najboljeg radnika. Ali, ako ga zadržim u zatvoru nećeš imati glavobolje oko tuče i grad će biti mirniji.

— Naravno! — odgovori Piter. — Objavi i ostalim družinama da će svako ko počne tuču završiti isto kao i Miki Dan. Znači, u zatvoru.

— Doterao si nas do zida! — priznade Karmodi. — Izgleda da ćemo ipak morati da platimo, Miki, sinko.

Piter i Karmodi izađoše iz kancelarije. Dersi je zaključila da Mikijeve rane nisu bile strašne pa i ona pođe za njima i vrata od ćelije ponovo se zaključaše.

Miki je ostao sedeći na podu i zapanjeno ih gledajući.

— Drago mi je što te ponovo vidim! — reče Karmodi Piteru kad su izašli na ulicu. — Nadam se da ćeš biti šerif i onda kad u ovaj grad budem došao da živim.

Pripališe po cigaretu pa se popeše u Šonove kočije koje su stajale pred zatvorom i krenuše kroz glavnu ulicu.

Grupe ljudi neumorno su tumarale tamo-amo. Iz mraka su dopirali smeh, povici i psovke. Piter i Karmodi sidoše sa kočija ispred »T« bara. Dersi je uhvatila uzde i pogledala Pitera. Lice joj se jedva naziralo u mraku.

— Vратиću se kasnije i doneću ti malo tople kafe — rekla je, nekako zbunjeno.

— Oduzi kafu u zatvor — odgovorio joj je. — Popićemo je zajedno sa Mikijem.

Klimnula je glavom i poterala konje. Šon Karmodi je ušao u Tikemp bar i pridružio se svojim ljudima. Piter zastade pred »T« barom da razgovara sa zamenikom, Čarlijem Dankanom.

— Uterao si im strah u kosti! — reče mu Dankan. — Celo veče su mirni kao bubice.

— Ako neko pretera s pićem, postaraj se da ga brzo otrezne. Idem da obidem ostale salune i barove.

U gradu je vladao red. Pošto je izašao iz Tikempa, Piter pred vratima Juta hotela primeti šerifa Olvisa. U prolazu je podigao ruku do oboda šešira i smešeći se klimnuo mu glavom u znak pozdrava.

Šerif mu je uzvratio pozdrav ali se nije osmehnuo.

Dok je išao niz ulicu, Piter je osećao da ga Olvis netremice prati pogledom. Bilo mu je neprijatno. Da li se Olvis ponovo video sa Irvingom Krućom? O čemu su mogli razgovarati?

Oko ponoći, železničari počеше da se razilaze. Gužva na ulicama se smanjivala. Pred ulazom u svoju kancelariju Piter primeti Karmodijeve kočije, a u kancelariji ga je čekala Dersi sa čajnikom punim kafe i četiri šolje. Otključao je Mikijevu ćeliju i pružio mu kafu. Dok su on i Dersi sedeli u kancelariji, vrata se otvoriše i u prostoriju upade doktor

Gendi, prašnjav i umoran. Piter se nervozno pokrete na stolici.

— Čini mi se da ti šolja vrele kafe ne bi škodila, doktore?

— Hvala! — odgovori lekar i udahnuvši se spusti na stolicu. — Zašto se ljudi ne razboljevaju tamo gde se može dopreti kolima — umorno je rekao. — Čini mi se da me svaka koščica boli od jahanja.

Piter mu nasu kafu.

— Pa, kako je ranjenik? — upitao je.

— Dugo je nosio taj metak pa mu je rana otekla i zagnojila se. Trebalo bi da mu se amputira ruka. Mogu ti reći da će biti pravo čudo ako ostane živ.

Otpio je gutljaj kafe i zatreptao očima.

— Bolje da ti to odmah kažem, šerife. Starčev izgled potpuno odgovara opisu Klinta Rajana iz »Glasnika granice«. Koščat je, sed i očigledno delimično lud. Nešto s njim nije u redu. Osim toga, onu devojkicu je oslovio sa Stela.

Piter primeti kako Dersi mračno gleda u njega. Usne joj se raširiše od iznenađenja.

— Šteta što moja ovlašćenja važe jedino za ovaj grad — zbunjeno je rekao.

— Šta da radim?

— Obavestite savezne vlasti. Zna-te da oni tragaju za tim Rajanovima.

Zastao je i pogledao ga.

— A gde se to Rajanovi kriju?

Lekar sa stola uze olovku i na poledini nekog starog koverta nacrtaskicu i dade je Piteru. Piter je uze i stavi je u džep, jer ga je Dersi i dalje netremice posmatrala.

Lekar je popio ostatak kafe i otišao.

Nekoliko trenutaka su ćuteći sedeli a onda je devojkica prva progovorila.

— Stela. Da li je to ona?

Ustao je, prišao vratima i zagledao se u noć.

— Da.

— Do sada smo bili poštteni jedno prema drugome, Pitere.

Slegnuo je ramenima.

— Pa, ja sam bio pošten koliko sam mogao, Dersi. Čovek nikad ne može biti potpuno pošten kad su u pitanju osećanja. Mislio sam da je potpuno nestala iz mog života. Od kraja rata neprestano sam za nečim tragao. Za nečim lepim. Kako to čovek da objasni? Kad sam sreo tebe mislio sam da sam ponovo pronašao sve te divne stvari. U svima vama... U tebi, Mikiju Danu, Šonu, ovome gradu...

— A sada?

— Ni sam ne znam! — rekao je, okrenuo se k njoj i nastavio. — Možda oboje obmanjujemo sami sebe, Dersi? Sećaš li se kome si danas posle tuče prvo pritrčala?

Zamišljeno ga je pogledala.

— Pa on je još dete, Pitere. Nedorastao. Veliko, brbljivo dete...

— Možda je baš to ono što je tebi potrebno — odgovorio joj je. — Neko kome ćeš zamenjivati majku...

Spustila je šolju s kafom na sto i ustala. Stisnula je usne a oči joj se ispuniše suzama. Prišla je Piteru i uhvatila jedno od dugmadi na njegovoj košulji.

Bio je to nesvestan gest.

Zavrtela je glavom i istrčala kroz vrata. Za trenutak je stajala pred kolima, onda je prkosno podigla bradu, skočila na sedište i poterala konje.

Okrenuo se i ušao u kancelariju.

*

Oko dva sata posle ponoći, grad je bio skoro prazan. Bila je nedelja. Šon Karmodi je rekao Piteru da će on i Dersi do jutra ostati kod gospođe Karmodi pa je Miki Dan ostatak noći mogao da prespava u zatvorskoj ćeliji.

Na putu od »T« bara prema kancelariji, Piter je ispod nadstrešnice na ulazu u »Rojal Fleš« primetio To-ua i zastao.

— Već sam ti rekao da ne volim kad me uhode! — još jednom ga je opomenuo.

Tom se nasmejao i pogledao ga upola zatvorenim očima.

— Irving Kruč želi s tobom da razgovara, Rajane...

Piter je za trenutak oklevao.

Izvukao je revolver, za svaki slučaj.

— Hajdemo!

U »Rojal Fleš« su ušli na ista vrata kao i ranije. Iznutra ih je dočekaao miris viskija i duvana, iste mape na zidu, isto društvo. Ovog puta je jedino među njima bio i Garet Kolins. Irving Kruč je sedeo zavaljen na svojoj stolici. Ed Kembridž nije bio sa njima.

— Noćas — počeo je Irving Kruč — noćas bih ipak želeo da vrata budu zatvorena.

Bio je umoran i neispavan. Oko očiju su mu se pojavile sitne bore.

Sklonio je kosu sa čela i pogledao Pitera.

— Spremni smo da se nagodimo — umorno je rekao.

Ne znajući na šta je Kruč ciljao, a u želji da dobije u vremenu, Piter ga upita:

— Da nisi postao nervozan zbog saveznog šerifa Olvisa, Kruč?

— Ne samo zbog njega! — odgovori Irving Kruč i nagnu se preko stola. — Znaš da moramo da sklopimo taj ugovor pre nego što železnica stigne do grada. Priznajem da si se odlično borio i da si dobio bitku. Spremni smo da se nagodimo — ponovio je.

— I sad pretpostavljaš da smo i mi spremni da se nagodimo?

— Do đavola! — prasnu Irving Kruč. — Valjda ti nije stalo da ostaneš šerif? A ni Kolins se nije u ovo umešao samo zato što mu se sviđa na kojoj strani glave imaš razdeljak.

Piter je počeo da shvata Kručov način razmišljanja. Verovatno bi i sam tako razmišljao da je bio na Kručovom mestu. Kruč je Kolinsa smatrao špekulantom kome je novac jedini motiv u životu. A ako čo-

vek površno posmatra stvari, šta je Piter i inače drugo mogao da dobije od igre koju je ovde igrao? Čak i da je imao dokaze protiv Kruča, nije ih mogao izneti vlastima, a da u isto vreme i samog sebe ne izloži opasnosti. Zato je odgovorio:

— Dobro. Govorimo o poslu. Želimo procenat.

Kruč ljutito podiže obrvu.

— Mora biti da si poludeo!

— Ne misliš valjda da nas možeš kupiti za nekoliko hiljada dolara, Kruč! Hoćemo procenat i dokaz da će nam se isplatiti ono što si mislio ovde da uradiš.

Kruč ga sumnjičavo pogleda.

— Zar ti Čejen Park nije dovoljan dokaz da je taj posao isplativ?

— Možda si ti već prodao Čejen Park? Sad je reč o Palisadama. Pokaži nam dokaz pa onda možemo da razgovaramo.

— Koju vrstu dokaza očekuješ da ti pružim?

— Skice sa geodetskog premeravanja Palisada. Hoću da znam kako tamo stvari zaista stoje.

— Zar misliš da smo ludi da te planove ovde držimo?

— Zašto da ne? U slučaju opasnosti uvek biste se mogli opravdati ako pokažete originalne planove. Siguran sam da već imate spremno objašnjenje za eventualne promene u planovima. Ko vam to može osporiti? Čovek koji je vršio originalna merenja odavno je mrtav.

— Dobro i to! — rekao je. — Ranije smo mislili da blefiraš. Originalni planovi postoje. Kad ih jednom budeš video i ti ćeš biti umešan u ceo posao i to će ti zauvek zapušiti usta. Nama se ne isplati da neko zna za naše planove a da nije uz nas. Shvataš li u šta se uplićeš?

— Naravno da shvatam! — reče Piter.

Irving Kruč pogleda Maksa Tertina i Toma koji se nervozno vrpeljio.

Klimnuo je glavom i rekao.

— Čovek koji je premeravao Palisade, neki Metlok, podigao je jednu

kolibu otprilike četiri kilometra daleko odavde, uzvodno od Zelene Reke, u jelovoj šumi. Zbog Olvisa ne možemo svi odjednom da napustimo grad, jer ne znam šta taj savezni šerif planira da učini. Možda je otkrio neki trag a možda jednostavno u nešto sumnja. U svakom slučaju, mislim da pokušava nešto da otkrije. Zbog toga ćemo odvojeno napustiti grad. Ali, gledajte da odete pre zore. Naći ćemo se ispred kolibe, sat posle izlaska sunca.

Razgovor je bio završen. Tou otvori ulazna vrata i Piter i Kolins izađoše na ulicu. Čitali su sve dok nisu odmakli.

— Da planovi nisu samo Kručov mamac da nas izvuče iz grada? — upita Kolins.

Ali, Piter je na to već mislio. Za Kruča bi bilo suviše opasno da ga se otrese u samom gradu zbog saveznog šerifa Olvisa.

— Idi do šerifa Olvisa — rekao je Kolinsu. — Sve mu ispričaj i dovedi ga do kolibe.

— Da mu baš sve ispričam?

— Da.

— I ko si ti?

— Da. Moj identitet bi ionako jednom morao da bude otkriven. Ovo je naša šansa, Kolinse i mi je moramo iskoristiti.

— Šta ćeš ti za to vreme da radiš?

— Naći ćemo se kod kolibe. Moram da svršim još neke poslove.

XVIII

O bilaznim putem Piter je otišao do Holičekove konjušnice i osedlao konja. Mislio je na svog oca i sećao se mržnje koju je on osećao prema Irvingu Kruču. A Klint Rajan je verovatno znao da je Kruč sada u Zelenoj Reci pa se lako moglo dogoditi da se pojavi u gradu i tako upropasti njegov dobro zamišljen iako prilično rizičan plan.

Sudbina Rajanovih zavisila je od tog sastanka sa Irvingom Kručom. Nije smeo da dozvoli da suluda že-

lja jednog starca za osvetom uništi njihovu jedinu šansu.

Oprezno je napustio grad.

Nekoliko puta je zastajao da proveri da li ga neko prati ali je sve oko njega bilo mračno i tiho.

Saveznog šerifa Olvisa nije video.

Držeći se lekarevog crteža, jahao je nekoliko kilometara uz reku, pa je onda jedva vidljivom stazom krenuo u brda prekrivena kržljivim rastinjem. Posle nekog vremena staza se delila. Pošao je desnim ogrankom staze koji ga je doveo do proplanka na kome se nalazila koliba.

Kroz pukotine između greda probijala se slaba svetlost. Iza kuće zarzaše konji.

Piter povuče uzde.

Negde natrag zaškripaše vrata.

Sjahao je.

— Klinte! — pozvao je. — Erli!... To sam ja, Piter!

Za trenutak se sve utišalo. Onda se iz kolibe pojaviše dve figure i Piter začu Erlijev glas.

— Pitere! Pitere!

Dečak je dotrčao do njega i zagrlio ga.

— Zaboga, šta se to sa tobom dogodilo? Mislio sam da te nikad više neću videti!

Piterov pogled pređe sa brata na oca. Starac mu pride i zgrabi ga za ruku.

— Hajdemo unutra, sine! — pozvao ga je, slabim i nesigurnim glasom.

Piter priveza konja za gredu ispred brvnare a onda sva trojica čuteći udoše u kolibu koja je zaudarala na trulež.

Pored stola stajala je Stela. Za trenutak se zagledala u Pitera pa mu je pošla u susret.

— Pitere...

Zastala je na pola puta. Pogled joj je skrenuo u smeru u kome je Piter gledao, ka nakrivljenoj i neurednoj postelji naslonjenoj na zadnji zid brvnare. U postelji je ležao Dejd.

Upola podignut na laktovima, ličio je na prividenje. Njegovi inače snažni mišići behu se istopili. Ispod prljave potkošulje, kao dva velika čvora, ocrtavala su se ramena.

Kosa mu je bila dugačka, prljava i zamršena.

Lice mu je bilo obraslo u bradu a oči utonule u duplje, krvave i grozničave. Piter nije očekivao da će ga zateći u takvom stanju. Za trenutak je stajao kao ukočen, potpuno nema zatim je, zaboravljajući na sve, krenuo prema njemu.

— Beži od mene! — zastenjaio je ranjenik. — Beži! Zašto si morao da se vratiš?

Piter zastade.

Stela je stavila ruku na usta i nemodno zavrtila glavom.

— Ne slušaj ga! — šapatom je rekla. — Nije potpuno svestan!

Dejd se zakašljao i ponovo legao.

Klint je izgledao loše kao i Dejd. Obrazi mu behu usahli i prekriveni čekinjastom bradom, a mišići na vratu ličili su na zategnute strune.

Celo lice mu je odavalo senilnost.

Primetio je da ga Piter iznenadeno gleda pa mu se obratio.

— Šta si očekivao da vidiš? I ti bi ovako izgledao da nisi pobegao od nas.

— Pobegao? — upita Piter oštro.

— Išao sam za vama do Rolins izvora i tamo sam od nekog Rapa saznao da ste se tamo zadržali samo jedan dan.

Starac je nervozno koračao po brvnari.

— Erli i ja smo hteli da ostanemo, ali se Stela pobunila.

Piter se okrete ka njoj.

— Morali smo da potražimo doktora! — objasnila mu je.

On je oštro pogleda.

— A ja sam mislio...

Iznenada je shvatio svoju grešku. Zbunjeno je zastao i namrštio se.

Erli ga je netremice posmatrao. I na njemu su se videle iste posledice života koji su poslednjih nekoliko

meseci vodili. Bio je mršav, bled i neuredan.

— Stela je bila u pravu — rekao je. — Mislim da Dejd danas ne bi bio živ, da ga nismo odveli do prvog doktora. Tada smo mislili da će sve biti kako treba, ali pre nedelju dana rana mu se ponovo zagnojila.

Starčeve oči su podsmešljivo svetlucale.

— Znači, bio si na Rolins izvorima?

— Da.

— I posle toga si nastavio da nas tražiš?

Piter nije znao šta da mu odgovori. Kako bi mogao da mu objasni ono što je osećao kod Rolins izvora?

— Ne mari! — nastavio je Klint Rajan. — Nije važno. Biće nas više kad zajedno budemo krenuli na onog pokvarenog Irvinga Kruča!

— Zbog toga sam i došao! — prekide ga Piter.

— Zbog čega?

— Niko neće krenuti na Kruča! Starčeve oči još jače zasijaše.

— Znači, on je ipak u Zelenoj Reći?

Piter ga prekide.

— Slušaj, oče...

— Šta da slušam?

— Dobro slušaj ono što želim da ti kažem. Uskoro ću moći da dokažem sve ono što je Irving Kruč radio u Helsfordu i da ga...

— Znamo mi šta je on tamo radio! — besno povika starac. — Palio je kuće poštenim i nevinim ljudima, kao i onda u Kvantrelovo vreme. Terao ih iz njihovih domova i od njih stvarao progonjene životinje...

— Čekaj!

— Neću da čekam! Nas se ne tiče šta je on nekada radio! To je prošlost!

— Šta onda hoćeš?

— Njega!

— Kakve bi to svrhe imalo? Uz tvoje ime bi bilo zapisano još jedno ubistvo i to bi bilo sve.

— Ja...

— Sve nas u to uvlačiš da bi zadovoljio svoju želju za osvetom. Za sada nas traže samo zbog ubistva Džonasa Kevendiša i za to bismo dobili najviše po pet godina zatvora. A ako uvališ Erlija i Dejda u ubistvo Irvinga Kruča, uhvatiće vas i sve će vas povešati!

— Kruč je to zaslužio!

— Zakon neće misliti o tome! Postoji bolji način da mu se vrati dug i to je ono što uzaludno pokušavam da vam kažem. U zoru treba da se nađem sa Kručom i on će tada kod sebe imati dokaze o prevarama oko zemlje. Tamo će biti i savezni šerif. Mi moramo tako da postupimo. Ako budemo mogli da dokažemo šta je Irving Kruč radio, porota će o svemu steći sasvim drugačiju sliku...

Dejd se ponovo osloni na laktove.

— Zar u tome ima neke razlike? — upitao je.

Piter klimnu glavom.

— Džonas Kevendiš bio je vladin čovek — rekao je. — A mi smo mislili da je on radio za Irvinga Kruča. On je prvi povukao revolver. Klint je zbog gubitka imanja bio izgubio glavu i porota će shvatiti da to nije bilo ubistvo sa predumišljajem. Klint bi dobio sedam-osam godina zatvora, najviše...

Starac kao da je te njegove reči jedva dočekao.

— Tako znači! — povikao je. — Hoćeš rođenog oca da predaš vlastima!

— Ko to kaže?

Klint raširi ruke.

— Ti!... Više volim da bežim čitavog života!... Sedam, osam godina!... Možda bih i umro u zatvoru... Mislio sam da si se vratio da nam pomogneš, da nas podržiš i da budeš s nama u trenutku kad budemo vraćali dug čoveku koji nam je sve ovo učinio...

— Ali...

— A ko nam je došao? Izdajica!

— Klinte!

— Moj rođeni sin hoće da nas preda vlastima kao da smo gomila najobičnijih kriminalaca!

— Klinte, nemoj da izvrćeš stvari!
— Gubi se, Pitere! — vikao je poludeli Klint. — Nisi mi više sin! Ne poznajem te više!... Gubi se!... Od-lazi!...

Piter ga je nemoćno posmatrao. Očev divlji i nerazumni bes ga je potpuno dotukao.

Znao je da više nije imalo smisla bilo šta govoriti.

Pogledao je Stelu.

Izgledala je očajna.

— Dobro! — rekao je i pognute glave izašao iz brvnare.

Čuo ih je kako se i dalje svađaju i raspravljaju.

Vrata brvnare se skoro nečujno otvoriše i na njima se pojavi Stela.

Okrenuo se.

— Opet se svađaju! — rekla je. — Nisu me videli kad sam izašla. Nisam mogla da dozvolim da tako odeš...

Glas joj se prekinuo. Kao slepa zateturala je prema njemu i celim telom se priljubila uz njega.

— Vodi me odavde, Pitere! — zajecala je. — Tako ti boga, vodi me!... Sada želim da odem s tobom!... Uvek sam želela da odem s tobom, kunem se! On više nije moj muž!... On više uopšte i nije ljudsko biće!... Mrzim ga!... Mrzim ih sve!... Vodi me, Pitere, vodi me!...

Nežno ju je pomilovao po kosi.

— Onda, u Rolins izvorima, verovao sam da si se odlučila za Dejda.

Vrata na brvnari zaškripaše i spram svetlosti iznutra pojavi se silueta sa revolverom. Dejd. Napravio je nekoliko nespretnih koraka.

— Tako sam i mislio! — rekao je, promuklo i divlje. — Nisi ti ovde došao da nas spaseš! Došao si da nju odvedeš!

Za njim se na vratima pojaviše starac i mladi Erli.

— Nemoj! — vrisnu oštro dečak.

— Ne prilazi mi! — reče Dejd. — Ne dopada mu se da ostane sa nama. Hoće da otme ženu svog brata. To je sve što on želi! Moju ženu!

S teškom mukom podigao je ruku s revolverom. Erli se onda baci na Dejda. Istrgao mu je revolver i odskočio od njega. Dejd se nekoliko trenutaka teturao pa se kao vreća srušio na zemlju.

Piter odveza svog konja i skoči u sedlo.

— Vratću se! — doviknuo je i odjahao u mrak.

XIX

Dva puta je zastajao i vraćao se da proveriti da li ga Klint prati. Mesec je bio pun i jasno je osvetljivao šumu.

Nekoliko kilometara severno od grada, zaustavio je konja i sjahao. Ukoliko je Kruč već stigao u brvnaru, sigurno je postavio stražu. A ako stražar bude primetio da im se približava savezni šerif Olvis, cela Piterova zamisao postaće neostvarljiva.

Počelo je da sviće.

Ostavio je konja u žbunju i počeo da pretražuje okolinu. Trebalo mu je pola sata da pronade stražara. Odao ga je dim od cigarete.

Sedeo je na jednom oborenom stablu sa koga se moglo gledati na drugu stranu reke.

Preko krila je držao pušku.

Bio je to Maks Tertin.

Piter je znao da neće moći da mu se prikrade dovoljno blizu i da ga napadne, a da se pre toga ne izda nekim šumom.

Pažljivo je nastavio da se provlači kroz rastinje, sve dok nije izbio na malu čistinu između žbunja, desetak metara daleko od Maksa Tertina, a zatim je izvukao revolver.

— Tertine!

Čovek se trgao. Okrenuo se i počeo da podiže pušku. Onda se ukočio jer je u Piterovoj ruci video revolver.

— Tako sam i mislio! — besno je rekao. — Rekao sam ja Irvingu Kruču. Tako sam i mislio!

— Baci pušku!

Oklevao je, a puška mu ipak skliznu iz ruku.

Piter mu pride i nasloni mu cev revolvera na stomak.

— Okreni se!

Bes je prelazio u strah.

— Osvetiću ti se zbog ovoga, Piter! — smogao je snage da zapreti. — Pa, makar i u samom paklu!

Ali, Piter ga je udario drškom revolvera po glavi i Maks Tertin se bez glasa srušio. Upravo kad se spremao da se vrati do konja i uzme konopac da veže Tertina, ispred proplanka se začuše nečiji koraci.

— Tertine? Gde si?

Bio je to Touov glas.

Pitera za trenutak obuze panika. Zatim se sagnuo, zgrabio Tertina za ruke i odvuкао ga u šipražje. Posle toga se okrenuo i pošao niz proplanak u smeru odakle se čuo Touov glas.

Tou je iznenađeno zastao.

— Jesi li video Tertina? — upitao je, kašljući.

— Dole, je. Pored reke! — odgovori mu Piter. — Nadam se da i Ed Kembridž negde čuva stražu.

— On je u gradu. Pazi na saveznog šerifa Olvisa — reče Tou. — Gde je Kolins?

— Odvojeno smo izašli iz grada.

Tou se neodlučno osvrte i glasno uzdahnu.

Udario je pesnicom o šaku.

— Tertin će mu već pokazati put. Ovde je đavolski hladno. Hajdemo!

Strpao je ruke u džepove prašnjavog kaputa i krenuo ispred Pitera. Posle nekog vremena izbili su na jedan plato koji se na suprotnom kraju završavao liticom od peščare, odakle su počinjale Palisade. Ispred litice stajala je koliba čija je prednja strana bila načinjena od balvana, a preostala tri zida od zemlje. Krov je bio od busenova trave i mahovine.

Tou otvori vrata. Koliba je bila dugačka nepunih pet metara. Mirisala je na zemlju i trulež. Ispod rupe u krovu plamsala je vatra. Pored jednog zida nalazila su se dva leža-

ja od grubo tesanog drveta a ispred njih stajao je Irving Kruč sa svežnjem požutelog i iskrzanog papira u rukama.

U zidu se videla sveže iskopana rupa a pored nje gomila zemlje i prazna limena konzerva.

— Nadam se da te niko nije pratio? — reče Irving Kruč.

Piter se kiselo osmehnu.

— Zar je trebalo da me neko prati? — upitao je, a mislio je šta će se dogoditi ako se Maks Tertin osvesti pre nego što stignu Kolins i savezni šerif Olvis.

Tou se zakašlja.

— Do đavola. Od ovog dima ne može da se diše!

Piter pogleda u papire u Kručovim rukama.

Ovaj mu ih dađe i on poče da čita.

— »Rukavac u vododerini. Pravac severoistok. Nemoguće odrediti sasvim precizan položaj rukavca. Tačka 25. oslanja se na istočnu stranu. Iskopavanja u zonama 64. i 65., ukazuju na zalihe uglja koji se u širini od 30 lanaca proteže u pravcu sever-severoistok i izvan zone u kojoj su vršena merenja . . . «

Ugalj? Ugalj ovde? Ugalj u Čejen Parku? Matlok ga je otkrio i stavio u jednu od dve alternativne sekcije koje bi s pravom pripale železnici. Zatim je Tou, pre nego što je skice uneo u svoju knjigu, izvršio izmene, tako da Palisade nisu bile obuhvaćene železničkom sekcijom a ugalj nije pominjao. Ubedena da je zemlja bez vrednosti, železnica Palisade prodaje Kolinsu. A Irving Kruč je to isto uradio sa Čejen Parkom.

— Šta misliš da uradiš sa ugljem? — upita Piter.

— Možda ću otvoriti rudnik a možda ću ga prodati železnici. U svakom slučaju, doneće milione.

— Ali, ako prodaš zemlju, to će biti isto što i priznanje prevare!

— A šta misliš zašto smo dozvolili da tvoj otac ili Kolins dobiju zemlju? Mi se skrivamo iza zakonitih kupaca i naša imena se nigde ne

pojavljuju. U Helsfordu je Džoans Kevendiš unajmljivao zemlju od tvog oca a ovde to radi Ed Kembridž. On će se baviti sečom prago-va sve dok »slučajno« ne naiđe na naslage uglja. Onda će otvoriti preduzeće za eksploataciju uglja ili će prodati pravo na korišćenje zemlje. Ne shvatam kako bi neko mogao da nas otkrije.

Gde li se to Kolins zadržao? Piter se s teškom mukom uzdržavao da ne pogleda u vrata. Oči počеше da mu suze od dima. Tou se nervozno vrpolio. Negde u daljini začuše se pucnji i nečija vika. Tou je hteo nešto da kaže, ali je odustao.

U tren oka Tou priskoči vratima i otvori ih. Sa reke se dizala gusta magla i zaklanjala im vidik. Trljajući oči, Tou izađe pred kolibu. Piter pođe za njim, jer bi u kolibi bio kao u klopci.

Onda se iz magle teturajući pojavio Maks Tertin i njegovi povici postadoše razgovetni.

— Još neko dolazi, Kruče! — vikao je. — Nije Kolins nego neko drugi!

U ruci je držao revolver.

Pitera je spaslo jedino to što je stajao a Tertin je trčao. Prasak revolvera daleko se čuo u jutarnjoj tišini. Kuršum se zario u gredu, desetak santimetara daleko od Pitera, a Piterv metak pogodio je Tertina u grudi i presekao ga u trku.

Piter vide da i Tou izvlači revolver.

Čuo je i kako Kruč trči prema vratima.

Sve se posle toga odigralo ne-shvatljivom brzinom.

Začuo se topot konja i iz magle se pojaviše Dejd i Klint Rajan. Videli su ljude pred kolibom i odmah počeli da pucaju.

Tou potrča u čestar topola ispred kuće.

Jedan kuršum je prikovao Kruča uz zid. Njegovo prvo zrno pogodilo je Dejdovog konja. Životinja se prevrnula i Dejd je pao na zemlju.

Četvrti Kručov kuršum pogodio je Klinta Rajana i izbacio ga iz sedla.

Onda je revolver Kruču ispao iz šaka, on se rukama uhvatio za stomak i polako kliznuo na zemlju.

Kroz oblak prašine, magle i barutnog dima, Piter vide kako mu se Dejd približava, uporno puzeći.

Usput je dohvatio Klintov revolver.

Lice mu je bilo opušteno i oznojeno. Opalio je. Zrno je kao čekić udarilo u gredu pored Pitera.

— Nećeš je dobiti, Pitere! Nećeš!

Shvatajući šta se u Dejdovoj glavi sada događalo, Piter najpre htede da se brani. Podigao je kolt ali je tada zastao. Zar da puca u rođenog brata? I to zbog žene?

— Tako ti svega! . . .

Nov kuršum pogodio je Pitera u ruku i revolver mu kliznu iz šake. Jauknuo je od bola i pojurio natrag u kolibu, ali je čuo kako Dejd napolu nastavlja da puzi prema vratima od brvnare. Bio je to jedini šum koji se čuo.

— Brate . . .

Glas mu se izgubio u novom pucanju.

Zatim se ponovo začu puzanje. Šta li se to dogodi u nekom kad može da puca u rođenog brata?

— Pitere! — viknu neko pred kućom, ali se Piter ukočio i ranjenu ruku pritisnuo na grudi.

Nije bio Dejdov glas.

Kolins!

— Pitere, sad možeš da izađeš! Sve je gotovo!

Oprezno je prišao vratima. Pred samom kolibom, licem okrenut zemlji, ležao je Dejd. Mrtav. Nešto dalje od njega ležao je Klint Rajan. Takođe mrtav. Iza njega, iz magle izroniše Kolins i savezni šerif Olvis.

— Oprosti što nismo mogli ranije da stignemo. Ed Kembridž je pokušao da nas zadrži — rekao je Kolins, izvadio maramicu i počeo da vezuje Piterovu ranu.

— Tou je pobegao u šumu! — promrsi Piter.

— Ne brini za njega. Uhvatićemo ga! — odgovori mu šerif Olvis.

Kleknuo je uz Irvinga Kruča koji se još uvek previjao pored zida, pogledao mu ranu i rekao.

— Slab strelac. Čini mi se da ćeš još malo živeti.

Ljubopitljivo je pogledao u papire razbacane ispred vrata od klibe.

— To su Matlokovе zabeleške sa ispitivanja ovog kraja — objasni mu Piter. — One će dokazati sve što je Kruč ovde radio.

Olvis klimnu glavom i ustade.

— Ono što mi je Kolins ispričao o ubistvu Džonasa Kevendiša — rekao je — ne podudara se sa Kručovom verzijom. Dejd je ranio Kevendiša da bi ga sprečio da puca na tebe a onda ga je tvoj otac dotukao.

Okrenuo se Kruču.

— Ako to bude potvrdio pred sudom, Piter i Erli neće biti optuženi čakni za saučesništvo u ubistvu.

Kruč pogleda Pitera. Mržnja mu je nestala iz očiju.

— Zašto da ne? — rekao je. — Zar je to sada važno?

Onda se na početku platoa pojavile Stela i Erli.

Piter im pođe u susret. Zdravom rukom je okrenuo Erlija da ne gleda mrtvog oca i brata, ljude koji su za njih odavno bili izgubljeni. Zatim svi troje podoše prema konjima.

— Možemo ostati u ovom gradu! — rekao im je. — To je lepo mesto. Imamo u njemu prijatelje. Kolinsa, kovača Holičeka i devojkę koja se zove Dersi... Ona će shvatiti.

Bilo je pomalo neobično to što je rekao. Usporio je i preko ramena pogledao Kolinsa. Kolins ih je pratio pogledom. Klimuno je glavom i blago se osmehnuo.

— Da, Pitere — rekao je. — Dersi će shvatiti.

Kroz maglu su se probijali prvi sunčevi zraci.

Počinjalo je jutro.

K R A J

CENTROPAPIR NS

D.O.O. ZA UNUTRAŠNJU I SPOLJNU TRGOVINU SA P.O. NOVI SAD

Novi Sad, Bulevar Oslobođenja 109, Tel/fax: 021/21-586, 23-467, 52-431

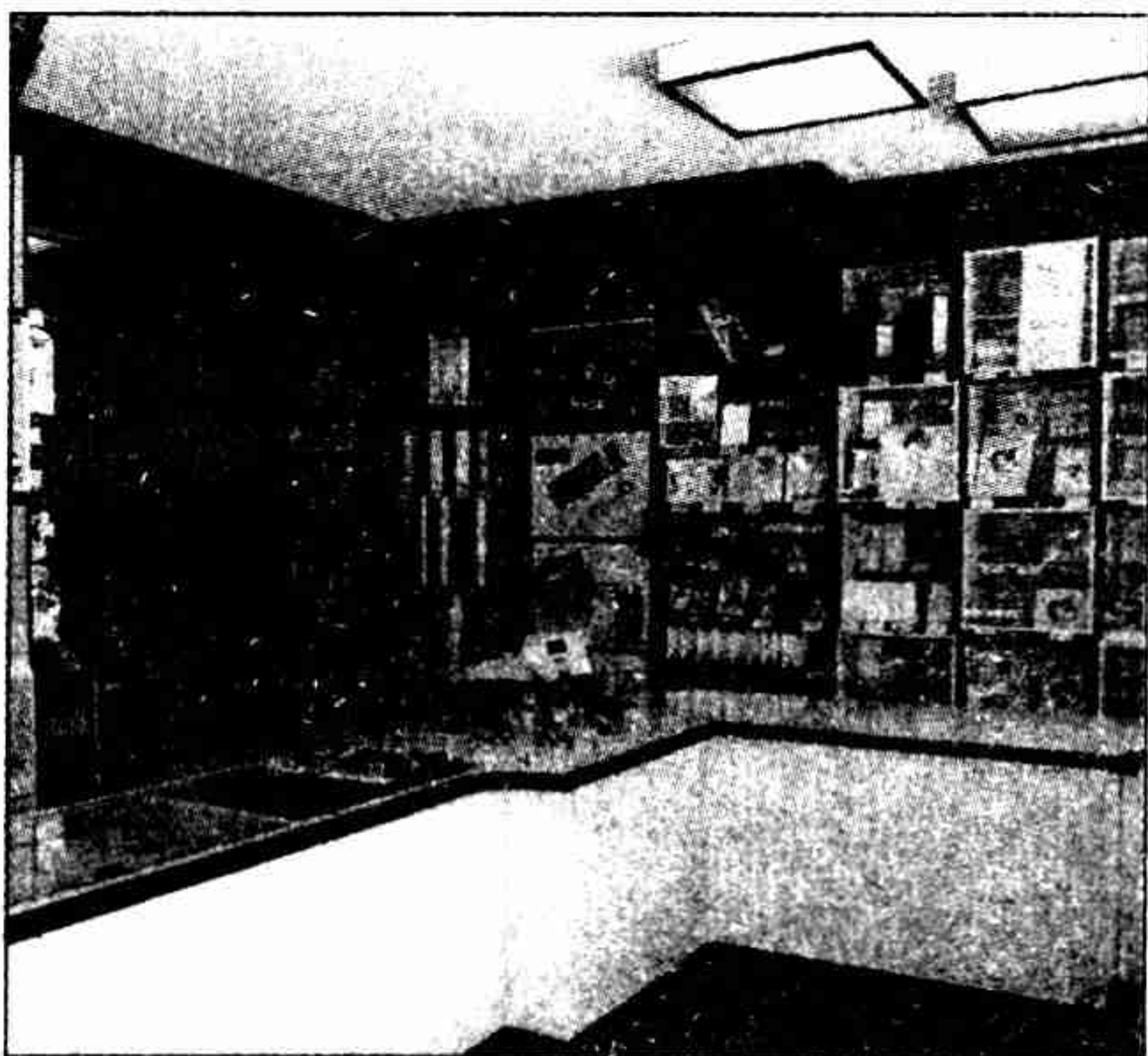
Prodajni objekti:

PAPIRNICE

- Novi Sad
Bulevar Oslobođenja 109,
Tel/fax: 021/21-586
23-467, 52-431
- Braće Dronjak 7
Tel.: 021/321-535
- SŠC "Jovan Vukanović"
Gagarinova 1
- Bački Petrovac
Maršala Tita 116
- Bač, Maršala Tita 41
Tel.: 021/771-785

PRODAVNICA MEŠOVITE ROBE

- Novi Sad
Branimira Ćosića 6
Tel.: 021/332-479

- **KOMPLETAN PROGRAM ŠKOLSKOG PRIBORA:**
 - Pisaći pribor • Blokovi
 - Paus papir • Sveske • Bojice
- **KANCELARIJSKI MATERIJAL:**
(preko 700 artikala)
 - Beskonačni obrasci
 - SPP obrasci
 - Blokovska roba na NCR-u
 - Papir za fotokopiranje
 - Indigo
 - Telefax i ading rolne
 - Selotejp trake
- Ostali potrošni kancelarijski materijal
- **KOMPLETAN PROGRAM GRAFIČKOG MATERIJALA**
- **KOMPLETNE ŠTAMPARSKE USLUGE**

GRAFIČKI CENTAR FUTURA

ilij Mac

KOD NAS IMATE IZBOR

☎ 021.614.846